

სახელმწიფო ქონების პრივატიზების აბრეშვილი პოლიტიკა

ანუ

« პრივატიზება ქართულად »

OPEN SOCIETY INSTITUTE
& Soros Foundations Network

2007 წ., მაისი

კვლევა ჩაატარა ასოციაციამ "მწვანე ალტერნატივა" და არასამთავრობო ორგანიზაციამ "კონსტიტუციის 42-ე მუხლი".

ანგარიში გამოიცა ასოციაცია "მწვანე ალტერნატივას" პროექტის „ხელისუფლების ანგარიშვალდებულების გაზრდა საზოგადოების მიმართ და კანონის უზენაესობის ხელშეწყობა საქართველოში“ ფარგლებში. პროექტი მიმდინარეობს ფონდი ღია საზოგადოების ინსტიტუტის (OSI) ბუდაპეშტის ოფისის ფინანსური მხარდაჭერით.

ამ გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები წარმოადგენს მის ავტორთა მოსაზრებებს და არ შეიძლება განხილულ იქნეს ფონდი ღია საზოგადოების ინსტიტუტის შეხედულებათა ამსახველად.

ავტორები: ნინო გუჯარაიძე, მერაბ ბარბაქაძე, ქეთი გუჯარაიძე,
რუსუდან მჭედლიშვილი, კახაბერ კახაბერი.

**სახელმწიფო ქონების პრივატიზების
აგრესიული პოლიტიკა**

ანუ

« პრივატიზება ქართულად »

2007 წ., მაისი

ს ა რ ჩ ე ვ ი

შესავალი	3
1. სახელმწიფო ქონების აგრესიული პრივატიზების პოლიტიკა	4
2. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალობა	5
3. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების მარაბულირებალი კანონმდებლობა.....	8
3.1 საქართველოს კანონი “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ”.....	8
3.2. საქართველოს კანონი “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ”	12
4. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესი და გარემოსდაცვითი მოთხოვნები	15
5. სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციის პროცესში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მოპოვების სამართლებრივი საშუალებები და პრაქტიკაში არსებული პრობლემები	19
6. ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადი.....	20
6.1. ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზების პირველი მცდელობა	20
6.2. ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზების მეორე მცდელობა.....	23
7. “ჭიათურმანგანუმი”	27
7.1. ჭიათურის მანგანუმის საბადოს ათვისების მოკლე ისტორია.....	27
7.2. “ჭიათურმანგანუმის” პრივატიზების მცდელობები	28
7.3. ჭიათურმანგანუმის საქმიანობის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობა.....	35
7.4. გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულება	37
8. “მადნეული”	38
8.1. გაკოტრების პირას მისული “მადნეული”	39
8.2. “მადნეულის” ბოლო პრივატიზება	41
8.3. გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულება	45
8.4. წლების განმავლობაში უცვლელი სურათი	49
9. დასკვნა და რეკომენდაციები	51

შესავალი

ვარდების რევოლუციის შემდეგ საქართველოში სახელმწიფო ქონების განახლებული აგრესიული პრივატიზაციის პროცესი ქვეყანაში მიმდინარე რეფორმების მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს. ხელისუფლება იმედოვნებს, რომ ამგვარი პრივატიზაცია სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული აქტივებისათვის კერძო კაპიტალის მოზიდვის გზით, უზრუნველყოფს ეფექტური მმართველობის დანერგვას და დააჩქარებს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას.

სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესი, რომელიც საქართველოში ამჟამად მიმდინარეობს და მსოფლიოს მრავალმა ქვეყანამ გაიარა, მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესის შედეგია. მსოფლიო რესურსების ინსტიტუტის თანახმად, სახელმწიფო ქონების პრივატიზებას მოაქვს როგორც ფინანსური, ასევე პრაქტიკული სარგებელი. პრივატიზების მიზანია, ხელი შეუწყოს კერძო კაპიტალის ინვესტირებას ხშირად მძიმე ფინანსურ და ფიზიკურ მდგომარეობაში არსებულ ობიექტებში. როგორც წესი, სწორედ წარმართულ პროცესს მოაქვს უკეთესი და გაფართოებული სერვისი, გაზრდილი წარმადობა და ფინანსური ეფექტურობა. სამწუხაროდ, მრავალი ქვეყნის გამოცდილება პრივატიზაციაში მკვეთრად განსხვავდება ამ თეორიისაგან და ხშირად ხდება მასობრივი უკმაყოფილებისა და დაუმორჩილებლობის მიზეზი¹.

ამასთან, აღიარებულია, რომ პრივატიზაციას მოაქვს როგორც სიკეთე, ისე გაზრდილი გარემოსდაცვითი და სოციალური დანახარჯები, იმ ქვეყნებში, სადაც დემოკრატიის დონე დაბალია და გარემოსდაცვითი მმართველობის სისტემა, სუსტი. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ გადამწყვეტილებები იშვიათად მიიღება საზოგადოებასთან კონსულტაციის საფუძველზე, ან თუნდაც ადგილობრივი მოსახლეობის დამოკიდებულების/საჭიროებების გათვალისწინებით და ხშირად იწვევს მძიმე სოციალურ შედეგებს, სამუშაო ადგილების დაკარგვისა და ფასების ზრდის ჩათვლით.

წარმოდგენილი კვლევის მიზანია, წარმოაჩინოს, თუ რამდენად უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობა სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალობას, დაინტერესებული საზოგადოების მონაწილეობასა და გარემოსდაცვითი საკითხების გათვალისწინებას სახელმწიფო ქონების გასხვისების შესახებ გადამწყვეტილებების მიღების პროცესში. ასევე, კანონალსრულების ნაკლოვანებების სადემონსტრაციოდ ანგარიშში აღწერილია სახელმწიფო ქონების პრივატიზების კონკრეტული შემთხვევები.

ანგარიშის პირველ თავში მოკლედ აღწერილია საქართველოში მიმდინარე სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ეფექტურობის სხვადასხვა საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების შეფასებები; მეორე თავი ეძღვნება პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალობის პრობლემას საქართველოში; ანგარიშის მესამე თავში აღწერილია, რამდენად უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობა სახელმწიფო ქონების პრივატიზებისას გადამწყვეტილებების მიღების პროცესის გამჭვირვალობას და საზოგადოების მონაწილეობას ამ პროცესში; მეოთხე თავი ეთმობა სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესში გარემოსდაცვითი მოთხოვნების გათვალისწინების მნიშვნელობას და ამ თვალსაზრისით, საქართველოს კანონმდებლობის ნაკლოვანებებს; მეხუთე თავში წარმოდგენილია სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციის პროცესში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მოპოვების სამართლებრივი საშუალებები და პრაქტიკაში არსებული პრობლემები; მეექვსე, მეშვიდე და მერვე თავებში აღწერილია კონკრეტული ობიექტების (ვარციხეშესების კასკადის, ჭიათურმანგანუმისა და მადნეულის) პრივატიზების პროცესები; ანგარიშის ბოლო, მეცხრე თავში კი, წარმოდგენილია დასკვნები და რეკომენდაციები.

¹ "World Resources 2002-2004", World Resource Institute.

1. სახელმწიფო ქონების აბრეშული პრივატიზაციის პოლიტიკა

საქართველოში სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესი 1992 წელს დაიწყო. 2003 წლამდე განხორციელდა 15 000-ზე მეტი საწარმოს პრივატიზება. აღნიშნული პროცესი უკიდურესად მძიმე და არასტაბილურ სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ვითარებაში მიმდინარეობდა, რაც ხელსაყრელ პირობებს ქმნიდა კორუფციული გარიგებებისა და ადგილობრივი და უცხოური ფულის გათეთრებისათვის.

2004 წელს საქართველოში “ვარდების რევოლუციის” შემდეგ სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ახალი ტალღა დაიწყო, რომელიც ახალი ხელისუფლების განცხადებით, 18 თვე უნდა გაგრძელებულიყო და წინა ეტაპებისაგან განსხვავებით, “მაქსიმალურად ობიექტური და ტრანსპარენტული”² უნდა ყოფილიყო. თუმცა ხელისუფლების მრავალი სხვა დაპირების მსგავსად, რეალობა საპირისპირო აღმოჩნდა; განახლებული პრივატიზაციის პროცესი, მისი დაწყებიდან სამი წლის თავზეც კი არ დასრულებულა; გამჭირვალობის ხარისხი, შესაძლოა, წინა წლებთან შედარებით გაიზარდა, მაგრამ კვლავაც არაა დამაკმაყოფილებელია, რამაც თავის მხრივ, განაპირობა პროცესის არაფექტურობა და დროში გაწელვა.

აღნიშნულ მოსაზრებას არ ეთანხმება მთელი რიგი საერთაშორისო, თუ ეროვნული ორგანიზაციები. მათ შეფასებებში, როგორც წესი, მოწონებულია ქვეყანაში საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებისა და კორუფციის აღმოფხვრის მიზნით განხორციელებული რეფორმები. ასე მაგალითად, საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის ანგარიშის “ბიზნესის წარმართვა 2007” თანახმად, საქართველო მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე სწრაფად რეფორმირებადი ქვეყანაა და 112 ქვეყანას შორის 37-ე ადგილს იკავებს ბიზნესის წარმართვისათვის ხელშემწყობი გარემოს არსებობის თვალსაზრისით; Heritage Foundation-ის ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის კვლევის თანახმად, საქართველო 161 ქვეყანას შორის 35-ე ადგილზეა; დადებით შეფასებებსა და ქებას არც საერთაშორისო სავალუტო ფონდი და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი იშურებს და არც თავად ხელისუფლება გამოირჩევა საკუთარი “მიღწევების” შეფასებისას თავმდაბლობით. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, გაკვირვებას იწვევს ის ფაქტი, რომ ქვეყანა კვლავც ინვესტიციების ნაკლებობას განიცდის და “საქართველოს ძველი სტერეოტიპებისაგან გათავისუფლებისა და მისი ახალი ეკონომიკური შესაძლებლობების წარმოსადგენად” დაახლოებით რვა მილიონიანი გლობალური სარეკლამო კამპანიის წარმოება სჭირდება³. საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის განცხადებით, “სარეკლამო კამპანია განხორციელდება ისეთ ცნობილ გამომცემლობებში, როგორებიცაა — *Wall Street Journal*, *The Economist*, *The Financial Times*. სატელევიზიო რეკლამა კი “*CMBC*” და “*CNN*” არხების მეშვეობით გადაიცემა”⁴.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად ზემოთ მოყვანილი შეფასებებისა, აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტი თავის მოქალაქეებს საქართველოში ინვესტირებისას შემდეგ სასარგებლო რჩევებს აძლევს: “მიუხედავად იმისა, რომ პრივატიზაციის პროცესი თანაბრად და რეგულარულად მიმდინარეობდა, ზოგიერთ შემთხვევაში კითხვის ნიშნის ქვეშ დგებოდა გამოყენებული მეთოდები, კერძოდ, პირდაპირი წესით მიყიდვისა და აუქციონის პროცედურის დაწყებამდე მყიდველებთან მოლაპარაკებების წარმოების ტენდენცია. ხელისუფლება აწარმოებს სპეციფიური დებულებებისა და პირობების (კონტრაქტის) შესახებ მოლაპარაკებებს უკვე გამარჯვებულ მონაწილესთან. რამოდენიმე პროცესი ჩაიშალა მოლაპარაკებების ფაზაში მანამდე უცნობი ინფორმაციის გამოქვეყნების შედეგად (მაგალითად, ვალდებულებები და ვალები). ამჟამინდელმა ხელისუფლებამ გამოიყენა აღებული ვალდებულებების შეუსრულებლობა მანამდე განხორციელებული რამოდენიმე პრივატიზაციის გასაუქმებლად და საწარმოების ხელახლა პრივატიზებისათვის, როგორც წესი, უფრო მეტ ფასად და სხვა დაინტერესებული მხარეების სასარგებლოდ. იუსტიციის სამინისტროს თანახმად, საერთაშორისო არბიტრაჟი განიხილავს უცხოელი ინვესტორების მიერ საქართველოს

² <http://www.privatization.ge/spp/geo/>

³ 2007 წლის ბიუჯეტში გათვალისწინებულია 7.8 მილიონი ლარი ქვეყნის გლობალური სარეკლამო კამპანიისათვის.

⁴ გაზეთი «24 საათი», «საქართველოს მთავრობა ქვეყნის გლობალურ სარეკლამო კამპანიას იწყებს», 2007 წლის 6 აპრილი.

მთავრობის წინააღმდეგ შეტანილ სამ სარჩელს; თითოეული მათგანი ეხება საწარმოებს, რომელთა პრივატიზების შესახებ გადანაცვები გააუქმა და შემდგომში უფრო მაღალ ფასად გაყიდა ამჟამინდელმა ხელისუფლებამ. ჯამური ღირებულება ამ სამი საქმისა 400 მილიონ აშშ დოლარზე მეტია”⁵.

განხორციელებული პრივატიზაციის ნაკლოვანებებზე მიუთითებს საქართველოს კონტროლის პალატის მიერ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროში 2004-2005 წლებში ჩატარებული რევიზიის შედეგებიც. ანგარიშის თანახმად, სახელმწიფო ქონების აღნიცხვის, მართვის, პრივატიზების და სახელშეკრულებო ვალდებულებათა შესრულების მდგომარეობის შემოწმებით დადგინდა, რომ მთელი რიგი ორგანიზაციების მიერ არ სრულდებოდა სამინისტროსთან გაფორმებული სახელმწიფო ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებები; არ იყო წარდგენილი ინვესტიციის დამადასტურებელი დოკუმენტები; მყიდველის მიერ დაცული არ იყო ბიზნეს-გეგმით ნაკისრი ვალდებულებები; დარღვეული იყო ვადები; წარმოდგენილი ინვესტიციების სტრუქტურა არ შეესაბამებოდა გეგმა-გრაფიკს; სამინისტრო არ ატარებდა სათანადო ღონისძიებებს სახელმწიფო ინტერესების დაცვის უზრუნველსაყოფად (კერძოდ, არ მომხდარა ხელშეკრულებების შესაბამისად სანქციების გამოყენება) და სხვა⁶.

2. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალობა

სამწუხაროდ, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის და შემდგომში პრივატიზებულ ობიექტებზე საპრივატიზაციო ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულების მონიტორინგი მხოლოდ საჯარო უწყებების მიერ ხშირად არ არის ეფექტური და კორუფციული გარეგნობების შესაძლებლობებსაც ზრდის. ასეთ ვითარებაში, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმების ამოქმედება, რაც შეუძლებელია პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალობის გარეშე.

საქართველოს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ დეტალური ინფორმაცია იხილეთ ვებ-გვერდზე: www.privtization.ge

მსგავს მითითებას იხილავთ უამრავ ეროვნულ თუ უცხოურ, ოფიციალურ თუ არაოფიციალურ ვებ-გვერდსა თუ გამოცემაში. პრივატიზაციის პროცესის “მაქსიმალური გამჭვირვალობის” უზრუნველყოფის მიზნით, 2004 წელს ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) ფინანსური მხარდაჭერით შეიქმნა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სპეციალური ვებ-გვერდი - www.privatization.ge. ვებ-გვერდის თანახმად, “აღნიშნულ საიტზე მოთავსებულია ინფორმაცია სახელმწიფოს მიერ დაფუძნებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის საწარმოების და სააქციო საზოგადოებების, ასევე სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული უძრავ-მოძრავი ქონების პრივატიზების შესახებ.”

სამწუხაროდ, აღნიშნული ვებ-გვერდი ნაკლებად სასარგებლოა პროცესის მიმდინარეობით დაინტერესებული ფართო საზოგადოებისათვის. ინფორმაცია საპრივატიზებო თუ პრივატიზებულ ობიექტებზე ძალზე მწირი, ზოგჯერ არასწორი და არასრულიც კი არის. ვებ-გვერდზე განთავსებული ინფორმაციის ნაკლოვანებების წარმოსაჩენად, მხოლოდ რამოდენიმე მაგალითს წარმოგიდგენთ⁷:

⁵ “While many privatisations have proceeded, smoothly and regularly, questions have sometimes arisen over the methods used in some cases, particularly the use of direct sale and the tendency to negotiate with buyers previous to auction procedures. It is the practice of the government to negotiate specific terms and conditions (the contract) with a successful bidder after award of the bid. Some privatisations have failed in the negotiation phase as previously unavailable information is brought to light (including for example, liabilities and debts). The current government has used non-fulfilment of performance requirements to rescind previous privatisations and re-privatise enterprises, usually for higher prices, and to the benefit of other interested parties. According to the Ministry of Justice, three foreign investors have cases pending in international arbitration against the government of Georgia, each over the rescission of previous privatisations by the current government, which then resold the properties to other buyers at higher prices. The total value of these three pending arbitrations is over \$400 million...” Doing Business in Georgia: A Country Commercial Guide for U.S. Companies, 2005, US Foreign Commercial Service and US Department of State.

⁶ საქართველოს კონტროლის პალატის მიერ 2005 წელს გაწეული საქმიანობის ანგარიში, www.control.ge

⁷ ასახულია მდგომარეობა 2007 წლის 10 მაისისთვის.

- ვებ-გვერდის საძიებო სისტემა, რომელიც თავისთავად გამიზნულია მხოლოდ საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხაში ინფორმაციის მოსაძიებლად, არ მუშაობს. შესაბამისად, სასურველი ობიექტის შესახებ ინფორმაციის მოსაძიებლად, მკითხველი სრულ სიას უნდა გაეცნოს;
- ზოგიერთი პრივატიზებული ობიექტი არც საპრივატიზებო ობიექტთა ნუსხაში ყოფილა და არც პრივატიზებულთა ნუსხაშია ამჟამად, მაგალითად: სს “ჭიათურმანგანუმი”, საქართველოს “საოკეანო სანაოსნო კომპანია” და სხვა.
- არსებობს შემთხვევებიც, როდესაც პრივატიზებულ ობიექტთა ნუსხაში ხვდება ობიექტი, რომელიც საპრივატიზებო ობიექტთა ნუსხაში არ ყოფილა, მაგალითად შპს “ვარციხე 2005”, რომელიც პრივატიზების პირდაპირი წესის გამოყენებით გასხვისდა, თუმცა ვებ-გვერდზე განთავსებული ინფორმაციის თანხმად, შპს აუქციონის წესით გაიყიდა;
- არსებობს შემთხვევები, როდესაც ვებ-გვერდის “სიახლეებში” განთავსებულია ინფორმაცია ობიექტის გაყიდვის შესახებ, რომელსაც საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო ოფიციალურად არ ადასტურებს, მაგალითად სს “ჭიათურმანგანუმის” გასხვისების თაობაზე (იხ. ქვემოთ დანვრილებით);
- გაყიდული ობიექტების ნუსხაში წარმოდგენილია ობიექტები, რომელთა მყიდველი საერთოდ არ არის მითითებული. მაგალითად: შპს “ახალი სახლი”, შპს “საქინტერავტოსერვისი”, შპს “ტექნოლოგი”, შპს “მცირეინვაზიური ქირურგიული ცენტრი”, შპს “საქნავთობტრანსი” და სხვა;
- არსებობს შემთხვევები, როდესაც ვებ-გვერდზე ობიექტის გასხვისების შესახებ ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაციაა განთავსებული. ასე მაგალითად, გაყიდული ობიექტების ნუსხაში დანაყოფის “ობიექტების შესახებ დეტალური ინფორმაცია” თანახმად, “ლაჯანურჰესის” (66 500 000 აშშ დოლარი), “რიონჰესის” (44 700 000 აშშ დოლარი), “გუმათჰესების კასკადი” (45 000 000 აშშ დოლარი), “შაორჰესის” (16 000 000 აშშ დოლარი), “ძევრულჰესის” (20 000 000 აშშ დოლარი), “ანჰესის” (5 120 000 აშშ დოლარი), “საქართველოს გაერთიანებული ენერგოსადისტრიბუციო კომპანიისა” (85 000 000 აშშ დოლარი) და “აჭარის ენერგოკომპანიის” (30 000 000 აშშ დოლარი) აქტივები გაიყიდა 2006 წლის 20 ივნისს კონკურსის საფუძველზე; მყიდველი - ENERGO-PRO a.s.” ამავდროულად, ვებ-გვერდის სიახლეებში განთავსებულია ინფორმაცია “ჰიდროელექტროსადგურების აქტივების პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ”, რომლის თანახმად, საქართველოს პრეზიდენტის 2007 წლის 2 თებერვლის №35 განკარგულებით იგივე ჰიდროელექტროსადგურების (“ლაჯანური”, “რიონი”, “გუმათი”, “შაორი”, “ძევრულა” და “ანი”) აქტივები პირდაპირი მიყიდვის წესით 73 500 000 აშშ დოლარად⁸ გადაეცემა სს “ენერგო-პრო ჯორჯიას”. ასევე კომპანიას გადაეცემა “საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერგოკომპანიის” და შპს “აჭარის ენერგოკომპანიის” აქტივები ამ კომპანიების მიერ დადგენილი პირობებით.
- გაუგებარი მიზეზების გამო, არცერთ შემთხვევაში, სადაც მყიდველი ფიზიკური პირია, არ არის მითითებული მყიდველის ვინაობა.

2005 წლის სექტემბერში, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების რამოდენიმე სკანდალური შემთხვევის შემდეგ, საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტმა საკითხში გარკვევის მიზნით, შექმნა სამუშაო ჯგუფი - “ქვეყანაში სახელმწიფო ობიექტების პრივატიზების მიმდინარეობისა და ტენდერების განხორციელების პრაქტიკის შესახებ”. სამუშაო ჯგუფს უნდა გაერკვია, თუ რატომ ჩაიშალა აეროპორტის, საზღვაო სანაოსნოს და “ჭიათურმანგანუმის” ტენდერების შედეგები. საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარის განცხადებით, “კომისიის შექმნის მიზეზი სწორედ ტენდერების შედეგების ჩაშლა გახდა. ამგვარი ფაქტები ძალიან გახშირდა. ჩვენ პრეტენზიები გვაქვს თვითონ ტენდერის ჩატარების ფორმასთან დაკავშირებით. ცოტა გაუგებარია კონკურსის მიმდინარეობის პროცესები. არ არის გამჭვირვალობა. ტენდერებში მონაწილეობენ ისეთი კომპანიები, რომლებიც ცნობილნი არ არიან”⁹.

⁸ აღსანიშნავია, რომ თავდაპირველად გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად ჰიდროელექტროსადგურების ჯამური ღირებულება 197 320 000 აშშ დოლარს შეადგენდა, ანუ საბოლოოდ თანხა 60 %-ზე მეტით შემცირდა.

⁹ “პრეტენზიები გვაქვს ტენდერის ჩატარების ფორმასთან” გაზეთი “ახალი თაობა”, №275, 5 ოქტომბერი, 2005 წელი;

ზემოხსენებულ სამუშაო ჯგუფთან ერთად, საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის 2005 წლის 9 სექტემბრის სხდომაზე გადაწყდა “ქვეყანაში საინვესტიციო პროექტების განხორციელების მდგომარეობის შესახებ” სამუშაო ჯგუფის შექმნაც¹⁰. მოგვიანებით, საქართველოს პარლამენტის ვებ-გვერდზე განთავსდა მხოლოდ მეორე - “ქვეყანაში საინვესტიციო პროექტების განხორციელების მდგომარეობის შესახებ” მუშა ჯგუფის ანგარიში. 2006 წლის 16 ნოემბერს ასოციაცია მწვანე ალტერნატივამ წერილით მიმართა კომიტეტის თავმჯდომარეს და მოითხოვა პირველი - “ქვეყანაში სახელმწიფო ობიექტების პრივატიზების მიმდინარეობისა და ტენდერების განხორციელების პრაქტიკის შესახებ” სამუშაო ჯგუფის ანგარიშის ასლი. აღნიშნულ წერილზე პასუხი მწვანე ალტერნატივას არც ზოგადი ადინისტრაციული კოდექსით დადგენილ ვადაში და არც ამ ვადის გასვლის შემდეგ მიუღია. როდესაც ორგანიზაციამ სცადა პასუხის დაგვიანების მიზეზის გარკვევა, კომიტეტის აპარატის უფროსის ასეთი სიტყვიერი განმარტება მიიღო - კომიტეტის აპარატმა გადაწყვიტა, რომ მოთხოვნილი ინფორმაცია არ შედის საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის კომპეტენციაში და შესაბამისად, არ განიხილა წერილი. საინტერესოა, რომ კომიტეტის აპარატის თანამშრომლებმა არც არასამთავრობო ორგანიზაციისთვის პასუხის გაცემა ჩათვალეს საჭიროდ და წერილიც კი გადაადგეს¹¹. ამდენად, მწვანე ალტერნატივამ განმეორებით მიმართა წერილობით კომიტეტის თავმჯდომარეს. ამჯერადაც, წერილის პასუხად, ორგანიზაციამ კომიტეტის აპარატის წამყვანი სპეციალისტის სატელეფონო განმარტება მიიღო, რომ საჯარო ინფორმაცია, რომელიც გააჩნია კომიტეტს, განთავსებულია საქართველოს პარლამენტის ვებ-გვერდზე; ხოლო “ქვეყანაში სახელმწიფო ობიექტების პრივატიზების მიმდინარეობისა და ტენდერების განხორციელების პრაქტიკის შესახებ” სამუშაო ჯგუფის ანგარიში, საერთოდ არ არსებობს, რადგან სამუშაო ჯგუფმა ვერ მოიძია ანგარიშისათვის საჭირო მასალები.

ამ საუბრის შემდეგ კომიტეტის აპარატთან სატელეფონო კომუნიკაცია ბოლოს და ბოლოს წერილობითი პასუხითაც დაგვირგვინდა. ინფორმაციის მოთხოვნიდან ოთხი თვის შემდეგ მწვანე ალტერნატივამ დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარის წერილობითი პასუხი მიიღო, რომელშიც აღნიშნულია: “რაც შეეხება ‘ქვეყანაში სახელმწიფო ობიექტების პრივატიზების მიმდინარეობისა და ტენდერების განხორციელების პრაქტიკის შესახებ’ სამუშაო ჯგუფს გაცნობებთ, რომ საკითხის შესწავლის მიზნით კომიტეტმა 2005 წლის 21 ოქტომბერს მოისმინა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის ირაკლი ჩოგოვადის ინფორმაცია ქვეყანაში სახელმწიფო ობიექტების პრივატიზების მიმდინარეობისა და ტენდერების განხორციელების პრაქტიკის შესახებ და შეიმუშავა რეკომენდაციები. აღნიშნული ინფორმაცია ასევე საჯაროა და განთავსებულია კომიტეტის ვებ-გვერდზე (ოქმი №32, 21.08.2005)¹²”.

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის 21 ოქტომბრის სხდომის ოქმში მართლაც წარმოდგენილია კომიტეტის შენიშვნები და რეკომენდაციები, მაგრამ სამწუხაროდ, არ არის წარმოდგენილი თავად მინისტრის მოხსენების ტექსტი, ან თუნდაც მოკლე შინაარსი, რომელიც არამარტო კომიტეტისათვის, არამედ ფართო საზოგადოებისათვისაც მეტად საინტერესო იქნებოდა. ოქმში მხოლოდ აღნიშნულია, რომ სხდომაზე მოისმინეს “ეკონომიკური განვითარების მინისტრის ირაკლი ჩოგოვადის მოხსენება ქვეყანაში სახელმწიფო ობიექტების პრივატიზების მიმდინარეობისა და ტენდერების განხორციელების პრაქტიკის შესახებ. მინისტრმა სხდომას მოახსენა საზოგადოება “თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის” ტერმინალის მშენებლობისა და ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხთან დაკავშირებით ჩატარებული ტენდერის შესახებ, სს “ჭიათურმანგანუმის” და სს “ვარციხეჭესების კასკადის” აქტივების საპრივატიზებო გარიგების შესახებ, ფოთის საზღვაო ნავსადგურის მე-9 და მე-10 ნავმისადგომის იჯარით გაცემის შესახებ”.

<http://www.opentext.org.ge/05/akhalitaoba/275/275-23.htm>

¹⁰ საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის სხდომის ოქმი №24, 9 სექტემბერი, 2005; <http://www.parliament.ge>

¹¹ სამწუხაროდ, მწვანე ალტერნატივას არ გააჩნია ამის წერილობითი მტკიცებულება, რადგან აღნიშნული განმარტება ორგანიზაციამ სატელეფონო საუბრისას მიიღო.

¹² საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის წერილი ასოციაცია მწვანე ალტერნატივას, 20.03.2007.

როგორც ოქმიდან ჩანს, თავად კომიტეტის თავმჯდომარეც უკმაყოფილო იყო მინისტრის მოხსენებით. სხდომის ოქმის თანახმად, კომიტეტის თავმჯდომარემ “აღნიშნა, რომ მინისტრის მიერ გაკეთებულ მოხსენებაში კომიტეტს აინტერესებდა სამინისტროს ხედვა პრივატიზაციის პროცესთან დაკავშირებით. მაგალითად, სანაოსნოსთან დაკავშირებით, რატომ მოხდა ისე, რომ კომპანია რომელიც არ არსებობდა გახდა გამარჯვებული, ანალოგიური მდგომარეობა იყო აეროპორტთან, ფოთის ნავსადგურთან, ჭიათურმანგანუმთან მიმართებაშიც. კომიტეტის თავმჯდომარე ასევე “საჭიროდ თვლის ანალიზის გაკეთებას, რომელიც მომავალში შეცდომებს შეზღუდავს” და აღნიშნავს, რომ “კარგი იქნება თუ დაინერგება იგივე პრაქტიკა, რაც განხორციელდა კომპანია “ჩელებთან” დაკავშირებით, როდესაც შემონიშნა კომპანიის შესაძლებლობები”. კვლავ სხდომის ოქმის თანახმად, კომიტეტის ერთ-ერთმა წევრმა “სთხოვა მინისტრს კომიტეტთან ერთად შეემუშავებინა კონცეფცია, ნუსხა იმ საკითხებისა, რომელიც განსაზღვრავდა პრივატიზაციის პროცესის სტრატეგიას”. მისი აზრით, “ეს გამოიწვევდა მომავალში მითქმა-მოთქმას პრივატიზაციის პროცესთან დაკავშირებით”. ამავე სხდომაზე პარლამენტის წევრებმა რეკომენდაცია მისცეს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს, რომ ამ უწყებამ “სრულყოს საზოგადოების ინფორმირება საპრივატიზაციო ობიექტების გასხვისებასთან დაკავშირებულ ტენდერებსა და კონკურსების გამოცხადების, ჩატარებისა და შედეგების შესახებ, ასევე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ობიექტების საპრივატიზაციოდ მზადებისა და პოტენციურ ინვესტორთა საკითხებზე”.

შეგახსენებთ, რომ საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის ზემოაღნიშნული სხდომა 2005 წლის ოქტომბერში შედგა. სამწუხაროდ, მას შემდეგ ბევრი არაფერი შეცვლილა სხდომაზე განხილული პრობლემების გადაწყვეტის მიმართულებით. არავის გაუკეთებია საჯარო განმარტებები პრივატიზების სკანდალური შემთხვევების შესახებ, რატომ და ვისი ბრალეულობით დაირღვა კანონი, რატომ მეორდება ერთი და იგივე შეცდომები და დაისაჯა, თუ არა დამნაშავე. საზოგადოებისთვის (და როგორც ჩანს, პარლამენტის კომიტეტისთვისაც) კვლავაც უცნობია ქვეყნის სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესისა და ინვესტიციების მოზიდვის სტრატეგია და ხელისუფლების ხედვა იმის შესახებ, თუ რა სფეროში და როგორ აპირებს კონკურენციის განწევას პრივატიზების პროცესის დასრულების შემდეგ.

3. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების მარეგულირებელი კანონმდებლობა

იმისათვის, რათა შევაფასოთ, რამდენად გამჭვირვალეა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესი სახელმწიფო ქონების პრივატიზებისას და შესაძლებელია, თუ არა საზოგადოების მონაწილეობა ამ პროცესში, ქვემოთ მოკლედ განვიხილავთ სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის მარეგულირებელ ნორმატიულ ბაზას.

დღეს სახელმწიფო ქონების პრივატიზება საქართველოში ხორციელდება ორი კანონის — 1997 წელს მიღებული “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ”¹³ საქართველოს კანონისა და 2006 წელს მიღებული “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ”¹⁴ საქართველოს კანონის და რამოდენიმე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის საფუძველზე. თუმცა, შეიძლება ითქვას, რომ სახელმწიფო ქონების პრივატიზების სფეროში მთავარი საკანონმდებლო აქტი მაინც “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” კანონია.

3.1 საქართველოს კანონი “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ”

ეს კანონი განსაზღვრავს საქართველოს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების სამართლებრივ, ეკონომიკურ, ორგანიზაციულ და სოციალურ საფუძვლებს, პრივატიზების განხორციელების ძირითად პირობებს და უზრუნველყოფს ფიზიკური და იურიდიული პირების ან მათი გაერთიანებების მიერ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ქონების შეძენის პროცესს. აქვე უნდა აღინიშნოს,

¹³ 30.05.1997 №743-III

¹⁴ 30.06.2006 წ. №3424-რს

რომ ეს კანონი არ ეხება სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწების პრივატიზებას; მიწების პრივატიზება ხდება სხვა კანონების საფუძველზე, თუმცა, გარკვეულ გამონაკლისს მაინც აქვს ადგილი. კერძოდ, ამ კანონის საფუძველზე ხდება არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების იმ მიწების პრივატიზება, რომლებზედაც განთავსებულია სახელმწიფო ქონება.

“სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონი ითვალისწინებს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ოთხ ფორმას: 1) პრივატიზება კონკურსის ფორმით, 2) პრივატიზება აუქციონის ფორმით, 3) პრივატიზება იჯარა გამოსყიდვის ფორმით და 4) პრივატიზება პირდაპირი მიყიდვის ფორმით.

სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ამა თუ იმ ფორმის გამოყენებაზე გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო ან მისი ტერიტორიული ორგანო, ხოლო პირდაპირი მიყიდვის საკითხს წყვეტს საქართველოს პრეზიდენტი.

პრივატიზების ამ ოთხი ფორმის გამოყენება სახელმწიფო ქონების გაყიდვისას ძირითადად ხორციელდება “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის საფუძველზე, თუმცა, ამ პროცესში გამოიყენება სხვა ნორმატიული აქტებიც. მაგალითად:

1) **კონკურსის ფორმით** სახელმწიფო ქონების პრივატიზება ხორციელდება “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის და “სახელმწიფო ქონების კონკურსის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2004 წლის 19 ოქტომბრის №1-1/150 ბრძანების საფუძველზე. კონკურსის ფორმით გაყიდვის მიზანია, ქონებაზე საკუთრების უფლება მიანიჭოს იმ მყიდველს, რომელიც გამყიდველს საუკეთესო პირობებს შესთავაზებს.

2) **აუქციონის ფორმით** სახელმწიფო ქონების პრივატიზება ხორციელდება “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის, “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” საქართველოს კანონის და “სახელმწიფო ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2006 წლის 24 ოქტომბრის №1-1/1244 ბრძანების საფუძველზე.

აუქციონის ფორმით ქონების გაყიდვის მიზანია, საკუთრების უფლება მიანიჭოს იმ მყიდველს, რომელიც ვაჭრობის პროცესში გამყიდველს უმაღლეს ფასს შესთავაზებს, ხოლო თუ აუქციონი გამოცხადდება პირობებით - საკუთრების უფლება მიანიჭოს იმ მყიდველს, რომელიც აიღებს ვალდებულებას, დააკმაყოფილოს გამოცხადებული პირობები და ვაჭრობის პროცესში გამყიდველს ყველაზე მაღალ ფასს შესთავაზებს.

3) **იჯარა-გამოსყიდვის ფორმით** სახელმწიფო ქონების პრივატიზება ხორციელდება “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის და “სახელმწიფო ქონების იჯარა-გამოსყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს 1999 წლის 31 მარტის №1-3/152 ბრძანების საფუძველზე.

სახელმწიფო ქონების იჯარა-გამოსყიდვის ფორმით გაყიდვის მიზანია იჯარით გაცემული ქონების გამოსყიდვამდე მოიჯარისათვის სამეურნეო და სხვა საქმიანობის დამოუკიდებლად წარმართვისათვის, მატერიალური ფასეულობის ვადიანი და სასყიდლიანი მფლობელობისა და სარგებლობის უფლების მინიჭება.

4) **პირდაპირი მიყიდვის ფორმით** სახელმწიფო ქონების პრივატიზება ხორციელდება “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის, “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” საქართველოს კანონის და “სახელმწიფო ქონების პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს ეკონომიკური

განვითარების მინისტრის 2004 წლის 20 სექტემბრის №1-1/102 ბრძანების საფუძველზე.

პირდაპირი მიყიდვის მიზანია საკუთრების უფლება გადაეცეს იმ მიყიდველს, რომელიც სრულად და კეთილსინდისიერად შეასრულებს სახელმწიფო ქონების პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზებისას დადგენილ პირობებს. გადანყვეტილებას სახელმწიფო ქონების პირდაპირი მიყიდვის თაობაზე იღებს და შესაბამის პირობებს ადგენს საქართველოს პრეზიდენტი.

სამწუხაროდ, “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონი არ ითვალისწინებს პრივატიზების პროცესში საზოგადოების ინფორმირებისა და მონაწილეობის ეფექტურ მექანიზმებს. პრივატიზების პროცესის საჯაროობის უზრუნველყოფის მიზნით, კანონი ითვალისწინებს მხოლოდ საპრივატიზაციო ქონების შესახებ ინფორმაციის გავრცელებას. კერძოდ, კანონის მე-9 მუხლის მიხედვით:

“1. კონკურსის, აუქციონის, იჯარა-გამოსყიდვის და პირდაპირი მიყიდვის ფორმით საპრივატიზებო სახელმწიფო ქონების შესახებ ინფორმაცია ქვეყნდება საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ოფიციალურ გამოცემაში, პრესის ისეთ სახეობაში, რომელიც ვრცელდება საქართველოს ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე, ან ადგილობრივ პრესაში (თუ პრივატიზებას ახორციელებს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ტერიტორიული ორგანო) და განთავსდება სამინისტროს ინტერნეტ-გვერდზე. თუ პრივატიზებას ახორციელებს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო, ინფორმაცია განთავსდება სამინისტროს ინტერნეტ-გვერდზე და გადაიცემა საზოგადოებრივი ტელევიზიით. ამასთანავე, შეიძლება ინფორმაციის სხვა საშუალებების გამოყენება.

2. ინფორმაცია უნდა გამოქვეყნდეს კონკურსის, აუქციონის, იჯარა-გამოსყიდვის და პირდაპირი მიყიდვის ფორმით სახელმწიფო ქონების პრივატიზების დათქმულ თარიღამდე სულ ცოტა ერთი თვით ადრე.

3. პრესაში, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ინტერნეტ-გვერდზე და ინფორმაციის სხვა საშუალებებში გამოქვეყნებულ ცნობებში შეიტანება საპრივატიზებო ობიექტის მიერ დაკავებული მიწის ფართობი, მასზე განთავსებულ ნაგებობათა დახასიათება, მისამართი და ობიექტის გაყიდვის პირობები. საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო ვალდებულია მოთხოვნის შემთხვევაში მიყიდველს მიაწოდოს ნებისმიერი ინფორმაცია გასაყიდი ქონების შესახებ; საზოგადოებრივი ტელევიზიით გავრცელებულ ცნობებში შეიტანება საპრივატიზებო ქონების დასახელება და განაცხადის მიღების დაწყებისა და დამთავრების ვადები.”

გარდა მე-9 მუხლისა, “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონში ინფორმაციის საჯაროობის საკითხებს ეხება კიდევ ერთი პუნქტი, რომელიც “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის 2006 წლის 8 დეკემბერს დაემატა. კერძოდ, ეს არის მე-7 მუხლის მე-10 პუნქტი. ეს დებულება ეხება ისეთ შემთხვევებს, როდესაც გამოცხადებული პირობებით, დადგენილ ვადაში წარმოდგენილი იქნება მხოლოდ ერთი დაინტერესებული მხარის განცხადება საპრივატიზებო ქონების შეძენის შესახებ. ასეთ დროს, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო განცხადების წარმოდგენიდან ერთ თვეში იღებს გადანყვეტილებას განმცხადებლისათვის სახელმწიფო ქონების პრივატიზების თაობაზე. სწორედ ამგვარი შემთხვევებისთვის არის ამ პუნქტში დაფიქსირებული, რომ “საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო უზრუნველყოფს წარმოდგენილი განცხადების შესახებ ინფორმაციის საჯაროობას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით”.

“სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მოთხოვნები ინფორმაციის გავრცელების შესახებ გარკვეულწილად მეორდება პრივატიზების თაობაზე მიღებულ შესაბამის დებულებებშიც. კერძოდ:

1) “სახელმწიფო ქონების კონკურსის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების

თაობაზე” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2004 წლის 19 ოქტომბრის №1-1/150 ბრძანების მე-2 მუხლში დადგენილია კონკურსის ფორმით საპრივატიზაციო სახელმწიფო ქონების შესახებ ინფორმაციის გავრცელების ვალდებულება კონკურსის ჩატარების თარიღამდე ერთი თვით ადრე.

ეს დებულება ასევე ითვალისწინებს ინფორმაციის გავრცელებას კონკურსის მონაწილეთა წინასაკვალიფიკაციო შერჩევის შემთხვევებშიც. დებულების მე-9 მუხლის მიხედვით, წინასაკვალიფიკაციო შერჩევისას “სამინისტრო უზრუნველყოფს ინფორმაციის გამოქვეყნებას ცენტრალურ ან ადგილობრივ პრესაში, ასევე შესაძლებელია ინფორმაციის გავრცელებისათვის გამოყენებული იქნას სხვა საშუალებებიც.”

2) “სახელმწიფო ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2006 წლის 24 ოქტომბრის №1-1/1244 ბრძანების მიხედვით, ასევე გათვალისწინებულია ინფორმაციის გავრცელება. ამ დებულების მე-2 მუხლის მე-3 პუნქტში აღნიშნულია, რომ “გამყიდველი, “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, უზრუნველყოფს ინფორმაციის გამოქვეყნებას სამინისტროს ოფიციალურ გამოცემაში, პრესის ისეთ სახეობაში, რომელიც ვრცელდება საქართველოს ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე ან ადგილობრივ პრესაში (თუ პრივატიზებას ახდენს სამინისტროს ტერიტორიული ორგანო) და მის განთავსდებას სამინისტროს ინტერნეტ-გვერდზე. თუ პრივატიზებას ახორციელებს სამინისტრო, ინფორმაცია გადაიცემა საზოგადოებრივი ტელევიზიით. ამასთანავე შეიძლება ინფორმაციის სხვა საშუალებების გამოყენება.”

ეს დებულება შეიცავს პირდაპირ მითითებებს კონფიდენციალობასთან მიმართებაშიც. კერძოდ, ამ დებულების პირველივე მუხლის მე-19 პუნქტში ცალსახად დადგენილია, რომ “აუქციონის ჩატარებამდე ინფორმაცია აუქციონში მონაწილეთა შესახებ (მათ შორის აუქციონში მონაწილეთა რაოდენობის შესახებ) კონფიდენციალურია.” ამ შეზღუდვას თავისი გამართლება აქვს აუქციონის მონაწილეთა კომერციული ინტერესების დაცვის თვალსაზრისით, თუმცა მეორეს მხრივ, ეს მუხლი პრივატიზების ამ ეტაპს მთლიანად გაუმჭვირვალს ხდის საზოგადოებისათვის.

3) “სახელმწიფო ქონების იჯარა-გამოსყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს 1999 წლის 31 მარტის №1-3/152 ბრძანების მე-3 მუხლის მიხედვით, ““მეიჯარე” იჯარა-გამოსყიდვის ფორმით გასაცემი საპრივატიზებო სახელმწიფო ქონების შესახებ, კონკურსის ჩატარების თარიღამდე სულ ცოტა 1 თვით ადრე უზრუნველყოფს ინფორმაციის გამოქვეყნებას “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად დადგენილი წესით.”

4) “სახელმწიფო ქონების პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2004 წლის 20 სექტემბრის №1-1/102 ბრძანების მე-2 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით “სახელმწიფო ქონების პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების საკითხის საქართველოს პრეზიდენტის მიერ დადებითად გადაწყვეტის შემდეგ, “სამინისტრო” “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად დადგენილი წესით უზრუნველყოფს ამ ინფორმაციის გამოქვეყნებას.” როგორც ამ მუხლიდან ჩანს, თვით ინფორმაციის გავრცელებაც კი ხდება პრეზიდენტის მიერ პრივატიზების საკითხის დადებითად გადაწყვეტის შემდეგ, ანუ როდესაც პირველად გადაწყვეტილება უკვე მიღებულია. როგორც პრაქტიკა უჩვენებს, საქართველოს პრეზიდენტის მიერ პრივატიზების საკითხზე მიღებული გადაწყვეტილებები, როგორც წესი, შემდგომში უცვლელი რჩება და ბოლომდე ხორციელდება. პრაქტიკულად გამოდის, რომ ჯერ მიიღება გადაწყვეტილება პრივატიზების შესახებ და მხოლოდ შემდგომ ხდება საზოგადოების ფორმალური ინფორმირება. ეს აშკარად მეტყველებს იმაზე, რომ პრივატიზების ეს ფორმა პრივატიზების სხვა ფორმებთან შედარებითაც კი, გაცილებით გაუმჭვირვალეა.

3.2. საქართველოს კანონი “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ”

“სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის გარდა, არსებობს კიდევ ერთი, შედარებით ახალი საკანონმდებლო აქტი, რომელიც საკმაოდ მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის სამართლებრივი რეგულირების თვალსაზრისით. ესაა საქართველოს კანონი “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ”.

“ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, კანონის მიზანია ინვესტიციების განხორციელების ხელშეწყობა ინვესტიციების დაბანდებისა და სამენარმეო საქმიანობისათვის აუცილებელი პროცედურების გაუმჯობესებით და დამატებითი სამართლებრივი რეჟიმის შექმნით. კანონი მართლაც ადგენს დამატებით სამართლებრივ რეჟიმს და ინვესტიციებთან დაკავშირებულ განსაკუთრებულ პროცედურებს შემდეგ სამ სფეროში: (1) სახელმწიფო ქონების პრივატიზება, (2) ინვესტიციების სტატუსი და (3) საქმიანობის/ქმედების რეგულირება ლიცენზიებითა და ნებართვებით.

1. სახელმწიფო (მათ შორის, თვითმმართველი ერთეულის) ქონების შეძენის საკითხს კანონის მე-6, მე-7 და მე-8 მუხლები არეგულირებენ. ეს მუხლები ადგენენ სახელმწიფო ქონების შეძენასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული წარმოების გარკვეულ დამატებით დებულებებს, მათ შორის, სპეციალური კანონმდებლობით რეგულირებად ისეთ საკითხებზე როგორიცაა სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის ინიცირების წესი და ქონების აუქციონისა და პირდაპირი მიყიდვის ფორმებით პრივატიზება.

მნიშვნელოვანია ასევე აღინიშნოს, რომ კანონის მოქმედება ასევე ვრცელდება თვითმმართველი ერთეულების (ადგილობრივ) ქონებაზე და დგინდება გარკვეული წესები ამ ქონების აუქციონით და პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზებასთან დაკავშირებით. ყურადსაღებია, რომ თვითმმართველი ერთეულების საკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვის საკითხები ძალზე ზოგადად რეგულირდება ასევე 2005 წელს მიღებული “ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ქონების შესახებ” საქართველოს კანონით.

სამწუხაროდ, უნდა აღინიშნოს, რომ რაიმე მნიშვნელოვან და დეტალურ გარანტიებს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალებასთან დაკავშირებით “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” კანონი არ ითვალისწინებს, თუმცა, კანონში მაინც ჩადებულია გარკვეული ვალდებულებები პირდაპირი მიყიდვის წესთან დაკავშირებული ინფორმაციის საჯაროობასთან მიმართებაში. მაგალითად, “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-4 (გ) ნაწილის მიხედვით, ქონების პირდაპირი მიყიდვა ხორციელდება “ამ ფორმის გამოყენების აუცილებლობის დასაბუთებისა და საჯაროობის უზრუნველყოფის პირობით”. იგივე მუხლის მე-8 ნაწილის მიხედვით კი გათვალისწინებულია, რომ “კონკურენტული შერჩევის მიზნით საქართველოს მთავრობა ქონების და შესაბამისი პირობების შესახებ გადანყევტილებას აქვეყნებს საერთო სახელმწიფოებრივი ან/და საერთაშორისო მნიშვნელობის საინფორმაციო საშუალებებში და განსაზღვრავს ინტერესთა გამოხატვის ვადას, რომელიც, როგორც წესი, არ შეიძლება იყოს 1 თვეზე ნაკლები. თუ დაყოვნებამ შეიძლება ზიანი მიაყენოს სახელმწიფო ან/და საზოგადოებრივ ინტერესებს, საქართველოს მთავრობის გადანყევტილებით შესაძლებელია ამ ვადის გონივრული შემცირება საჯაროობის სხვაგვარი უზრუნველყოფისა და პოტენციური ინვესტორების ინფორმირების პირობით.” თუმცა, იმავე მუხლის მე-11 ნაწილის თანახმად, საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია, ქონების პირდაპირი მიყიდვის თაობაზე გადანყევტილება მიიღოს როგორც მე-8, ასევე მე-7 პუნქტით გათვალისწინებული ღონისძიებების გარეშე, რომლის თანახმად, ინვესტორის წინადადებებს იხილავს საქართველოს მთავრობა და იღებს გადანყევტილებას კონკურენტული შერჩევის მიზნით შესაბამისი ღონისძიებების გატარების თაობაზე.

სწორედ ამ კანონის მე-8 მუხლის მე-11 პუნქტის საფუძველზე განხორციელდა შპს “ვარციხე 2005”-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის G.M. Georgian Manganese Holding Limited-

ისათვის გადაცემა. (იხ. ქვემოთ თავი 7.2. ვარციხეჰესის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზების მეორე მცდელობა)

საჯაროობასთან დაკავშირებული აღნიშნული დებულებები, სამწუხაროდ, იმდენად ზოგადი ფორმითაა ჩამოყალიბებული კანონში, რომ მათი შესრულების პროცესში ხარვეზები აუცილებლად იქნება.

“ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” საქართველოს კანონში არსებობს კიდევ ერთი მუხლი, რომელიც საჯაროობას ეხება, ოღონდ ამჯერად განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციებთან მიმართებაში. განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის სტატუსის მინიჭებისას (იხ. ქვემოთ) საქართველოს მთავრობასა და ინვესტორს შორის ფორმდება ხელშეკრულება, რომლითაც განისაზღვრება ინვესტიციის პირობები. ამ ხელშეკრულების პირობები “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით საჯაროა.

2. საინტერესოა ასევე, ზემოაღნიშნული კანონით განსაზღვრული გარკვეული ინვესტიციებისთვის “განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის” სტატუსის მინიჭების საკითხიც¹⁵. კანონით, იმ შემთხვევაში, თუ ინვესტიციის ოდენობა აღემატება 8 მლნ. ლარს (დაახლოებით 4.5 მლნ. აშშ დოლარი), ან 2 მლნ. ლარს (დაახლოებით 1.2 მლნ. აშშ დოლარი) მაღალმთიან რეგიონებში განხორციელებული ინვესტიციისათვის, ან ისეთი ინვესტიციის განხორციელებისას, რომელიც ფუნქციური და სტრატეგიული თვალსაზრისით მნიშვნელოვან (მაღალმთიანი რეგიონების შემთხვევაში - დადებით) ზეგავლენას მოახდენს ქვეყნის (ან ადგილობრივი) ეკონომიკისა და ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე, ინვესტორს, სურვილის შემთხვევაში, შეუძლია მთავრობას მოთხოვოს ინვესტიციისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის სტატუსის მინიჭება.

გადაჭრით შეიძლება ითქვას, რომ კანონი აბსოლუტურად არ სცემს პასუხს კითხვას, თუ რა განსაკუთრებულ შეღავათებს ანიჭებს ან დახმარებას უწევს ამ სტატუსის მქონე ინვესტიციებს სახელმწიფო — რაიმე სახის დაინტერესება თუ არა, მამ რატომ უნდა იყოს დაინტერესებული ინვესტორი ასეთი სტატუსის მოპოვებით? კანონით ეს, უბრალოდ არ არის განსაზღვრული. თუმცა, კანონის ორი დებულება მაინც იძლევა გარკვეული დასკვნების გაკეთების შესაძლებლობას. კერძოდ, კანონის თანახმად, საქართველოს მთავრობას “საჭიროების შემთხვევაში” შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის მხარდაჭერისთვის დამატებითი ღონისძიებების გამოყენების თაობაზე და ამავდროულად, კანონი არაფერს ამბობს ამ ღონისძიებების სახეზე. კანონი ასევე ანიჭებს ინვესტორს უფლებას მის საქმიანობაზე განხორციელებული სახელმწიფო კონტროლის ღონისძიებების შესახებ აცნობოს ეროვნულ საინვესტიციო სააგენტოს (საქართველოს მთავრობის წარმომადგენელს ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის სფეროში). აქვე კანონი აპრიორი უშვებს, რომ სააგენტო დაადგენს სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების უკანონობას და განიხილავს კონტროლს ინვესტიციის განხორციელების შემთხვევებელ გარემოებად.

თუ შევაჯამებთ, შეიძლება ითქვას, რომ მთავრობა “მონდომებულ” ინვესტორებს არაპირდაპირ, მაგრამ გარკვეულ მფარველობას და დაცვას სთავაზობს თავისივე კანონმდებლობის და სახელმწიფო ორგანოების მოთხოვნებისგან. ნესით, წინდახედული ინვესტორისთვის ქვეყნის მთავრობასთან ამგვარ “დამოკიდებულ” მდგომარეობაში ყოფნა სასურველი არ უნდა იყოს, ვინაიდან მცირე ინვესტიცია (დაგვეთანხმებით, რომ 4,5 მლნ. აშშ დოლარის ღირებულების ინვესტიცია, არ შეიძლება ჩაითვალოს დიდ ინვესტიციად, თუნდაც საქართველოს მდგომარეობაში მყოფი ქვეყნისთვის) შესაძლოა, მას მოკლე ხანში დიდ დანახარჯად გადაექცეს. საქმე იმაშია, რომ 2005 წლის მარტში საქართველოს პრეზიდენტის ინიციატივით “გრანტების შესახებ” კანონში შეტანილ იქნა ცვლილება, რომლის თანახმად, საქართველოს სახელმწიფოს შეუძლია გრანტის მიღება უცხოეთის სამეწარმეო

¹⁵ აღნიშნული საკითხის შესახებ ვრცელი ინფორმაციისათვის იხილეთ: ასოციაცია მწვანე ალტერნატივას ანგარიში “გარემოსდაცვითი მმართველობა საქართველოში და ევროკავშირის როლი მის გაძლიერებაში” 2006 წ., ნოემბერი”; URL: www.greenalt.org

იურიდიული პირებისგან¹⁶. ამ ცვლილებამ უარყოფითი გამოხმაურება ჰპოვა როგორც ექსპერტებში, ასევე საზოგადოებაში; შემოთავაზების ერთ-ერთ მიზეზად კი, სწორედ ის სახელდება, რომ ამგვარი მექანიზმი შესაძლოა, გამოყენებული ყოფილიყო მენარმეებისგან არაფორმალური გადასახადების აკრეფის საშუალებად და აგრეთვე, ბიზნესის უკანონო ინტერესების ლობირებისათვის.

ასევე, წინდახედული ინვესტორისათვის დამაბრკოლებელ გარემოებად უნდა განიხილებოდეს ბოლო ხანებში საქართველოში გავრცელებული ინვესტიციების ჩამორთმევის პრაქტიკა. “საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ” საქართველოს კანონის¹⁷ “მე-7 მუხლში ნათქვამია, რომ სახელმწიფოს შეუძლია ინვესტიციის ჩამორთმევა “სასამართლოს გადწყვეტილებით ან ორგანული კანონით დადგენილი გადაუდებელი აუცილებლობისას და მხოლოდ სათანადო ანაზღაურებით”. კომპენსაცია, რომელიც შეესაბამება “რეალურ ღირებულებას”, გაიცემა მე-8 მუხლის შესაბამისად. ბოლო დროს, თბილისში, ქონების “ნებაყოფლობითი” გადაცემის შემთხვევები (რესტორნები, აბანოები), რომლებიც, მართალია მხოლოდ ადგილობრივი ბიზნესით შემოიფარგლებოდა, ირიბი, აუნაზღაურებელი ექსპროპრიაციის შემთხვევებს წარმოადგენს და, ზოგადად, ინვესტიციების დაცვის გარანტიებზე არ მეტყველებს”¹⁸.

3. ყურადღების ღირსია ასევე “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” კანონით რეგულირებადი კიდევ ერთი სფერო — წინასწარი ლიცენზიები და ნებართვები — რომელიც ამ კანონს ფაქტიურად პირველად შემოაქვს ჩვენი ქვეყნის პრაქტიკაში.

კანონის თანხმად, ნებისმიერ პირს საქმიანობის დაწყებამდე შეუძლია მიმართოს ლიცენზიებისა და ნებართვების გამცემ სახელმწიფო უწყებებს ე.წ. წინასწარი ლიცენზიის ან ნებართვის მოსაპოვებლად. როგორც კანონი განმარტავს, წინასწარი ლიცენზია/ნებართვა ანიჭებს პირს უფლებას განახორციელოს საქმიანობა/ქმედება შესაბამისი ლიცენზიის/ნებართვის გარეშე, ოღონდ იმ პირობით, რომ ის მომავალში შეასრულებს ლიცენზიის/ნებართვის მისაღებად კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს. ყურადსაღებია ასევე, კანონით განსაზღვრული შემდეგი გარემოებები:

- კანონი სახელმწიფო უწყებებს უტოვებს უფლებამოსილებას, თავად გადანყვიტონ - დაუდგინონ, თუ არა ინვესტორს მომავალში უკვე “რეალური” ლიცენზიის/ნებართვის მოპოვების ვადა;
- კანონი არ უშვებს იმის შესაძლებლობას, რომ სახელმწიფო უწყებამ შესაძლოა, უარი თქვას წინასწარი ლიცენზიის/ნებართვის გაცემაზე;
- კანონი არ ადგენს ასეთი წინასწარი ლიცენზიის/ნებართვის გაცემის შესახებ გადანყვიტულების მიღების ვადას და არც გადანყვიტულების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის შესაძლებლობას ითვალისწინებს; პროცედურებთან დაკავშირებით კანონის მე-5 მუხლის მე-7 პუნქტში უბრალოდ აღნიშნულია, რომ “წინასწარი ლიცენზიის/ნებართვის გაცემის ვადები და წესი განისაზღვრება საქართველოს მთავრობის დადგენილებით.” ასეთი შინაარსის მქონე დადგენილება საქართველოს მთავრობის მიერ დღეისათვის ჯერ არ გამოცემულა, თუმცა ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ამ დადგენილებით განისაზღვროს გადანყვიტულების მიღების პროცესის გამჭვირვალებასთან დაკავშირებული ისეთი დამატებითი მექანიზმები, რომელსაც თავად ეს კანონი არ ითვალისწინებს.
- თუ წინასწარი ლიცენზიის/ნებართვის გაცემის შემდეგ შეიცვალა საქართველოს კანონმდებლობა და ამ ცვლილებებმა გააუარესა ინვესტორის მდგომარეობა, ცვლილებები ინვესტორზე არ გავრცელდება ხუთი წლის განმავლობაში, მისი თანხმობის გარეშე;
- კანონი ადგენს, რომ წინასწარ შეიძლება გაიცეს ნებისმიერი ლიცენზია ან ნებართვა, გარდა სარგებლობის (მათ შორის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის) ლიცენზიისა და მშენებლობის

¹⁶ პრეზიდენტის ინიციატივა თავდაპირველად ითვალისწინებდა ასევე საქართველოს სამენარმეო და არასამენარმეო იურიდიული პირის გრანტის გამცემად აღიარებას, თუმცა საქართველოს პარლამენტმა ინიციატივის ეს ნაწილი უარყო.

¹⁷ 12.11.1996, №473-III

¹⁸ “პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში: მოიტანს თუ არა შედეგს ინვესტიციების ხელშეწყობის აქტიური პოლიტიკა?”, ავტორი: მიხაელ შმიდტი, ეკონომიკის დოქტორი; ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ — ევროპული საკონსულტაციო ცენტრის (GEPLAC) კვარტალური გამოცემა - “საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები”, 2007 წლის იანვარი.

ნებართვისა.

გამოდის, კანონი უშვებს იმის შესაძლებლობას, რომ საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა გაიცეს და ინვესტორმა საქმიანობის განხორციელება დაიწყოს ისე, რომ არ ჩაატაროს გარემოზე ზემოქმედების შეფასება და არ შეასრულოს საზოგადოებასთან დღეს უკვე მნიშვნელოვნად შეზღუდული კონსულტაციის სუსტი, მაგრამ მაინც ჯერ კიდევ არსებული მოთხოვნები. საქმიანობის დაწყების შემდეგ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ჩატარება ყველანაირ აზრს მოკლებულია.

ზემოაღნიშნული ნათლად აჩვენებს, რომ ხელისუფლება დღეს აბსოლუტურად არ არის დაინტერესებული წინასწარ იცოდეს, თუ რა გარემოსდაცვით ან სოციალურ შედეგებს მოიტანს ესა თუ ის ინვესტიცია და არც ის ადარდებს, გაიზიარებს, თუ არა მის გადანაცვტილებას საზოგადოება.

ორჭუსის კონვენციის მე-6 მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით, საქართველოს აღებული აქვს ვალდებულება, რომ უზრუნველყოს საზოგადოების მონაწილეობა გადანაცვტილების მიღების ყველაზე ადრეულ ეტაპზე, როცა ღიაა ყველა შესაძლებლობა სხვადასხვა ვარიანტების განხილვისა და როცა შესაძლებელია უზრუნველყოფილ იქნეს საზოგადოების ეფექტური მონაწილეობა. გარემოზე ზემოქმედების წინასწარი ნებართვის გაცემა (რიგ შემთხვევებში კი სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ გადანაცვტილება) მიჩნეულ უნდა იქნეს გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი გადანაცვტილების მიღების ადრეულ ეტაპად და შესაბამისად “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” საქართველოს კანონის არსებით ნაკლად შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ წინასწარი ლიცენზიის/ნებართვის გაცემის პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის და ზოგადად გამჭვირვალობის მექანიზმები (გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით მნიშვნელოვან გადანაცვტილებებთან მიმართებაში) ამ კანონით არ არის გათვალისწინებული.

4. სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესი და გარემოსდაცვითი მოთხოვნები

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი ტენდენცია სახელმწიფო ქონების მასიური პრივატიზებაა, ამჟამად მოქმედი კანონმდებლობით სახელმწიფო ქონებიდან ყველაფრის გაყიდვა მაინც არ არის დაშვებული. “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის მე-4 მუხლში მოცემულია იმ ობიექტების სია, რომლებიც პრივატიზებას არ ექვემდებარება. კერძოდ, “სახელმწიფო ქონებიდან პრივატიზებას არ ექვემდებარება:

- ა) წიაღისეული, წყლის რესურსები, ტერიტორიული წყლები, კონტინენტური შელფი, განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონა, ტყის ფონდი, საჰაერო სივრცე, დაცული ან განსაკუთრებული წესით გამოსაყენებელი ბუნებრივი ტერიტორიები.
- ბ) დადგენილი წესით დამტკიცებული ისტორიულ-კულტურული და მხატვრული ფასეულობის ობიექტები, კულტურული და სახელოვნებო დანიშნულების შენობა-ნაგებობები დადგენილი პირობებისა და საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროსთან შეთანხმების გარეშე. თუ შესაბამის ობიექტს განსაკუთრებული საზოგადოებრივი, ისტორიულ-ტრადიციული მნიშვნელობა აქვს, საქართველოს მთავრობასთან შეთანხმებით კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს მიერ მისი პრივატიზების შესახებ თანხმობის გაცემისას აუცილებელი პირობაა ამ ობიექტის საქმიანობის პროფილის შენარჩუნება;
- ბ1) რელიგიური და საკულტო ნაგებობები (მოქმედი და არამოქმედი), მათი ნანგრევები, აგრეთვე მინის ნაკვეთები, რომლებზედაც ისინია განთავსებული;
- ბ2) ისტორიული და კულტურული მნიშვნელობის სახელმწიფო არქივები, კინო-, ფოტო- და ფონოდოკუმენტების სახელმწიფო ფონდი, საქართველოს სამინისტროების (უწყებების),

სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების არქივები და ფონდები, სამუზეუმო კოლექციები, ფონდები, ეროვნული მნიშვნელობის სახლ-მუზეუმები;

- გ) სახელმწიფო რეზერვის სისტემაში არსებული ობიექტების სამოპილიზაციო მარაგი, სახელმწიფო რეზერვი, ძვირფასი ლითონების მარაგი;
- დ) ელექტროენერგეტიკული სექტორის გადაცემა-დისპეტჩერიზაციის სამსახურები, გარდა 35-110 კვ ძაბვის გადაცემა ქსელის იმ ნაწილისა, რომლის ძირითად დანიშნულებას წარმოადგენს ელექტროენერგიის გამანაწილებელი ქსელის გარე ელექტრომომარაგება და განკუთვნილი არ არის ელექტროენერგიის (სიმძლავრის) სასისტემო ან/და სისტემათაშორისი ტრანზიტისათვის;
- ე) საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სისტემის ფუნდამენტური მეცნიერების დაწესებულებები, სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლები და მათდამი დაქვემდებარებული სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები, ყველა ტიპის მოქმედი საგანმანათლებლო და სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება, რომლებსაც სახელმწიფო აფინანსებს;
- ვ) საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ნავსადგურების ნავმისადგომები, ჰიდროტექნიკური ნაგებობანი, შუქურები, შუქნიშნები და აკვატორია;
- ზ) სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის რკინიგზის ლიანდაგი და მასთან დაკავშირებული სიგნალიზაციის, ტელეკომუნიკაციის დისპეტჩერიზაციის და ენერგომომარაგების სისტემები, გაზის მაგისტრალური მილსადენი, საავტომობილო გზები (პარალელური, თანაბარი მნიშვნელობის გზის არარსებობისას), თვითმფრინავების ფრენის მართვის სისტემები და ასაფრენ-დასაფრენი ზოლები.
- თ) საქართველოს შინაგან საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროების, პროკურატურის, სასამართლო სისტემის, საგარეო დაზვერვის სპეციალური სამსახურის, სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახურის სამტატო და სარეზერვო ქონება;
- ი) სიხშირეთა სპექტრი, საფოსტო კავშირი, სატელევიზიო და რადიო - მაუწყებლობის პირველი არხის ტექნიკური საშუალებები და საანტენო - საფიდერო მოწყობილობები, სამთავრობო კავშირის ტექნიკური საშუალებები და საქართველოს პოზიცია გეოსტაციონარულ ორბიტაზე.
- კ) საწარმოები, რომლებიც ამზადებენ რადიოაქტიურ და სამხედრო დანიშნულების მასალებს, მათი საცდელ-საკონსტრუქტორო და სამეცნიერო დაწესებულებების ქონება;
- ლ) სახელმწიფო სასაფლაოები და პანთეონები;
- მ) წყალმომარაგების სისტემების სათავე ნაგებობები, წყალსადენის სატუმბავი სადგურები და მაგისტრალური მილსადენები, საკანალიზაციო სისტემების მაგისტრალური კოლექტორები და რეგიონული გამწმენდი სადგურები;
- ნ) დადგენილი წესით დამტკიცებულ ნუსხაში შემავალი სასიცოცხლო მნიშვნელობის სახელმწიფო სამედიცინო დაწესებულებები;
- ო) სახელმწიფო ორგანოთა ადმინისტრაციული შენობები.”

როგორც ჩამონათვალიდან ჩანს, კულტურული გარემოს ობიექტების პრივატიზება კანონით მაინც ნებადართულია, თუმცა გარკვეული შეზღუდვებით (იხ. “ბ” პუნქტი ზემოთ). კულტურული გარემოს ობიექტებისგან განსხვავებით, “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის მიხედვით, ცალსახად არ ექვემდებარება პრივატიზებას: წიაღისეული, წყლის რესურსები, ტერიტორიული წყლები, კონტინენტური შელფი, განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონა, ტყის ფონდი¹⁹, საჰაერო სივრცე, დაცული ან განსაკუთრებული წესით გამოსაყენებელი ბუნებრივი ტერიტორიები.

¹⁹ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ტყის კოდექსი ითვალისწინებს სახელმწიფო ტყის ფონდის განსახელმწიფოებრიობის შესაძლებლობას, თუმცა კანონმდებლობა ამ საკითხს ჯერჯერობით არ არეგულირებს.

საქართველოში წლების განმავლობაში მიაჩნდათ და სამწუხაროდ, "ვარდების რევოლუციის" შემდეგ მოსულ ხელისუფლებასაც მიაჩნია, რომ ვინაიდან "სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ" საქართველოს კანონის საფუძველზე, გარემოს შემადგენელი ელემენტები არ ექვემდებარება პრივატიზებას, ეს ნიშნავს, რომ ამა თუ იმ ობიექტის პრივატიზების პროცესი არ არის კავშირში გარემოსდაცვით თემატიკასთან. ეს ერთმნიშვნელოვნად, მცდარი მოსაზრებაა.

ცნობილია, რომ სახელმწიფო ქონების პრივატიზებისას გარემოსდაცვითი ფაქტორების გათვალისწინება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი, ხშირ შემთხვევაში კი, გადამწყვეტი წინაპირობაა პროცესის გამჭვირვალედ და რაც მთავარია, სამართლიანად წარმართვისა. ამ თვალსაზრისით, ყურადსაღებია შემდეგი ორი ასპექტი:

პირველი - საპრივატიზაციოდ გამოტანილ ობიექტზე არსებული დაბინძურების შესახებ ინფორმაციის ფლობა. საქართველოში დღეს მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, ობიექტის ახალი მფლობელი პასუხისმგებელია გარემოს, როგორც მიმდინარე, ასევე წარსულ დაბინძურებაზე. თუმცა, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შესაძლებელია, წარსულ დაბინძურებაზე პასუხისმგებლობა საპრივატიზაციო ხელშეკრულებით განაწილდეს სახელმწიფოსა და ინვესტორს შორის. ორივე შემთხვევაში, აუცილებელია ობიექტზე უკვე არსებული დაბინძურების შესახებ სრული ინფორმაციის ფლობა. ამის ერთადერთი საშუალება კი ობიექტის საპრივატიზაციოდ გამოტანამდე გარემოსდაცვითი აუდიტის ჩატარებაა.

ობიექტზე უკვე არსებული დაბინძურების შესახებ სრული ინფორმაციის ფლობა მნიშვნელოვანია არამარტო სახელმწიფოსა და ინვესტორის პასუხისმგებლობის ნათლად განსაზღვრისათვის, არამედ საპრივატიზაციო ობიექტის გასაყიდი ფასის დადგენის თვალსაზრისითაც. საქმე იმაშია, რომ ობიექტზე არსებულ გარემოს დაბინძურებაზე პასუხისმგებლობა, ხშირ შემთხვევაში, დაკავშირებულია საკმაოდ სოლიდურ თანხებთან. ამდენად, პოტენციური ინვესტორისათვის მნიშვნელოვანია, ფლობდეს არსებული დაბინძურების ხარისხისა და სიტუაციის გამოსწორებისათვის საჭირო ფინანსური დანახარჯების შესახებ სრულ ინფორმაციას, რათა დარწმუნდეს ინვესტიციის რენტაბელობაში. არსებული დაბინძურების შესახებ მწირი ინფორმაციის ფლობის შემთხვევაში კი, ინვესტორი ითვალისწინებს ობიექტზე დაფარული ან უცნობი დაბინძურების არსებობის რისკს, რაც როგორც წესი, მნიშვნელოვნად ამცირებს ობიექტის ღირებულებას.

მეორე ყურადსაღები ასპექტია გარემოს ეფექტური დაცვის უზრუნველყოფისა და კვლავ და კვლავ, პოტენციური რისკების ადრეული გამოვლენის მიზნით, პრივატიზების პროცესში გადანყვეტილებების მიღებისას საზოგადოების, განსაკუთრებით კი საპრივატიზებო ობიექტის ზეგავლენის ქვეშ მოქცეული მოსახლეობის მონაწილეობა.

პრივატიზაციის სფეროში საქართველოში ამჟამად მოქმედი კანონმდებლობა პრაქტიკულად არ ითვალისწინებს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ გადანყვეტილებების მიღების პროცესში გარემოსდაცვითი საკითხების განხილვის აუცილებლობას. მხოლოდ "გარემოს დაცვის შესახებ" ჩარჩო-კანონი (21-ე მუხლი)²⁰ შეიცავს გარკვეული გარემოსდაცვითი მოთხოვნების ჩამონათვალს, რომელიც გათვალისწინებულ უნდა იქნეს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესში:

1. "პრივატიზებული სამეურნეო ობიექტის მესაკუთრე არ თავისუფლდება იმ გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულებისაგან, რომლებიც დაკისრებული ჰქონდა სამეურნეო ობიექტის ყოფილ მესაკუთრეს;
2. საქართველოს გარემოს დაცვის კანონმდებლობის დარღვევით სამეურნეო ობიექტის პრივატიზებამდე საქმიანობის განხორციელების შედეგად გამოწვეული ზარალის ანაზღაურება ეკისრება პრივატიზებული სამეურნეო ობიექტის ყოველ ახალ მესაკუთრეს, თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი;
3. პრივატიზებულ სამეურნეო ობიექტებზე არსებული ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასების,

²⁰ 10.12.1996, №519-III

საქმიანობის ეკოლოგიური რისკის დადგენის, ჩასატარებელი გამწმენდალდგენითი სამუშაოების ღირებულების დადგენის მიზნით **შეიძლება ჩატარდეს** გარემოსდაცვითი აუდიტი სამინისტროს გადაწყვეტილების საფუძველზე.”

სამწუხაროდ, კანონის თანახმად, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესში გარემოსდაცვითი აუდიტის ჩატარება არ არის სავალდებულო და არც გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო ცდილობს კანონით მინიჭებული უფლების გამოყენებას. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რეალურად არ სრულდება არც კანონით სავალდებულოდ მიჩნეული მოთხოვნები.

სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ყოველი კონკრეტული შემთხვევა, როგორც წესი, რაიმე კონკრეტული საქმიანობის დასაწყისს ნიშნავს. ე.ი. ეს არის ახალი (ან სახეცვლილი) საქმიანობის დაწყების პირველი სტადია. შესაბამისად, თუ ამ საქმიანობამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს გარემოს მდგომარეობაზე, ამ ეტაპზევე სავალდებულოა გარემოსდაცვითი მოთხოვნების გათვალისწინება და საჯაროობის უზრუნველყოფა. ზოგადად, საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული პრივატიზების ყველა ფორმა (აუქციონის, იჯარა-გამოსყიდვის, კონკურსის თუ პირდაპირი მიყიდვის წესით) იძლევა პრივატიზების პროცესში საპრივატიზაციო პირობების დადგენის საშუალებას, თუმცა იქნება თუ არა ეს პირობები გარემოსდაცვითი ხასიათის, ეს დამოკიდებულია ყოველი კონკრეტული ობიექტის სპეციფიკაზე და თვით პრივატიზების განმახორციელებელი პირის ინტერესზე. საინტერესოა, მაგალითად, რომ პირდაპირი მიყიდვის დროსაც კი არსებობს საშუალება, რომ ქონების თავისებურებებიდან გამომდინარე, პრივატიზებისას დადგინდეს პირობები (მათ შორის გარემოსდაცვითი ხასიათის). უფრო მეტიც, ამ ფორმასთან მიმართებაში შესაბამისი დებულების მიხედვით განსაზღვრულია, რომ “საკუთრების დადასტურების შემდგომ მიყიდველის მიერ პრივატიზებული ქონების გაყიდვის შემთხვევაში ახალი მესაკუთრე ვალდებულია სამინისტროსთან შეთანხმებით ქონება გაასხვისოს იმავე პირობებით, რაც გათვალისწინებული იყო პირდაპირი მიყიდვის ხელშეკრულებით”. ასევე გათვალისწინებულია შესაბამისი სანქციები ხელშეკრულების პირობების შეუსრულებლობის შემთხვევისთვის, მათ შორის ხელშეკრულების ცალმხრივად მოშლაც კი. ე.ი. გარკვეული ფორმით ჩადებულია საპრივატიზაციო პირობების შესრულების კონტროლის გრძელვადიანი მექანიზმი.

იმის და მიუხედავად, არის თუ არა გათვალისწინებული პრივატიზების დროს გარემოსდაცვითი მოთხოვნები რაიმე კონკრეტული საპრივატიზაციო პირობების სახით, საქართველოს კანონმდებლობა მაინც ითვალისწინებს გარკვეულ მექანიზმებს, რათა პრივატიზების პროცესში ზოგადად უზრუნველყოფილ იქნეს გარემოსდაცვითი მოთხოვნების დაცვა (ფაქტიურად, საუბარია “გარემოს დაცვის შესახებ” კანონით განსაზღვრული ზოგადი ვალდებულებების დაცვაზე). მაგალითად, საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის (15.12.1984წ.) 69¹ მუხლის მიხედვით, გათვალისწინებულია ჯარიმა პრივატიზების პროცესში გარემოსდაცვითი მოთხოვნების დარღვევისათვის. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ჯარიმა სიმბოლური სახისაა (მისი ოდენობა 50-დან 300 ლარამდეა) არ შეიძლება ჩაითვალოს სერიოზულ გარანტიად იმისა, რომ სახელმწიფო ქონების შემძენი არ დაარღვევს პრივატიზების პროცესში გარემოსდაცვით მოთხოვნებს. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 69¹ მუხლით გათვალისწინებულ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების საქმეებს განიხილავენ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ორგანოები, 14 დღის ვადაში. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 69¹ მუხლის არაეფექტურობა არამარტო ამ მუხლით გათვალისწინებული ჯარიმის სიმცირით არის გამოწვეული, არამედ იმიტომაც, რომ არ არსებობს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მხრიდან პრივატიზების პროცესზე მონიტორინგის განხორციელების ეფექტური მექანიზმები. მონიტორინგი კი აუცილებელია და არამარტო პრივატიზების პროცესში, არამედ ამ პროცესის დასრულების შემდეგაც.

ხშირად ხდება, რომ ქონების პრივატიზება ხორციელდება გარკვეული შეზღუდვებით, როდესაც ინვესტორს, მაგალითად, არ აქვს შეძენილი ქონებით რაიმე საქმიანობის წარმოების უფლება, ან შესასრულებელი აქვს გარკვეული მოთხოვნები, რაც ზოგჯერ კავშირშია გარემოს

მდგომარეობასთან. სამუხაროდ, ამ მოთხოვნების შესრულებაზე მონიტორინგი მხოლოდ საჯარო უწყებების მიერ ხშირად არ არის ეფექტური და კორუფციის რისკსაც ზრდის. ასეთ სიტუაციაში, კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმების ამოქმედება, რაც შეუძლებელია პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალეობის გარეშე. თუ პრივატიზების პროცესი არ იქნება გამჭვირვალე, არ იქნება ეფექტური არც საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმები. აქედან გამომდინარე, საზოგადოებას არ ექნება გარანტია, რომ მაგალითად, ადგილი არ ექნება ფარულ კორუფციულ გარიგებებს, არ მოხდება გარემოს ობიექტების ფარული პრივატიზება კანონის მოთხოვნათა დარღვევით, არ იქნება დარღვეული სხვა გარემოსდაცვითი მოთხოვნები და/ან საზოგადოების წარმომადგენელთა უფლებები, გარანტირებული საქართველოს კონსტიტუციით, საერთაშორისო შეთანხმებებით, კანონმდებლობით და ა.შ.

5. სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციის პროცესში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მოპოვების სამართლებრივი საშუალებები და პრაქტიკაში არსებული პრობლემები

მიუხედავად იმისა, რომ საჯაროობის მექანიზმები სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის მარეგულირებელ ნორმატიულ აქტებში საკმაოდ ზოგადი და შეზღუდული ფორმით არის გათვალისწინებული, ეს არ ნიშნავს რომ საზოგადოებას არ გააჩნია სხვა სამართლებრივი საშუალებები, პრივატიზების პროცესთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მოსაპოვებლად.

გარემოსდაცვით ინფორმაციაზე უფლება საქართველოში გარანტირებულია საკონსტიტუციო დონეზე. საქართველოს კონსტიტუციის 37-ე მუხლის მე-5 ნაწილის მიხედვით “ადამიანს უფლება აქვს მიიღოს სრული, ობიექტური და დროული ინფორმაცია მისი სამუშაო და საცხოვრებელი გარემოს მდგომარეობის შესახებ”. პრივატიზების პროცესში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გამჭვირვალეობის უზრუნველყოფის მხრივ მნიშვნელოვან სამართლებრივ ინსტრუმენტებს ითვალისწინებს ასევე ორჰუსის კონვენცია “გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, გადანაცვებილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და ამ სფეროში მართლმსაჯულების საკითხებზე ხელმისაწვდომობის შესახებ” (შემდგომში - ორჰუსის კონვენცია).

გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესი, რიგ შემთხვევებში, შეიძლება იყოს ისეთ საქმიანობასთან დაკავშირებული გადანაცვებილების მიღების ადრეული ეტაპი, რომელთან მიმართებაშიც, ორჰუსის კონვენციის მე-6 მუხლის მიხედვით, სა-ვალდებულოა საზოგადოების მონაწილეობის უზრუნველყოფა. ასეთ შემთხვევებში, საზოგადოების წარმომადგენლებს სრული უფლება ექნებათ მოითხოვონ მათი მონაწილეობის უზრუნველყოფა გადანაცვებილების მიღების პროცესში, ორჰუსის კონვენციის მოთხოვნათა შესაბამისად.

საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანი სამართლებრივი აქტია ასევე ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავი მთლიანად ინფორმაციის თავისუფლებას ეხება. კოდექსის მიხედვით, საჯარო ინფორმაციად ითვლება “ოფიციალური დოკუმენტი (მათ შორის, ნახაზი, მაკეტი, გეგმა, სქემა, ფოტოსურათი, ელექტრონული ინფორმაცია, ვიდეო და აუდიოჩანაწერები) ანუ საჯარო დაწესებულებაში დაცული, აგრეთვე საჯარო დაწესებულების ან მოსამსახურის მიერ სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით მიღებული, დამუშავებული, შექმნილი ან გაგზავნილი ინფორმაცია”. საჯარო ინფორმაციის გაცნობის და მათი ასლების მიღების უფლება ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მიხედვით ყველას აქვს, თუ ეს ინფორმაცია არ შეიცავს სახელმწიფო, პროფესიულ, კომერციულ ან პირად საიდუმლოებას. გადანაცვებილება საჯარო ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ შეიძლება მიღებულ იქნეს იმ შემთხვევაში, თუ კანონი აწესებს მისი გამხელისაგან დაცვის პირდაპირ მოთხოვნას, ადგენს ინფორმაციის გამხელისაგან დაცვის კონკრეტულ კრიტერიუმებს და შეიცავს საიდუმლოდ დასაცავი ინფორმაციის ამომწურავ ჩამონათვალს.

საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციის ამოღების შემდეგ, საიდუმლო საჯარო ინფორმაციის გონივრულ ფარგლებში გამოცალკევებადი ნებისმიერი ნაწილი უნდა გამოქვეყნდეს. ასეთ შემთხვევაში, ინფორმაციის გამოქვეყნებისას მიეთითება პირი, რომელმაც გაასაიდუმლოვა ინფორმაცია, ინფორმაციის საიდუმლოდ მიჩნევის საფუძველი და გასაიდუმლოების ვადა.

რაც შეეხება ინფორმაციას გარემოს შესახებ, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მიხედვით, ასეთი ინფორმაცია საერთოდ არ ექვემდებარება გასაიდუმლოებას.

სამწუხაროდ, პრაქტიკაში, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მოთხოვნები ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ ხშირად ხარვეზებით ხორციელდება. არის შემთხვევები, როდესაც მნიშვნელოვანი ობიექტების პრივატიზების შესახებ ინფორმაციის მოპოვებისას, საზოგადოების წარმომადგენლები აწყდებიან პრობლემებს. ზოგჯერ საჯარო დოკუმენტები და ზოგ შემთხვევაში, თვით სახელმწიფო ქონების პრივატიზების ხელშეკრულებებიც კი, კანონის მოთხოვნათა იგნორირებით და პროცედურის დარღვევით მთლიანად ცხადდება კომერციულ საიდუმლოებად და საზოგადოების წარმომადგენელთა მიერ მათი ასლების მოპოვება სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს.

ხშირად, ისეთ შემთხვევებშიც კი, როდესაც საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულია საჯარო (მათ შორის გარემოსდაცვითი) ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საკმაოდ არაორაზროვანი და დეტალური მექანიზმები, მათი პრაქტიკული გამოყენების პროცესში მაინც ადგილი აქვს ხარვეზებს. შემდეგ თავებში აღწერილი შემთხვევები სწორედ აღნიშნულის კონკრეტულ მაგალითებს წარმოადგენს.

6. ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადი

ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადში გაერთიანებულია ოთხი ჰესი - ვარციხეჰესი-1 ექსპლუატაციაში შევიდა 1976 წელს, ვარციხეჰესი-2 1978 წელს, ვარციხეჰესი-3 1980 წელს და ვარციხეჰესი-4 1987 წელს. ისინი წარმოადგენენ იდენტური სიმძლავრისა და გამომუშავების დერივაციული ტიპის უნიფიცირებულ ჰიდროელექტროსადგურებს. ყოველი მათგანის საპროექტო დადგმული სიმძლავრეა 64 მეგავატი და გამომუშავება 250 მილიონი კილოვატსაათი. მათ ასაშენებლად გამოყენებულია მდინარე რიონის 27 კილომეტრიანი მონაკვეთი სოფელი ვარციხიდან მდინარე გუბისწყლის სათავემდე. საერთო წყალსაცავის კაშხალი მდებარეობს მდინარე რიონთან მდინარე ყვირილასა და მდინარე ხანისწყლის შესართავის მახლობელ ტერიტორიაზე. ამჟამად წყალსაცავი თითქმის მთლიანად დალექილია და დარღვეულია რეგულირების პირობები. ვარციხეჰესების კასკადის სადრენაჟო სისტემის მოუწესრიგებლობის შედეგად, უკვე ათი წელია სოფელი ბაში და მისი შემოგარენი მუდმივად, წელიწადში ორჯერ მაინც იტბორება და დიდი ზიანი ადგება როგორც მოსახლეობას, ისე სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს.

ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადზე გარკვეული სარეაბილიტაციო სამუშაოები ჩატარდა “ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის რეაბილიტაციის პროგრამის” ფარგლებში გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკსა (KfW) და საქართველოს მთავრობას შორის გაფორმებული საკრედიტო ხელშეკრულების საფუძველზე გამოყოფილი თანხით. 2004 წლის ბოლოს საქართველოს მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის აქტივების პრივატიზების თაობაზე. ამ გადაწყვეტილების გამო, გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკმა შეწყვიტა სარეაბილიტაციო სამუშაოების დაფინანსება.

6.1. ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზების პირველი მცდელობა

2004 წლის დეკემბერში საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ გამოაცხადა კონკურსი სს “ჭიათურმანგანუმისა” და სს “ვარციხეჭესების კასკადის” აქტივების შეძენაზე. საწარმოების შეძენის სურვილი ხუთმა კომპანიამ - უკრაინულმა “ინტერფაიფმა”, ჩეხურმა “მორავია-ჯორჯიამ”, ყაზახურმა “კაზ-ხრომმა”, რუსულმა “ევრაზპოლდინგმა” და ავსტრიულმა “დეკომეტალმა” (ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხნის საკონტროლო პაკეტის მფლობელი) გამოთქვეს. საკონკურსო ნინადადებების წარდგენის ბოლო ვადა 2005 წლის 10 იანვარი იყო, თუმცა ოფიციალურ პროცედურასთან ერთად, საკონკურსო პაკეტების გახსნამდე, კომპანიებთან კულუარული მოლაპარაკებები მიმდინარეობდა, რომელთა შედეგები, რაც ყოვლად უცნაურია, პრესაში ვრცელდებოდა ოფიციალური პირების მიერ. ასე მაგალითად, ერთ-ერთი ქართული ელექტრონული გამოცემის თანახმად, “პრემიერ-მინისტრის ზურაბ ჟვანიას თქმით, უკრაინულმა კომპანია “ინტერპაიპმა”, ავსტრიულმა “DCM”-მა და ყაზახურმა კომპანიამ დაინტერესება გამოხატეს ერთიანი პაკეტის შესყიდვის თაობაზე. თუმცა, 24 დეკემბერს ეკონომიკის მინისტრმა განაცხადა, რომ ყაზახეთის კომპანია პრივატიზაციაში აღარ მიიღებს მონაწილეობას ... “ავსტრიულმა კომპანიამ თავისი განზრახულობების დასადასტურებლად 10 მლნ აშშ დოლარის წინასწარ დეპონირებაც მოახდინა”, დასძენს ჟვანია”²¹.

2005 წლის 11 იანვარს, საკონკურსო პაკეტების გახსნის შედეგად, ნაცვლად გამარჯვებულის გამოვლენისა, როგორც ეს კანონით არის განსაზღვრული, უარი ეთქვა ორ - ჩეხურ და ყაზახურ კომპანიას, ხოლო დანარჩენებთან გაგრძელდა ინდივიდუალური მოლაპარაკებები. ოფიციალურად გამოცხადდა ასევე ინდივიდუალური მოლაპარაკებების საბოლოო ვადა — 18 იანვარი.

მოლაპარაკებების დასასრულს, საზოგადოებისათვის ცნობილი გახდა ახალი გარიგების შესახებ. კერძოდ, “ჭიათურმანგანუმისა” და “ვარციხეჭესების კასკადს” შეისყიდინენ რუსული “ევრაზპოლდინგი” და ავსტრიული “დეკომეტალი”, რომლებიც დააფუძნებდნენ ერთობლივ კომპანიას “ნიუ კო.”, სადაც ფეროშენადნობთა ქარხნის აქციების 70.8 პროცენტი და “ჭიათურმანგანუმისა” და “ვარციხეჭესების კასკადს” აქტივები ჩაიდებოდა.

უკრაინული “ინტერპაიპი” ამ გარიგების შედეგად თამაშგარე მდგომარეობაში აღმოჩნდა და თავად განაცხადა უარი “კონკურსში” მონაწილეობაზე. 2005 წლის 18 იანვარს “ინტერპაიპის” მიერ გამართულ პრესკონფერენციაზე კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარემ იგორ იაროსლავცევმა არასწორად ჩატარებულ პრივატიზაციაზე და “ორმაგ თამაშზე” საუბრისას განაცხადა: “18 იანვრის 22.00 საათამდე ჩვენთვის ცნობილი იყო, რომ ლიდერობდა “ინტერპაიპი” და რუსული კომპანია “ევრაზპოლდინგი”, ნახევარ საათში კი პრემიერ-მინისტრ ზურაბ ჟვანიასგან ცნობილი გახდა ახალი განაცხადების შეტანის თაობაზე, რის შემდეგაც ჩვენ უარი ვთქვით ასეთ საპრივატიზაციო პროცესში მონაწილეობაზე. ...ჩვენ, სხვა კომპანიებისაგან განსხვავებით, რომლებმაც საპრივატიზაციო განაცხადებში მხოლოდ თანხის ოდენობა მიუთითეს, წარმოვადგინეთ დეტალურად განერილი გეგმა. “ჭიათურმანგანუმში” ჩვენ 117 მლნ დოლარს ვიხდიდით, ასევე გვსურდა 20 მლნ დოლარად ფეროშენადნობი ქარხნის შესყიდვაც, რაზეც უარი გვითხრეს”²².

ამრიგად, “ევრაზპოლდინგთან” და ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხნის აქციონერებთან გაფორმდა მემორანდუმი “ჭიათურმანგანუმისა” და “ვარციხეჭესის” აქციათა საკონტროლო პაკეტის შეძენასთან დაკავშირებით. თუმცა, სკანდალურად წარმართული პროცესის დასასრული უფრო სკანდალური აღმოჩნდა ვიდრე ამას ვინმე წარმოიდგენდა...

2005 წლის ივნისში, გადასახდელი თანხის ნაწილის დაფარვის ვადის ამოწურვამდე ერთი თვით ადრე, “ევრაზპოლდინგმა” გარიგება ჩაშალა. გარიგების ჩაშლის მიზეზების უამრავი ოფიციალური თუ არაოფიციალური ვერსია გავრცელდა. მითქმა-მოთქმას საბაბიც ჰქონდა, რადგან გარიგების

²¹ “პრივატიზაცია აქტიურ ფაზაში შედის”, 24.12.2004, ელექტრონული ჟურნალი “სივილ ჯორჯია”; URL: www.civil.ge

²² “ინტერპაიპი” არასწორად წარმართულ პრივატიზაციაზე საუბრობს” ელექტრონული ჟურნალი “სივილ ჯორჯია”, 19.01.2005; URL: www.civil.ge

ჩაშლით “ევრაზპოლდინგმა” 18 მლნ აშშ დოლარით იზარალა. ოფიციალური ვერსიით, გარიგების გაფორმების შემდეგ კომპანიამ დეტალურად შეისწავლა სანარმოებში არსებული მდგომარეობა და დაასკვნა, რომ ისინი არარენტაბელური და წამგებიანია და შესაბამისად, გადაწყვიტა თავი შეეკავებინა “ჭიათურმანგანუმისა” და “ვარციხეშესების კასკადის” აქტივებში კაპიტალის ინვესტირებისაგან. არაოფიციალური ვერსიით, “ევრაზპოლდინგს” მიღებული ჰქონდა გარკვეული ზეპირი გარანტიები პრემიერ-მინისტრ ჟვანიასგან, რომლის გარდაცვალების შემდეგ მთავრობამ უარი განაცხადა გარანტიებით უზრუნველყოფაზე; ასევე ერთ-ერთი ვერსიის თანახმად, “ევრაზპოლდინგს” მოთხოვეს “ჭიათურმანგანუმის” დავალიანებების გასტუმრება, რაც ხელშეკრულებით არ იყო გათვალისწინებული²³.

საქართველოს პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის მიერ 2005 წლის ივლისში გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად²⁴, “არასაგადასახადო შემოსავლების სახით დაგეგმილი 9.53 მილიონი ლარის ნაცვლად მიღებულია 52.41 მილიონი ლარი, ანუ გეგმაზე 42.88 მილიონი ლარით მეტი. აღნიშნული თანხა ბიუჯეტში ძირითადად მიღებულ იქნა ს/ს “ჭიათურმანგანუმი”-ს და “ვარციხეშესის კასკადი”-ს აქტივების პრივატიზების პროცესის 3.5.3 პუნქტის შესაბამისად, რომლის თანახმადაც “ევრაზპოლდინგმა” იკისრა ვალდებულება შპს “ვარციხე 2005”-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 95%-ზე საკუთრების უფლების დადასტურებამდე სახელმწიფოსათვის გადაეხადა 64 მილიონი აშშ დოლარი. მათ შორის, 18 მილიონი აშშ დოლარი დეპოზიტის სახით უკვე გადახდილი იყო ფეროს აქციონერებისა და “ევრაზპოლდინგი”-ს მიერ. აღნიშნული თანხის გამოთავისუფლება და სახელმწიფო საკუთრებაში გადასვლა დამოკიდებული იყო ნასყიდობის ხელშეკრულების ხელმოწერასთან. კერძოდ, შეთანხმების შესაბამისად, დეპონირებული თანხა სახელმწიფოს საკუთრებაში გადავიდოდა ნასყიდობის ხელშეკრულების ხელმოწერის ან იმ შემთხვევაში, თუ ნასყიდობის ხელშეკრულება არ იქნებოდა გაფორმებული დადგენილ ვადაში. თანხის გამოთავისუფლების აუცილებელ პირობად განისაზღვრა ქართული მხარის მიერ საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულების გამოცემა შპს “ვარციხე 2005”-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 95%-ის პირდაპირი მიყიდვის ფორმით შპს “ვოთნისათვის” გადაცემის შესახებ. აღნიშნული ვალდებულების შესრულების მიზნით, გამოცემულ იქნა საქართველოს პრეზიდენტის შესაბამისი განკარგულება, რომლის საფუძველზეც საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის მიერ გამოიცა ბრძანება. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვინაიდან “ევრაზპოლდინგმა” ნაკისრი ვალდებულება ვერ შეასრულა აღნიშნული 18 მილიონი აშშ დოლარის შესაბამისი 32 849 945, 25 ლარი ასახული იქნა — სხვა არაკლასიფიცირებული არასაგადასახადო შემოსავლების — სახაზინო 30002316 კოდზე.”

როგორც ჩანს “ევრაზპოლდინგთან” თავდაპირველად შეთანხმებულ პირობებზე მართლაც მიმდინარეობდა ვაჭრობა, რაზეც მეტყველებს საკითხთან დაკავშირებით ამ პერიოდში მიღებული საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულებათა სიმრავლე.

ასე მაგალითად, “შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 76 პროცენტის შპს „ვოთნისათვის“ პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ” საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 23 მარტის №213 განკარგულების თანახმად, შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 76 პროცენტი 48 მლნ აშშ დოლარად უნდა შეეძინა შპს „ვოთნის“. ამავდროულად საპრივატიზებო პირობად განისაზღვრა სს „ჭიათურმანგანუმის“ აქტივების შეძენაში მონაწილეობის მიღება.

აღნიშნული განკარგულება ერთ თვეში გაუქმდა საქართველოს პრეზიდენტის №315 განკარგულებით, რომლის თანახმად, შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 76 პროცენტი პირდაპირი მიყიდვის ფორმით უნდა გადასცემოდა შპს „ვოთნის“ არა 48 მილიონ, არამედ 64 მილიონ აშშ დოლარად, ისევე სს „ჭიათურმანგანუმის“ აქტივების შეძენაში მონაწილეობის მიღების პირობით. დაახლოებით ორ კვირაში, 2005 წლის 11 მაისს, საქართველოს პრეზიდენ-

²³ “2005 წლის პრივატიზაციის ქრონიკები”, გაზეთი “24 საათი”, 31.12.2005 ; URL : www.24saati.ge

²⁴ საქართველოს პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის ცნობა «2005 წლის ივლისის თვის სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების შესახებ (ოპერატიული ინფორმაცია)», www.pbo.ge

ტის კიდევ ერთი №364 განკარგულება გამოიცა, რომელმაც კვლავ გააუქმა წინა განკარგულება და დაადგინა, რომ შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის ამჟღერად 95 პროცენტი პირდაპირი მიყიდვის ფორმით უნდა გადასცემოდა შპს „ვოთნიის“ იმავე ფასად - 64 მლნ აშშ დოლარად, კვლავ სს „ჭიათურმანგანუმის“ აქტივების შეძენაში მონაწილეობის მიღების პირობით.

საბოლოოდ, საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 17 ივლისის №594 განკარგულებით „შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 95 პროცენტის შპს „ვოთნიისათვის“ პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 11 მაისის №364 განკარგულება ძალადაკარგულად გამოცხადდა.

6.2. ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზების მეორე მცდელობა

„ევრაზპოლდინგ“-თან მიღწეული შეთანხმების ჩაშლის შემდეგ, მთავრობამ გადაწყვიტა თავი აერიდებინა საკონკურსო ბატალიებისა და საჯარო პროცედურებისათვის და ვარციხეშესი და ჭიათურმანგანუმი ცალ-ცალკე. პირდაპირი მიყიდვის წესით, უხმაუროდ გაესხვისებინა. თუმცა, ეკონომიკური განვითარების მაშინდელ მინისტრს, ბატონ ირაკლი ჩოგოვაძეს აღნიშნულისადმი განსხვავებული დამოკიდებულება ჰქონდა: „ჩვენ, ფაქტობრივად, გვქონდა **არაფორმალური კონკურსი** გამოცხადებული „ვარციხეშესზე“ და აქტიურ მოლაპარაკებებს ვანარმოებდით ყველა იმ პოტენციურ ინვესტორთან, რომელიც შესაძლოა ჰესის მესაკუთრე გამხდარიყო“²⁵.

2006 წლის 26 ოქტომბერს გამოცემულ იქნა საქართველოს პრეზიდენტის №642 განკარგულება, რომლის თანახმად, „სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ“ კანონის მე-6 მუხლის მე-5 პუნქტისა და „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“ კანონის მე-8 მუხლის მე-11 პუნქტის შესაბამისად, შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 100% წილი პირდაპირი მიყიდვის ფორმით გადაეცა „G.M. Georgian Manganese Holding Limited“-ს (ბრიტანული კომპანია „სტემკორის“ შვილობილ კომპანიას) 57 მილიონი აშშ დოლარის საფასურად. უნდა აღინიშნოს, რომ „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-11 ნაწილის თანახმად, საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია, ქონების პირდაპირი მიყიდვის თაობაზე გადაწყვეტილება მიიღოს ამავე კანონის მე-8 მუხლის მე-7 და მე-8 პუნქტით გათვალისწინებული ღონისძიებების²⁶ გარეშე, ფაქტიურად ერთპიროვნულად. ამ უფლების გამოყენებით და პრეზიდენტის მიერ აღნიშნული განკარგულების გამოცემით პროცესი სრულიად დაიხურა საზოგადოებისათვის. აღნიშნულს დამატა ის გარემოებაც, რომ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის ამსახველ ვებ-გვერდზე განთავსდა ინფორმაცია, რომლის თანახმად, შპს „ვარციხე 2005“ 2006 წლის 21 დეკემბერს აუქციონის წესით გასხვისდა.

სიტუაციაში გარკვევის, აგრეთვე კომპანიის მიერ აღებული ვალდებულებების შესახებ ინფორმაციის მოპოვების მიზნით, 2006 წლის 25 დეკემბერს ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივამ“ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სთხოვა შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის „G.M. Georgian Manganese Holding Limited“-ისათვის გაცემის თაობაზე დადებული ხელშეკრულების ასლის მოწოდება.

მოთხოვნილი დოკუმენტის ნაცვლად, 2007 წლის 8 იანვარს „მწვანე ალტერნატივამ“ მიიღო პასუხი (წერილი №21/3002/9-6) საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროსგან, რომლის თანახმად, შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 100% წილის ნასყიდობის

²⁵ « ვარციხის არაფორმალურ კონკურსში ბრიტანულმა « სტემკორმა » გაიმარჯვა », გაზეთი « 24 საათი », 14.08.2006

²⁶ ამ პუნქტების თანახმად, ინვესტორის წინადადებებს იხილავს საქართველოს მთავრობა და იღებს გადაწყვეტილებას კონკურენტული შერჩევის მიზნით შესაბამისი ღონისძიებების გატარების თაობაზე; ასევე, კონკურენტული შერჩევის მიზნით საქართველოს მთავრობა ქონების და შესაბამისი პირობების შესახებ გადაწყვეტილებას აქვეყნებს საერთო სახელმწიფოებრივი ან/და საერთაშორისო მნიშვნელობის საინფორმაციო საშუალებებში და განსაზღვრავს ინტერესთა გამოსატყვის ვადას, რომელიც, როგორც წესი, არ შეიძლება იყოს 1 თვეზე ნაკლები.

თაობაზე საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროსა და შპს “G.M. Georgian Manganese Holding Limited”-ს შორის გაფორმებული ხელშეკრულება “წარმოადგენს კომერციულ საიდუმლოებას და მისი ასლის გაცემაზე საჭიროა “მყიდველის” წერილობითი თანხმობა, რის თაობაზეც შპს “G.M. Georgian Manganese Holding Limited”-ს გაეგზავნა სამინისტროს წერილობითი შეტყობინება”.

2007 წლის 18 იანვარს “მწვანე ალტერნატივამ” განმეორებით მიმართა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს. ამჯერად, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 33-ე მუხლის საფუძველზე, ორგანიზაციამ მოითხოვა სამინისტროსა და შპს “G.M. Georgian Manganese Holding Limited”-ს შორის დადებული ხელშეკრულების იმ ნაწილების ასლი, რომლებიც არ შეიცავს კომერციულ საიდუმლოებას, ასევე მითითებას იმ პირზე, რომელმაც გაასაიდუმლა ინფორმაცია, ინფორმაციის საიდუმლოდ მიჩნევის საფუძველს და გასაიდუმლოების ვადას.

უნდა აღინიშნოს, რომ “მწვანე ალტერნატივას” აღნიშნული ინფორმაციის მოთხოვნის უფლებას ანიჭებდა როგორც საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 33-ე მუხლი, ისე ზემოხსენებული ორჰუსის კონვენციის მე-4 მუხლის მე-6 ნაწილიც, რომლის თანახმად, საქართველოს მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს, რომ ინფორმაცია, რომელიც არ ექვემდებარება გამოქვეყნებას, გამოიყოს დანარჩენი ინფორმაციისაგან ისე, რომ არ დაირღვეს ამ ინფორმაციის კონფიდენციალურობა, ხოლო ხელისუფლების ორგანოებმა უზრუნველყონ მოთხოვნილი გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

სამწუხაროდ, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროსათვის არც საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით დადგენილი წესი აღმოჩნდა ყურადსაღები და არც საერთაშორისო კონვენცია — სამინისტრომ კვლავ უარი განაცხადა მოთხოვნილი ინფორმაციის მონოდებაზე. ამგვარი ქმედებით სამინისტრომ უხეშად შელახა არასამთავრობო ორგანიზაციისთვის საქართველოს კონსტიტუციით, ორჰუსის კონვენციით და საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით გარანტირებული უფლებები.

რაც მთავარია, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ დაარღვია საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნები, როდესაც გაასაიდუმლა შპს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროსა და „G.M. Georgian Manganese Holding Limited“-ს შორის დადებული ხელშეკრულება „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 100% წილის ნასყიდობის თაობაზე, შემდეგ მიზეზთა გამო:

1. კომერციული საიდუმლოება არის - ინფორმაცია კომერციული ფასეულობის მქონე გეგმის, ფორმულის, პროცესის, საშუალების თაობაზე ან ნებისმიერი სხვა ინფორმაცია, რომელიც გამოიყენება საქონლის სანარმოებლად, მოსამზადებლად, გადასამუშავებლად ან მომსახურების გასაწევად, ან/და რომელიც წარმოადგენს სიახლეს ან ტექნიკური შემოქმედების მნიშვნელოვან შედეგს, აგრეთვე სხვა ინფორმაცია, რომლის გამჟღავნებამ შესაძლოა ზიანი მიაყენოს პირის კონკურენტუნარიანობას. როდესაც საუბარია კომერციულ საიდუმლოებაზე, მასში ყოველთვის მოიაზრება ინფორმაცია, რომელსაც ინფორმაციის წარმდგენი პირი აწვდის საჯარო უწყებას და იმავდროულად უთითებს, რომ ეს ინფორმაცია მის კომერციულ საიდუმლოებას წარმოადგენს. ადმინისტრაციული ორგანოს შესახებ ინფორმაცია კი არ შეიძლება იყოს კომერციული საიდუმლოება. კომერციული ინფორმაციის განმარტებაში ვერანაირად ვერ ჯდება პრივატიზების ხელშეკრულება. ძნელია წარმოიდგინო, თუ როგორ შეიძლება მოხვედრილიყო ამ ხელშეკრულების ტექსტში ინვესტორის მიერ მიწოდებული რაიმე კომერციული საიდუმლოება. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ დავუშვებთ, რომ ხელშეკრულება შესაძლოა მოიცავდა რაიმე ფასეულ კომერციულ გეგმას, მთელი ხელშეკრულების გასაიდუმლოება მაინც დაუშვებელია. ასეთ შემთხვევაში, უნდა მომხდარიყო კომერციული საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის გამოცალკევება და დანარჩენი ნაწილი გამოქვეყნებულიყო, კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად.

2. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 30-ე მუხლის მიხედვით, “გადაწყვეტილება

საჯარო ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ შეიძლება მიღებულ იქნეს იმ შემთხვევაში, თუ კანონი აწესებს მისი გამხელისაგან დაცვის პირდაპირ მოთხოვნას, ადგენს ინფორმაციის გამხელისაგან დაცვის კონკრეტულ კრიტერიუმებს და შეიცავს საიდუმლოდ დასაცავი ინფორმაციის ამომწურავ ჩამონათვალს.” პრივატიზაციის ამ ხელშეკრულებასთან მიმართებაში კი, კანონი არათუ არ აწესებდა მის გამხელისაგან დაცვის პირდაპირ მოთხოვნას, არამედ პირიქით, პირდაპირ ადგენდა, რომ ეს ხელშეკრულება საჯარო უნდა ყოფილიყო. კერძოდ, შპს „ვარციხე 2005“-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 100% წილის პრივატიზება განხორციელდა პირდაპირი მიყიდვის ფორმით. ხოლო, “ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ” კანონის მე-8 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, “პირდაპირი მიყიდვა დასაშვებია განსაზღვრული პირობებით და იმ შემთხვევაში, თუ დასაბუთებულია ამ წესის გამოყენებით მიყიდვის აუცილებლობა და უზრუნველყოფილია მისი საჯაროობა”. როდესაც თვით პრივატიზების ხელშეკრულება ცხადდება კომერციულ საიდუმლოებად, ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ ამ შემთხვევაში, კანონით დადგენილი საჯაროობის უზრუნველყოფის მოთხოვნა იგნორირებულ იქნა.

3. ორჭუსის კონვენციის მე-2 მუხლის თანახმად, გარემოსდაცვითი ინფორმაცია გულისხმობს “წერილობითი, აუდიოვიზუალური, ელექტრონული ან ნებისმიერი სხვა მატერიალური ფორმით მოწოდებულ ყველა ინფორმაციას ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა:

ა) გარემოს შემადგენელი ისეთი ელემენტების მდგომარეობა, როგორიც არის ჰაერი და ატმოსფერო, წყალი, ნიადაგი, მინა, ლანდშაფტი და ბუნებრივი ობიექტები, ბიოლოგიური მრავალფეროვნება და მისი კომპონენტები, გენეტიკურად მოდიფიცირებული ორგანიზაციები და ამ ელემენტების ურთიერთქმედება;

ბ) ისეთი ფაქტორები, როგორიცაა ნივთიერებები, ენერგია, ხმაური და რადიაცია, **მოქმედებები და ღონისძიებები, აგრეთვე ადმინისტრაციული ღონისძიებები, შეთანხმებები გარემოს დაცვის სფეროში, კანონმდებლობა, გეგმები და პროგრამები, რომლებიც გავლენას ახდენს ან სავარაუდოა, რომ მოახდენს ზემოთ ა) ქვეპარაგრაფში ჩამოთვლილ გარემოს შემადგენელ ელემენტებზე**, ხარჯ-მოგება და სხვა ეკონომიკური ანალიზები და მოსაზრებები, რომლებსაც იყენებენ გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღებისას;

გ) ადამიანის ჯანმრთელობის მდგომარეობა და უსაფრთხოება, მისი ცხოვრების პირობების, კულტურული ობიექტების და შენობა-ნაგებობების მდგომარეობა, იმდენად, რამდენადაც მათზე ზეგავლენას ახდენს ან შესაძლოა მოახდენს გარემოს შემადგენელ ელემენტების მდგომარეობა ან ამ ელემენტების მეშვეობით ზემოთ ბ) ქვეპარაგრაფში მითითებული ფაქტორები, ქმედებები ან ღონისძიებები.”

შპს “ვარციხე 2005”-ის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის „G.M. Georgian Manganese Holding Limited”-სათვის გადაცემის თაობაზე დადებული ხელშეკრულება და თვით პრივატიზების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილება წარმოადგენს გეგმას, რომელიც სავარაუდოდ, გავლენას მოახდენს გარემოს მდგომარეობაზე. ორჭუსის კონვენციის მე-2 მუხლის მიხედვით, ეს დოკუმენტი არის გარემოსდაცვითი ინფორმაცია. შესაბამისად საჯარო უწყებას არათუ იმის უფლება არ ჰქონდა, რომ გაესაიდუმლოებინა პრივატიზების ხელშეკრულება, არამედ ის, ორჭუსის კონვენციის მე-7 მუხლის და “გარემოს დაცვის შესახებ” კანონის მე-6 მუხლის “ვ” პუნქტის საფუძველზე, ვალდებული იყო, რომ უზრუნველყო საზოგადოების მონაწილეობა აღნიშნული ობიექტის პრივატიზების პროცესში გადაწყვეტილებების მიღებისას და მიენოებინა საზოგადოებისთვის ყველა საჭირო ინფორმაცია.

4. “სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ” საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზებისას სწორედ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროსა და შპს “G.M. Georgian Manganese Holding Limited”-ს შორის დადებული საპრივატიზაციო ხელშეკრულებით უნდა განსაზღვრულიყო “მიყიდვის ვალდებულება პრივატიზებული ქონების შემდგომი გამოყენების შესახებ”; შესაბამისად, უნდა განსაზღვრულიყო კასკადის შემდგომ რეაბილიტაციაზე და მოსახლეობისა და გარემოსათვის მიყენებულ ზიანზე პასუხისმგებელი მხარე და პასუხისმგებელი მხარის მიერ გასატარებელი ღონისძიებები და მხარეთა უფლება-მოვალეობები. სარეაბილიტაციო სამუშაოების ჩატარება/არ ჩატარება და ასევე

გარემოსათვის უკვე მიყენებული ზიანის გამოსწორება/არ გამოსწორება განაპირობებს ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის შემოგარენში როგორც გარემოს მდგომარეობას, ასევე ადგილობრივი მოსახლეების უსაფრთხოებას. ანუ, ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ აღნიშნული ხელშეკრულება წარმოადგენს ინფორმაციას გარემოს შესახებ, ასეთი ინფორმაციის გასაიდუმლოება კი, უკანონო და დაუშვებელია.

2007 წლის 5 მარტს “მწვანე ალტერნატივამ” უკვე მესამედ მიმართა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ზემოაღნიშნული გარემოებების გამო ხელშეკრულების განსაიდუმლოების მოთხოვნით. 2007 წლის 15 მარტს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ უარი განაცხადა ხელშეკრულების განსაიდუმლოებასა და ასლის მოწოდებაზე. ამასთან, სამინისტრომ განაცხადა, “რომ სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ იქნა სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის პრივატიზება, ამდენად აღნიშნული ხელშეკრულება არ შეიცავს მონაცემებს იმ საშიშროების შესახებ, რომელიც ემუქრება ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას. მიუხედავად აღნიშნულისა **ხელშეკრულება ერთიანობაში ითვალისწინებს მყიდველის მიერ საქართველოს გარემოს დაცვის კანონმდებლობის დაცვას**”. ამგვარი პასუხით საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ ფაქტიურად დაადასტურა, რომ მის მიერ გასაიდუმლოებული ხელშეკრულება არის გარემოსდაცვითი ინფორმაცია.

2007 წლის 13 მარტს “მწვანე ალტერნატივამ” საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსაც მიმართა წერილით და მოითხოვა შემდეგი სახის ინფორმაცია: (1) მონაწილეობდა, თუ არა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო შპს “ვარციხე 2005”-ის საპრივატიზაციო ხელშეკრულებების მომზადების პროცესში? (2) თუ მონაწილეობდა, რა სამართლებრივი აქტის საფუძველზე? და (3) გათვალისწინებული იქნა, თუ არა გარემოსდაცვითი მოთხოვნები/პირობები საპრივატიზაციო ხელშეკრულებების შედგენისას? საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს პასუხის თანახმად, “საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს თანამშრომლებმა რამდენჯერმე მიიღეს მონაწილეობა ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ გამართულ საკონსულტაციო შეხვედრებში, რომლებიც შეეხებოდა ახლად შექმნილ “მანგანუმი ჯორჯიას” (რომლის შემადგენლობაში შედის ზესტაფონის ფეროშენადობთა ქარხანა, სს “ჭიათურმანგანუმი” და შპს “ვარციხე 2005”) **სამომავლო საქმიანობის გარემოსდაცვით კანონმდებლობასთან შესაბამისობას**.”

ამრიგად, თავად ის ფაქტი, რომ საპრივატიზაციო ხელშეკრულების შედგენისას შპს “ვარციხე 2005”-ის ახალი მფლობელის სამომავლო საქმიანობის გარემოსდაცვით კანონმდებლობასთან შესაბამისობის თაობაზე მიმდინარეობდა კონსულტაცია გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან, ადასტურებს, რომ **ხელშეკრულება მოიცავს მყიდველის საქმიანობის სამომავლო გეგმებს (მოქმედებებს, ღონისძიებებს), რომელმაც შესაძლოა ზეგავლენა იქონიოს გარემოს მდგომარეობაზე**; საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს პასუხი კი ადასტურებს, რომ **ხელშეკრულება შეიცავს მყიდველის მიერ გარემოს დაცვის კანონმდებლობის დაცვის ვალდებულებას. ე.ი. აღნიშნული ხელშეკრულება არის გარემოსდაცვითი ინფორმაცია.**

ყოველივე ზემოაღნიშნული ადასტურებს, რომ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 100% წილის “G.M. Georgian Manganese Holding Limited”-ისათვის გაცემის თაობაზე დადებული ხელშეკრულება უკანონოდ იქნა გასაიდუმლოებული. ხელშეკრულების გასაიდუმლოების კანონიერების შესწავლის და დოკუმენტის საჯაროობის უზრუნველყოფის მოთხოვნით ასოციაცია “მწვანე ალტერნატივამ” არასამთავრობო ორგანიზაცია “კონსტიტუციის 42-ე მუხლის” დახმარებით 2007 წლის 13 აპრილს სარჩელი შეიტანა თბილისის საქალაქო სასამართლოში. უახლოეს მომავალში სასამართლო გადაწყვეტს, მიიღებს, თუ არა აღნიშნულ სარჩელს წარმოებაში.

7. "ჭიათურა მანგანუმი"

7.1. ჭიათურის მანგანუმის საბადოს ათვისების მოკლე ისტორია²⁷

ჭიათურაში მანგანუმის მოპოვება 1879 წელს აკაკი წერეთლის ინიციატივით დაიწყო. თავდაპირველად, წარმოების დაწყებას იგი ადგილობრივი ძალებით ცდილობდა, მაგრამ მალევე იძულებული გახდა უცხოელი (მათ შორის რუსი) მწარმოებლებისათვის მიემართა. XIX საუკუნის 80-იანი წლების დასაწყისიდან გამოჩნდა არაერთი საქმოსანი, რომელიც იჯარით ან შესყიდვის გზით ცდილობდა ხელში ჩაეგდო მადნიანი მიწის ნაკვეთები, მაგრამ მოსული მრეწველები თავიდანვე წააწყდნენ ადგილობრივ, უპირატესად, წერილ მწარმოებელთა წინააღმდეგობას. იმის გამო, რომ მადნის მოპოვება, მისი ხელსაყრელი ბუნებრივი განლაგების გამო, შესაძლებელი იყო რთული ტექნიკის გარეშე, ადგილობრივი წერილი მრეწველები თავდაპირველად ახერხებდნენ წარმოების სფეროდან მსხვილი კომპანიების გამოდევნასაც კი. უკანასკნელნი კი, ამჯობინებდნენ ადგილობრივ მწარმოებელთაგან შეძენილი მანგანუმის გატანას. თუმცა, თანდათან წარმოებაში მსხვილი კაპიტალი შეიჭრა უცხოური ფირმების, თუ აქციონერული საზოგადოებების და ადგილობრივ მსხვილ მწარმოებელთა სახით.

მსოფლიო ბაზარზე მანგანუმზე მოთხოვნილების ზრდის გამო, მადნის მოპოვება ჭიათურაში სწრაფად გაფართოვდა. 1887 წელს მოპოვებულ იქნა 250 ტონაზე მეტი, ხოლო გატანილი — 230 ტონაზე მეტი. ამ დროს აქ 1 156 მუშა მუშაობდა. 1890 წლისათვის მოპოვება უკვე 625 ტონას აღემატებოდა, ექსპორტი კი 530 ტონას აღწევდა. ამ პერიოდში დასაქმებულთა რაოდენობა უკვე 2 600 კაცს შეადგენდა.

მიუხედავად მოპოვების ასეთი ზრდისა, წარმოების ტექნიკა დიდხანს პრიმიტიული იყო. მალაროებში ძირითადად ხმარობდნენ წერაქვსა და ნიჩაბს, მადნის გამოტანა კი ხელის ურიკებით ხდებოდა. მადანზე მოთხოვნილების ზრდის კვალად XIX საუკუნის მინერალისათვის წარმოებაში ინერგება ტექნიკური გაუმჯობესებანი. ეს დარგი 1894 წლიდან უკვე უზრუნველყოფილია ორთქლის რკინიგზით. შემდგომ პერიოდში, განსაკუთრებით, პირველი მსოფლიო ომის წინა წლებში, ჭიათურის სამრეწველო რაიონი თანდათან რელსებიანი გზებით, ბრემსბერგებისა და საჰაერო-საბაგირო გზების ქსელით იფარება. მანგანუმი ძირითადად გადიოდა ინგლისში, ჰოლანდიაში, აშშ-ში, ბელგიაში, გერმანიაში, საფრანგეთსა და სხვ. ქვეყნებში, ასევე მცირე რაოდენობით გადიოდა რუსეთშიც. ჭიათურის მანგანუმის ხვედრითი წილი მსოფლიო ექსპორტში 50%-ს აღწევდა.

მე-20 საუკუნის დასაწყისამდე უცხოური კომპანიებიდან ჭიათურაში უფრო მძლავრი იყვნენ ფრანგული, აგრეთვე ინგლისური კაპიტალის წარმომადგენლები. მომდევნო პერიოდში გერმანული კაპიტალის ექსპანსიის გაძლიერების შედეგად, ვითარება ძირფესვიანად იცვლება. ჭიათურაში მტკიცედ დამკვიდრდა გერმანული სააქციო გაერთიანება "გელზენკირჰენის სამთო-სამრეწველო საზოგადოება". მის შემადგენლობაში გაერთიანებული იყვნენ გერმანიის სამრეწველო და საფინანსო კაპიტალის მაგნატები, მათ შორის იყო კაიზერი ვილჰელმი. ასევე მძლავრი იყო ჭიათურაში მოქმედი გერმანული კომპანია "კავკასიის საბადოთა ამხანაგობა", რომლის ერთ-ერთი აქციონერი იყო გერმანიის უგვირგვინო მეფე კრუპი.

გერმანულმა კომპანიებმა ხელში ჩაიგდეს ექსპლუატაციაში შესული საუკეთესო საბადოების თითქმის მესამედი და სესხების გაცემით დააკაბალეს ადგილობრივ მწარმეთა ერთი ნაწილი. გერმანული სააქციო გაერთიანებანი გულმოდგინედ ეწეოდნენ საკუთარ საწარმოთა მატერიალურ-ტექნიკურ აღჭურვას, შეგნებულად აყვებდნენ დასაკუთრებულ საბადოთა სამრეწველო ექსპლუატაციას და დაკაბალებულ მწარმეთაგან შეღავათიან ფასებში მზარდი მასშტაბით შეძენილ მადანს შინ ეზიდებოდნენ.

²⁷ საქართველოს ისტორიის ნარკვევები: საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭო — თბილისი, 1970.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ ქიათურაში გერმანული კომპანიების საქმიანობა აღკვეთილ იქნა. სალიკვიდაციოდ განკუთვნილ სანარმოთა ხელში ჩასაგდებად (1914-1917წ.წ.) ადგილობრივ, რუსულ და უცხოურ კაპიტალს შორის გაჩაღებულმა მეტოქეობამ საერთაშორისო მასშტაბს მიაღწია და მასში დაინტერესებული ქვეყნების მთავრობებმაც მიიღეს მონაწილეობა.

რუსული სამრეწველო კაპიტალი ქიათურაში XIX საუკუნის 80-იანი წლების დამდეგსვე გამოჩნდა. ამ დარგს რუსეთი მხოლოდ თავისი ვინროდ გაგებული ფისკალური და მეტროპოლიის (ნიკოპოლის) მარგანეცის მრეწველობისათვის მფარველობის ინტერესით უდგებოდა და ქიათურის მარგანეცის მრეწველობის წინსვლას შეგნებულად აბრკოლებდა.

მოგვიანებით, საბჭოთა რუსეთის მიერ კავკასიის ანექსიის შემდეგ, ლენინის მთავრობამ აქტიურად დაიწყო კავკასიის ქვეყნების ეროვნული სიმდიდრეების ათვისება. 1921 წლის 30 მარტს, ანუ საქართველოს სრული ანექსიიდან მალევე, ლენინი პოლიტიკურის სახელით აგზავნის თბილისში დეპუტატს: "... ყველანიარად ეცადეთ განაახლოთ ძველი კონცესიები, რაც შეიძლება სწრაფად და ყველა საშუალებების გამოყენებით შეეცადეთ გასცეთ ახლები...". "ჩვენ [საბჭოთა რუსეთს] გვჭირდება ბაქოს ნავთობი და საქართველოს მანგანუმი - ლენინი, 1921 წ".

საბჭოთა წლებში ქიათურა მანგანუმით ამარაგებდა მთელი საბჭოთა კავშირისა და აღმოსავლეთ ევროპის ფოლადის მწარმოებელ ქარხნებს. წლების განმავლობაში მანგანუმის ინტენსიური მოპოვების მიუხედავად, დღესაც, სხადასხვა ექსპერტული შეფასებით, ქიათურაში მანგანუმის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მარაგია ევროპაში და დაახლოებით 215 მილიონ ტონას შეადგენს.

7.2. "ქიათურმანგანუმის" პრივატიზების მცდელობები

1993 წელს სანარმოო გაერთიანება „ქიათურმანგანუმის“ ბაზაზე, საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის დადგენილებების²⁸ საფუძველზე, შეიქმნა სააქციო საზოგადოება „ქიათურმანგანუმი“. მინისტრთა კაბინეტის დადგენილებებით გათვალისწინებული იყო სს „ქიათურმანგანუმის“ პრივატიზაცია, რისთვისაც საზოგადოების ღირებულების ბრძანებით შეიქმნა პრივატიზაციის სამუშაო კომისიაც.

სს „ქიათურმანგანუმის“ 1994 წელს დამტკიცებული პირველი წესდების თანახმად, საზოგადოების მიერ გამოშვებულ იქნა 75 924 000 ჩვეულებრივი სახელობითი აქცია, ერთი აქციის ნორმალურ ღირებულებად განისაზღვრა 1,461 988 აშშ დოლარი.

საპრივატიზაციო გეგმის თანახმად, სახელმწიფო საკუთრებაში უნდა დარჩენილიყო სს „ქიათურმანგანუმის“ აქციათა საკონტროლო პაკეტი - 51%. თუმცა, მალევე, რუსეთის მიერ საქართველოსათვის გაცემული კრედიტის უზრუნველყოფის ანგარიშში²⁹, რუსეთის სასარგებლოდ გირაოში იქნა ჩადებული სახელმწიფოსათვის განკუთვნილ აქციათა პაკეტის 10% (5 661 000 აშშ დოლარი).

პრივატიზაციის გეგმის თანახმად, აქციათა გარკვეული რაოდენობა დაექვემდებარა საბარათო აუქციონზე გაყიდვას. აქციების გაყიდვას საბარათო აუქციონებზე ახორციელებდა საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტრო. სულ ჩატარებული იქნა ორი აუქციონი. აუქციონებზე გაიყიდა 9 078 597 ცალი აქცია, ღირებულებით - 13 272 802 აშშ დოლარი, მათ შორის: „ინდუსტრიალ კაპიტალ კორპორეიშენმა“ იყიდა 5 587 654 ცალი აქცია (8 169 085 აშშ დოლარი); „ვისტა კაპიტალ კორპორეიშენმა“ - 3 198 622 ცალი აქცია (4 676 348 აშშ დოლარი); ს.ს.კ. „ინდუსტრია ინვესტმა“ -111 285 ცალი აქცია (162 697 აშშ დოლარი) და სხვადასხვა ფიზიკურმა პირებმა -181 036 ცალი აქცია (264 672 აშშ დოლარი).

²⁸ 1993 წლის 14 აპრილის №288, 7 მაისის №445 და 20 ივლისის №571

²⁹ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსა და რუსეთის ფედერაციის ფინანსთა სამინისტროს მიერ 1994 წლის 3 ნოემბერს გაფორმებული ოქმის საფუძველზე.

1997 წელს საქართველოს ქონების მართვის სამინისტროს ბრძანებით გადაწყდა 50-მდე სააქციო საზოგადოების სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წილის 25%-ზე მეტის გასხვისება. საპრივატიზაციო ნუსხაში სხვა მსხვილ საწარმოებთან ერთად მოხვდა სს „ჭიათურმანგანუმი“.

სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს მიერ ს/ს „ჭიათურმანგანუმის“ აქციათა საკონტროლო პაკეტის (75%) პრივატიზების მიზნით 1998 წლის აპრილში გამართულ კონკურსში გაიმარჯვა რუსულმა სს „ინდუსტრიამ“, რომელსაც უნდა გადაეხადა ერთი მილიონი აშშ დოლარი და განეხორციელებინა 30 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიცია 10 წლის განმავლობაში. როგორც შემდგომში აღმოჩნდა, შეთანხმებული ერთი მილიონი აშშ დოლარიდან კომპანიას შეეძლო გადაეხადა მხოლოდ 100 ათასი აშშ დოლარი. გადახდის ვალდებულების მრავალჯერ გადავადების შემდეგ, ნოემბრის დასაწყისში, საქართველოს ხელისუფლებამ გააუქმა საწარმოს გაყიდვა, მაგრამ ნოემბრის შუა რიცხვებში კვლავ მისცა ყიდვის შანსი „ინდუსტრიის“ მფლობელს „ნოსტას“. 1998 წლის ნოემბერში ქონების მართვის სამინისტრომ გამოაცხადა ახალი ტენდერი ჭიათურის მანგანუმის ერთობლივი საწარმოს 75% წილის პრივატიზაციის შესახებ სიმბოლური ფასით — 20 000 აშშ დოლარი. ხელმეორე ტენდერი უშედეგოდ დამთავრდა - საწარმოს წილის 75%-ზე დადებულმა სიმბოლურმა ფასმაც კი ვერ შეძლო ინვესტორების მოზიდვა.

როგორც მოგვიანებით ერთ-ერთი ანალიტიკოსი წერდა, „გადაუმონმებელი ოპერატიული ინფორმაციით ს/ს „ინდუსტრიას“ საფართო მოქმედებენ რუსეთის სპეცსამსახურები, რომლებმაც გეგმაზომიერად ჩაშალეს „ჭიათურმანგანუმის“ პრივატიზების და აქედან გამომდინარე, მისი ამოქმედებისა და აღორძინების პროცესი. შედეგი — ს/ს „ჭიათურმანგანუმის“ მუშების მასობრივი აქციები 1998 წლის ზაფხულში“³⁰.

1999 წლის 20 აგვისტოს ჩატარდა მორიგი ტენდერი, რომელშიც მონაწილეობდა ორი ინვესტორი: საქართველოს მანგანუმის კორპორაცია და „Pembroke International Corporation“ (ერთობლივი განაცხადით) და ჩეხური ფირმა Saga Print. აქციათა 75 პროცენტზე გამართულ ტენდერში გამარჯვებულს უნდა გადაეხადა აქციათა საფასური 350 000 აშშ დოლარის ოდენობით და დაეფარა საწარმოს 5 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის ვალი. ტენდერში ჩეხურმა Saga Print-მა გაიმარჯვა.

საინვესტიციო პროგრამის განხორციელებაში გარკვეული პროგრესის შემდეგ, შაგა ჯრინტ ტენდერის პირობებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულებაში სიძნელეებს გადააწყდა. 2001 წლის 5 მარტს საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის მინისტრის ბრძანებულებით Saga Print-თან გაფორმებული ხელშეკრულება გაუქმდა, ტენდერით დადგენილი პირობების შეუსრულებლობის გამო. თავის მხრივ, კომპანია უარყოფდა ხელშეკრულების გაუქმების მიზეზების არსებობას. „ჩვენ, როგორც „ჭიათურმანგანუმის“ ძირითადი კაპიტალის 75%-ის მფლობელს, შეგვენევს ძალა, გადავჭრათ წარმოების ყველა პრობლემა, მაგრამ ჩვენთვის ძალიან ძნელია მოვაგვაროთ საქართველოში ჩვენს კომპანიაზე პოლიტიკური და ჯგუფური ზეწოლის საკითხები, რამაც გამოიწვია კიდევ დღევანდელი კრიზისი ჭიათურაში“³¹ — აცხადებდა კომპანიის ვიცე-პრეზიდენტი.

„ჭიათურმანგანუმთან“ დაკავშირებულ მორიგ სკანდალში იმერეთის მაშინდელი გუბერნატორი თემურ შაშიაშვილი ოფიციალურ პირებს ადანაშაულებდა. მან იმდროინდელი იუსტიციის მინისტრი და ქვეყნის ახლანდელი პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი დანაშაულებრივი ჯგუფების, ხოლო პარლამენტარი დავით ბეჟუაშვილი საკუთარი ბიზნეს-ინტერესების ლობირებაში დაადანაშაულა³². საკითხის შესწავლა უშიშროების სამინისტროს დაევალა. გამოძიების შედეგები საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომი არ გამხდარა, ხოლო Saga Print-ისათვის გადაცემული აქციები კვლავ სახელმწიფოს დაუბრუნდა.

³⁰ „ფულის გათეთრების შესაძლებლობები პრივატიზების პროცესში“, ავტორი: დავით პეტრიაშვილი; პროექტი «ეკონომიკური დანაშაული და ფულის გათეთრება». URL: <http://www.traccc.cdn.ge>

³¹ „უცხოელი ინვესტორის დაცვის სურვილი თუ კონკრეტული ფინანსური ინტერესი: რატომ დარიგდა ჭიათურაში ხელფასები ცემენტით?!“ «მერიდიანი 44» №15 (2001 წელი, 25 აპრილი).

³² იხ. გაზეთი «ახალი ეპოქა» №201 (2001 წელი, 24 ივლისი), «შაშიაშვილი პრეზიდენტისგან იმერეთში პოლიტიკოსთა თარემის ალაგმვას ითხოვს».

2001 წლის 28 დეკემბერს სს "ჭიათურმანგანუმი" რეაბილიტაციის რეჟიმზე გადავიდა, თუმცა, საქართველოს კონტროლის პალატის მონაცემებით³³, რომლებიც 2001-2004 წლებში ჩატარებულ შემოწმებას ემყარება, რეაბილიტაციის პროგრამით გათვალისწინებული მაჩვენებლები არცერთი პარამეტრის მიხედვით არ შესრულებულა. როგორც კონტროლის პალატა აღნიშნავს, "უფრო მეტიც, ნაცვლად რეაბილიტაციის პროგრამით დასახული ფინანსური შედეგების მკვეთრი გაუმჯობესებისა, მოგების მიღებისა და ვალდებულებათა შემცირებისა, საწარმო წლიდან წლამდე ზარალიანია, პერმანენტულად მატულობს საბიუჯეტო დავალიანებები, პროგრესულად იზრდება სასესხო ვალდებულებები და დაუფარავ კრედიტებზე დარიცხული საურავები, კრიზისია საბრუნავ საშუალებათა შეძენასა და მიმდინარე შრომის ანაზღაურების გაცემაში. ამ პირობებში კერძო სამართლის იურიდიულ და ფიზიკურ პირებზე, თანხათა განაწილების გრაფიკის დაუცველად, ნილობრივად მეტობით ან სრულადაა ანაზღაურებული 766 ათას ლარზე მეტი, განხორციელებულია ათეულობით ათასი ლარის დაუსაბუთებელი და წინასწარი გადახდები, კერძო მენარმეთა სასარგებლოდ დარიცხულია საურავები იმ ვალდებულებებზე, რომლებიც წარმოშობილი იყო რეაბილიტაციის რეჟიმამდე, ამავე პერიოდში აღებულია მაღალპროცენტიანი სესხები და სხვა".

ფაქტიურად, კონტროლის პალატა უთითებდა რეაბილიტაციის რეჟიმის ფუნდამენტური პრინციპების უგულვებელყოფაზე და საწარმოს ხელმძღვანელობის მიერ განხორციელებულ ისეთ ფინანსურ ოპერაციებსა და ფინანსურ-ეკონომიკურ გარიგებებზე, რომლებიც იმთავითვე განაპირობებდნენ წარმოების ლიკვიდაციასა და მის გაკოტრებას. კონტროლის პალატის რევიზია-შემოწმების მასალები სამართლებრივი შეფასებისა და შემდგომი რეაგირებისათვის გადაეცა საქართველოს გენერალურ პროკურატურას და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საგამოძიებო დეპარტამენტის სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის გამოძიების სამმართველოს.

2004 წლის ბოლოს სს "ჭიათურმანგანუმი" და "ვარციხე 2005" საპრივატიზაციოდ იქნა გამოტანილი. 2005 წლის იანვარში სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერ-ეკონომისტებმა წერილით მიმართეს პრეზიდენტს, პრემიერ-მინისტრსა და უშიშროების საბჭოს, რომელშიც "ჭიათურმანგანუმის" პრივატიზების პროცესის დაუყოვნებლივ შეჩერებას ითხოვდნენ. მათი თქმით, "ვიდრე ქვეყანას ეკონომიკური განვითარების პროგრამა არ აქვს შემუშავებული, ჭიათურმანგანუმის პრივატიზება ეკონომიკისათვის დამღუპველი იქნება. მეცნიერ-ეკონომისტები მიიჩნევენ, რომ საშუალო ფენის ჩამოყალიბების მიზნით, უმჯობესია საწარმო აქციონერებმა შეიძინონ, ვიდრე ის ერთი ადამიანის ხელში მოხვდეს"³⁴.

2005 წელს "ჭიათურმანგანუმმა" "ვარციხე 2005"-ის ბედი გაიზიარა. ამ პერიოდში პრივატიზაციის პროცესში განვითარებული მოვლენებისათვის იხილეთ თავი "ვარციხის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის პრივატიზების პირველი მცდელობა".

ყურადსაღებია, რომ საწარმოს პრივატიზების უკვე მიმდინარე პროცესის პარალელურად, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ, როგორც "ჭიათურმანგანუმის" ერთ-ერთმა ძირითადმა კრედიტორმა, 2005 წლის 6 იანვარს ჭიათურის რაიონულ სასამართლოს მიმართა და მოითხოვა საწარმოს რეაბილიტაციის შეწყვეტა და გაკოტრების საქმის წარმოების გახსნა. ჭიათურის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით³⁵ შეწყდა სს "ჭიათურმანგანუმის" რეაბილიტაცია და 2005 წლის 13 იანვრის 13:00 საათზე გაიხსნა გაკოტრების საქმის წარმოება. აღნიშნულთან დაკავშირებით სს "ჭიათურმანგანუმს" აეკრძალა თავისი ქონების მართვა და განკარგვა და აღნიშნული უფლების განხორციელება გადაეცა დანიშნულ გაკოტრების მმართველს, როინ მიგრაულს³⁶ (რომელიც შემდგომში შეცვალა დავით კაკაბაძემ). ამავდროულად, სს "ჭიათურმანგანუმის" კრედიტორებს

³³ «სს "ჭიათურმანგანუმის" 2001 წლის 1 ივლისიდან 2004 წლის 1 ივლისამდე პერიოდის არაგვეგმიური, თემატური შემოწმებისა და ამავე პერიოდის საფინანსო-ეკონომიკური საქმიანობის კომპლექსური რევიზიის შედეგების შესახებ» საქართველოს კონტროლის პალატის პრეზიდიუმის დადგენილება №17/1, 2005 წლის 21 აპრილი

³⁴ «ჭიათურმანგანუმის პრივატიზება», ტელეკომპანია «იმედი», ახალი ამბები, საქართველო, 08 იანვარი, 2005; URL: http://imednews.ge/ge/news_read/5116/

³⁵ ჭიათურის რაიონული სასამართლოს 2005 წლის 13 იანვრის განჩინება «რეაბილიტაციის შეწყვეტისა და გაკოტრების საქმის წარმოების შესახებ», საქმე №2/7.

³⁶ საადვოკატო ბიურო «მიგრაული და პარტნიორები»-ს ადვოკატი.

დაევალებათ 2005 წლის 14 თებერვლამდე სასამართლოში წარედგინათ მოთხოვნები საწარმოს მიმართ, რადგან ვადის გასვლის შემდეგ თანხის განაწილება მოხდებოდა მათი მოთხოვნების გაუთვალისწინებლად.

კრედიტორთა მოთხოვნების შემოწმების მიზნით, სასამართლოს გადაწყვეტილებით 2005 წლის 15 მარტს ქიათურის რაიონულ სასამართლოში უნდა შემდგარიყო კრედიტორთა კრება. როგორც სს "ქიათურმანგანუმის" გაკოტრების მმართველის 2005 წლის 25 აპრილის ქიათურის რაიონული სასამართლოს თავმჯდომარისადმი განცხადებიდან ირკვევა, "სასამართლოში დანიშნული იყო და ჩატარდა კრედიტორთა შესამოწმებელი კრებები, რომლებზეც არ გამოცხადდა კრედიტორთა დიდი ნაწილი. მიუხედავად მათი გამოუცხადებლობისა, ჩვენ განვიხილეთ აღნიშნული მოთხოვნები და დავადგინეთ ამ მოთხოვნათა სტატუსი, რომელიც წარმოდგენილი იქნება ამ განაცხადის დანართის სახით." კრედიტორთა განახლებული სიის თანახმად, ზარალის ანაზღაურებას ითხოვდა 1 540 ადამიანი, რომელთაგან 505-ისათვის მიყენებული ზიანი მიჩნეულ იქნა დადგენილად, ხოლო 1035-ის სადაოდ.

ძნელი დასაჯერებელია, რომ კანონით დადგენილი წესის შესაბამისად, კრედიტორებს გაეგზავნათ წინასწარი შეტყობინება და ისინი კი, უბრალოდ არ გამოცხადდნენ კრებაზე, რადგან "ქიათურმანგანუმის" საქმიანობის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობა სწორედ ამ დროს, სამართლის პოვნის იმედით, საპროტესტო აქციებს მართავდა და მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას "ქიათურმანგანუმის" ახალ მფლობელს "ევრაზპოლდინგს" სთხოვდა³⁷.

უცნაურია ის ფაქტიც, რომ საწარმოს გაკოტრების პროცესის მიმდინარეობასთან ერთად ხალხი სახელმწიფო კანცელარიის წინ შიმშილობდა და მოთხოვნების განხილვასა და დაკმაყოფილებას გაკოტრების მმართველის ნაცვლად, მათ ხან სახალხო დამცველი³⁸, ხან პრემიერ-მინისტრი ზურაბ ნოლაიდელი და ხან კი, პალამენტარი კობა ხაბაზი პირდებოდა³⁹.

აქვე, უცნაურ და საეჭვო ფაქტებს შორის, ყურადღება უნდა გამახვილდეს კიდევ ერთ გარემოებაზე, კერძოდ კი, ბოლო პერიოდში სს "ქიათურმანგანუმში" შექმნილი მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით საბიუჯეტო სესხის ორჯერ გაცემაზე.

პირველად, საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 29 დეკემბრის №973 განკარგულების საფუძველზე, ფინანსთა სამინისტრომ სააქციო საზოგადოება "ქიათურმანგანუმს" გამოუყო 938 000 ლარის ოდენობის საბიუჯეტო სესხი 6 თვის ვადით, სარგებლის წლიური 0,5 პროცენტით. ყურადსაღებია, რომ სესხის გაცემაზე განკარგულება გამოიცა ფინანსთა სამინისტროს მიერ ქიათურის რაიონულ სასამართლოსადმი გაკოტრების საქმის დაწყების მოთხოვით მიმართვამდე ერთი კვირით ადრე. აქვე შეგახსენებთ, რომ გაკოტრების საქმის დაწყების მიზეზად სწორედ სახელმწიფო ბიუჯეტის მიმართ საწარმოს მზარდი დავალიანება სახელდებოდა. ამ სესხის დაფარვის ვადა საქართველოს პრეზიდენტის 2006 წლის 8 აგვისტოს №440 განკარგულების საფუძველზე 2006 წლის 31 დეკემბრამდე გაგრძელდა.

მეორედ საბიუჯეტო სესხი "ქიათურმანგანუმს" საქართველოს მთავრობის 2006 წლის 15 თებერვლის №74 განკარგულების საფუძველზე გამოეყო. ამჯერად საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან "ქიათურმანგანუმს" გამოეყო 2 500 000 ლარის ოდენობის 6-თვიანი საბიუჯეტო სესხი,

³⁷ "ქიათურმანგანუმის" გაყიდვიდან დაახლოებით ორ თვეში მაღაროებში მიმდინარე სამუშაოებისგან დაზარალებული მოსახლეობა საპროტესტო აქციას მართავს", ტელეკომპანია "იმედი", ახალი ამბები, 14 მარტი, 2005, URL: http://imedinews.ge/ge/news_read/6800/

³⁸ ქიათურმანგანუმის საქმიანობის შედეგად დაზარალებულთა უფლებების შელახვის ფაქტი აღწერილია "საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა მდგომარეობის შესახებ" საქართველოს სახალხო დამცველის საანგარიშო მოხსენებაში, 2006 წლის პირველი ნახევარი. URL: www.parliament.ge/files/89_13749_252310_moxseneba2006_01%5B1%5D.pdf.

³⁹ "ქიათურმანგანუმის დაზარალებული თანამშრომლები შველას ხელისუფლებისგან ითხოვენ", ტელეკომპანია "იმედი", ახალი ამბები, 1 აგვისტო, 2005, URL: http://imedinews.ge/ge/news_read/9709/. "სახელმწიფო კანცელარიის წინ უკვე მეთერთმეტე დღეა საპროტესტო აქცია მიმდინარეობს", ტელეკომპანია "იმედი", ახალი ამბები, 1 აგვისტო, 2005, URL: http://imedinews.ge/ge/news_read/9756/

სარგებლის წლიური 6,2 პროცენტით. ყურადსაღებია, რომ მეორედ საბიუჯეტო სესხი გამოეყო უკვე გაკოტრების რეჟიმში მყოფ სანარმოს.

2005 წელს საქართველოს კანონმდებლობისთვის "უცნობი" ფორმით ჩატარებული პრივატიზების პროცესის შედეგად, "ევრაზპოლდინგთან" მიღწეული შეთანხმების ჩაშლის შემდეგ, ხელისუფლებამ გადაწყვიტა სანარმო "ნაკლებხმაურიანი" ფორმით გაეყიდა: სახელმწიფომ "სტემკორს" ჯერ ვარციხეშესების კასკადი მიჰყიდა პირდაპირი მიყიდვის წესით და ვინაიდან ამასობაში კომპანიამ ზესტაფონის "ფეროს" აქციების (96,3%) შეძენაც მოასწრო, მთავრობას სხვა აღარაფერი დარჩენოდა, თუ არა "ჭიათურმანგანუმიც" "სტემკორისთვის" მიეყიდა, ვინაიდან ეკონომიკური განვითარების მინისტრის განცხადებით, ეს სანარმოები მჭიდროდ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებულნი. ამასთანავე, მთავრობამ დროულად გაიხსენა არც თუ ისე შორი წარსული, როდესაც მას გადაწყვეტილებების გაუმჭირვალედ მიღებასა და კომპანიებთან კულუარულ მოლაპარაკებებში სდებდნენ ბრალს და გადაწყვიტა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ ჭიათურის მანგანუმის საბადოზე სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის გაცემის მიზნით გამართულ აუქციონზე სანარმოს აქტივებიც გამოეტანა. აღნიშნულით ხელისუფლებამ ფაქტიურად ორი კურდღელი დაიჭირა: უზრუნველყო საჯარო და კონკურენტული (მართალია, "სტემკორი" აუქციონის ერთადერთი მონაწილე იყო, მაგრამ მაინც...) პროცესი და ინვესტორსაც მხარში ამოუდგა და გაუადვილა საქმე. საინტერესოა, რომ როგორც ჩანს, არავინ დაფიქრებულა იმაზე, ჰქონდა, თუ არა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სანარმოს აქტივების აუქციონზე გატანის უფლებამოსილება.

ამრიგად, 2006 წლის 11 ნოემბერს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში ჩატარებული აუქციონის შედეგად "Georgian Manganese Holding Limited"-მა ("სტემკორის" შვილობილი კომპანია) მოიპოვა ჭიათურის მანგანუმის საბადოზე (მოიცავს 15 ობიექტს 16 430 ჰექტარის ფართობზე) სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების უფლება (ლიცენზია) და სს "ჭიათურმანგანუმის" აქტივები. სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის სანყისი ფასი შეადგენდა 5.5 მილიონ აშშ დოლარს, ხოლო სს „ჭიათურმანგანუმის“ აქტივების სანყისი ფასი — 14.015 მილიონ აშშ დოლარს.

აუქციონში გამარჯვებულის მიერ აუქციონზე დაფიქსირებული საბოლოო თანხა და აქტივების ღირებულება გადახდილი უნდა ყოფილიყო აუქციონის შედეგების შესახებ ოქმის გაფორმებიდან 30 კალენდარული დღის ვადაში. ამავე ვადაში უნდა გაფორმებულიყო ასევე ხელშეკრულება აქტივების ყიდვა-გაყიდვის შესახებ. ვადის გასვლისთანავე ასოციაცია "მწვანე ალტერნატივა" შეეცადა მოეპოვებინა ხელშეკრულების ასლი, თუმცა, ეს არც თუ ისე იოლი და შეიძლება ითქვას, შეუძლებელი აღმოჩნდა.

ორგანიზაციამ 2006 წლის 25 დეკემბერს წერილით მიმართა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრს და თხოვა სს "ჭიათურმანგანუმი"-ს აქტივების შპს "Georgian Manganese Holding Limited"-ისათვის გადაცემის თაობაზე დადებული ხელშეკრულების ასლი. მოთხოვნილი დოკუმენტაციის ნაცვლად, მწვანე ალტერნატივამ 2007 წლის 8 იანვარს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის მოადგილის, კახა დამენიას განმარტება მიიღო, სადაც აღნიშნულია, რომ "სს "ჭიათურმანგანუმის" აქტივების გასხვისება საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ არ განხორციელებულა".

მინისტრის მოადგილის ამგვარი განმარტება სანდო იქნებოდა, რომ არა რამოდენიმე დღით ადრე, 2007 წლის 5 იანვარს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ გავრცელებული ინფორმაცია, რომლის თანახმად, "სასტუმრო "თბილისი მერიოტში" ეკონომიკური განვითარების მინისტრმა შპს Georgian Manganese Holding Limited-ის ხელმძღვანელს საკუთრების მონმობა გადასცა, რომლის მიხედვით ბრიტანული კომპანია სს "გ. ნიკოლაძის სახელობის ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხნის", სს "ჭიათურმანგანუმისა" და შპს "ვარციხე 2005"-ის საბოლოო მფლობელი გახდა." დოკუმენტზე ხელმოწერის გაფორმების ოფიციალური ცერემონიის დასრულების შემდეგ გიორგი არველაძემ განაცხადა: "სამინისტრომ დოკუმენტზე ხელმოწერით სამწლიანი

მუშაობა დაასრულა. ხელშეკრულების გაფორმება ნიშნავს იმას, რომ გადარჩება ჭიათურმანგანუმი და ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხანა, ამაღლება რეგიონის ეკონომიკური პოტენციალი, ორ წელიწადში იმერეთში დამატებით 1 000 სამუშაო ადგილი შეიქმნება, გაუმჯობესდება მუშა-მოსამსახურეთა სამუშაო და უსაფრთხოების პირობები”⁴⁰.

მინისტრის საჯარო განცხადებასა და მისი მოადგილის მიერ მოცემულ განმარტებას შორის აშკარა შეუსაბამობის გამო, “მწვანე ალტერნატივა” კვლავ შეეცადა სიტუაციაში გარკვევას და 17 იანვარს კვლავ მიმართა სამინისტროს, ამჯერად მინისტრის მოადგილის განმარტების დასაზუსტებლად. სუსტი იმედით, რომ ამჯერად მაინც მიიღებდა პირდაპირ და ნათელ პასუხს, ორგანიზაციამ ამჯერად მოითხოვა იმის დაზუსტება, თუ პრივატიზების რა ფორმის გამოყენებით და ვის მიერ გასხვისდა სს “ჭიათურმანგანუმი” აქტივები. პასუხი, სამწუხაროდ, ამჯერადაც იგივე იყო.

საჯარო დაწესებულების (ამ შემთხვევაში, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს) მიერ საჯარო ინფორმაციის გაცემასთან დაკავშირებით, ყურადღება უნდა გამახვილდეს შემდეგზე: საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 41-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით “საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმის შემთხვევაში საჯარო დაწესებულება ვალდებულია გადანყვეტილების მიღებიდან 3 დღის ვადაში პირს წერილობით განუმარტოს მისი უფლებები და გასაჩივრების წესი, ასევე მიუთითოს ის სტრუქტურული ქვედანაყოფი ან საჯარო დაწესებულება, რომელთანაც წარმოებდა კონსულტაცია ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმის გადანყვეტილების მიღებისას.” ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს არცერთ პასუხში კანონის ეს მოთხოვნები არ იყო დაცული.

რაც შეეხება თავად სამინისტროს განმარტებას (რომ თითქოსდა სს “ჭიათურმანგანუმი” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ არ გასხვისებულა და ამდენად ამ სამინისტროს არ შეუძლია ხელშეკრულების ასლის გაცემა), ის, რბილად რომ ვთქვათ, განსაცვიფრებელი და დაუჯერებელია შემდეგ მიზეზთა გამო:

1. საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს დებულების მე-2 მუხლის “მ” პუნქტის თანახმად, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო სახელმწიფოს სახელით ფლობს, მართავს და განკარგავს სახელმწიფო ქონებას. ამდენად, გაურკვეველია, თუ რატომ არ ფლობს სამინისტრო ინფორმაციას, ვის მიერ განხორციელდა საწარმოს პრივატიზება.

2. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 2007 წლის 5 იანვარს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, “სასტუმრო “თბილისი მერიოტში” ეკონომიკური განვითარების მინისტრმა შპს Georgian Manganese Holding Limited-ის ხელმძღვანელს საკუთრების მონაპოვად გადასცა, რომლის მიხედვით, ბრიტანული კომპანია სს “გ. ნიკოლაძის სახელობის ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხნის”, სს “ჭიათურმანგანუმისა” და შპს “ვარციხე 2005”-ის საბოლოო მფლობელი გახდა”.

“საკუთრების დამადასტურებელი მონაპოვების დამტკიცების შესახებ” საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 6 აგვისტოს №64 დადგენილების თანახმად, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს საკუთრების მონაპოვად უნდა გაეცა ქვემოთ მოყვანილი ფორმის მიხედვით:

⁴⁰ იხ. “სიახლეები” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ვებ-გვერდზე: www.economy.ge

საქართველოს გერბი

**საქართველო
ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო**

საკუთრების დამადასტურებელი მოწმობა

ედლევა _____
(მესაკუთრე, მისი მისამართი და საანგარიშსწორებო

ანგარიში ბანკში)

_____ მასშედ,

რომ მას გადაეცა საკუთრებაში _____
(ობიექტის დასახელება,

ობიექტის მისამართი)

მიწის ფართობი _____ კვ. მეტრი _____
(მიწათსარგებლობის ფორმა)

საფუძველი: _____

ხელშეკრულება “___” _____ მიღება ჩაბარების აქტი

“___” _____ მოწმობა შედგენილი 3 ეგზემპლარად, ერთი ეგზემპლარი გადაეცემა

_____ (მესაკუთრის სახელი, მამის სახელი, გვარი, დასახელება)

მეორე ინახება საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროში, მესამე (საჯარო რეესტრში). მოწმობა ძალაშია ხელშეკრულებასთან და მიღება-ჩაბარების აქტთან ერთად, რომლებიც წარმოადგენს მოწმობის განუყოფელ ნაწილს.

გაცემულია 200 წლის “___” _____

მინისტრი

ბ.ა.

საკუთრების დამადასტურებელი მოწმობის ფორმის თანახმად, მოწმობა გაიცემა და ძალაშია ხელშეკრულებასთან და მიღება-ჩაბარების აქტთან ერთად. აღნიშნულიდან გამომდინარე სამინისტრო ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა ფლობდეს როგორც ინფორმაციას ხელშეკრულების მხარეების შესახებ, ასევე თავად ხელშეკრულების დოკუმენტს.

ზემოაღნიშნულ მიზეზთა გამო, ”მწვანე ალტერნატივამ” მიიჩნია, რომ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ უბრალოდ არ ჩათვალა საჭიროდ ამომწურავი და გასაგები პასუხის გაცემა დაინტერესებული საზოგადოების წარმომადგენელისთვის, რაც აშკარად ლახავს საზოგადოების უფლებას საჯარო ინფორმაციაზე. ”მწვანე ალტერნატივამ” არასამთავრობო ორგანიზაცია ”კონსტიტუციის 42-ე მუხლის” დახმარებით აღნიშნულ შემთხვევასთან დაკავშირებითაც მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს.

7.3. ჭიათურმანგანუმის საქმიანობის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობა

ჭიათურის მოსახლეობა საუკუნეზე მეტია განიცდის ჭიათურაში მადნის მოპოვების უკიდურესად უარყოფით ზეგავლენას (მტვერი, ხმაური, ვიბრაცია, წყლისა და ნიადაგის დაბინძურება, ატმოსფეროში მავნე აირების გაფრქვევა). ჭიათურის მალაროებისა და გამამდიდრებელი ფაბრიკების ექსპლუატაციის შედეგად გარემოსა და ადგილობრივი მოსახლეობის ჯანმრთელობისათვის მიყენებული ზიანი წლების განმავლობაში მრავალი გამოკვლევის საგანი ყოფილა, თუმცა სიტუაციის გაუმჯობესებისათვის დღემდე არაფერია გაკეთებული. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ცნობით, 1997 წლიდან დღემდე ჭიათურმანგანუმში მნიშვნელოვანი რეკონსტრუქცია, ტექნიკური და ტექნოლოგიური განახლება არ განხორციელებულა⁴¹.

დღეს ჭიათურის მოსახლეობას გარემოსდაცვით პრობლემებზე და ჯანმრთელობისთვის მიყენებულ ზიანზე მეტად მაინც მათთვის მიყენებული და აუნაზღაურებელი მატერიალური ზიანი აწუხებს. წლების განმავლობაში ჭიათურაში მანგანუმის მოპოვების შედეგად ათასობით ადამიანმა დაკარგა ან დაუზიანდა საცხოვრებელი, საძოვრები, სახნავ-სათესი მიწები, ნარგავები, პირუტყვი და სხვა საკუთრება. წლების განმავლობაში ფასდებოდა სანარმოს საქმიანობის შედეგად მოსახლეთათვის მიყენებული ზიანი და დაზარალებულს, როგორც წესი, გადაეცემოდა შეფასების აქტი, რომლის მიხედვითაც უნდა მომხდარიყო მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. ეს პროცესი თითქმის პერმანენტულად მიმდინარეობდა და ხშირად კორუფციული გარიგებების საგანიც კი იყო⁴². სანარმოს დღევანდელ კრედიტორთა სიაში არიან ადამიანები, რომლებიც ზიანის ანაზღაურებას ჯერ კიდევ 1960 წელს შედგენილი აქტების საფუძველზე ითხოვენ.

საქართველოს კონტროლის პალატის ანგარიშის თანახმად, “სს „ჭიათურმანგანუმი“ ფაქტობრივად მოშლილია დაზარალებულ მოსახლეობასთან ზარალის აქტებით განსაზღვრულ თანხებზე ანგარიშსწორების სრულყოფილი აღრიცხვა. ბუღალტერიას არ გააჩნია მონაცემები ცალკეულ დაზარალებულზე ზარალის აქტით განსაზღვრული თანხის თავდაპირველი ოდენობის და განხორციელებული ანგარიშსწორებით ანაზღაურებული თანხების შესახებ პერიოდების მიხედვით. საბუღალტრო ანგარიშსწორების ერთადერთი დოკუმენტია დაზარალებულ მოსახლეთა წუსხა მათზე რიცხული დავალიანების ნაშთის ჩვენებით, რაც პრაქტიკულად გამორიცხავს ზარალის თანხათა ბრუნვისა და დაზარალებულებზე რიცხულ დავალიანებათა თანხების რეალობის ანალიზს.”

მიუხედავად იმისა, რომ დაზარალებულთა უმეტესობისათვის მიყენებული ზიანი შეფასებულია სპეციალური კომისიის მიერ და ასახულია ზარალის შეფასების აქტებში, მთავარ პრობლემას შესაბამისი კომპენსაციის მიღება წარმოადგენს.

ხშირ შემთხვევაში, დაზარალებულს კომპენსაცია ეძლეოდა სანაცვლო შენობა-ნაგებობების შეძენისათვის, მაგრამ საკომპენსაციო თანხის გადახდა მცირე პორციებით წლების (ზოგჯერ ათწლეულების) განმავლობაში ხდებოდა. შესაბამისად, დაზარალებული ვერ ახერხებდა სანაცვლო საცხოვრებლის შესაძენად თანხის შეგროვებას. ამას ემატებოდა ინფლაცია, სახელმწიფო ფულის ერთეულის შეცვლასთან დაკავშირებით თანხის სხვადასხვა ვალუტაში გადაანგარიშების (კუპონი, რუსული მანეთი, აშშ დოლარი, ლარი) შედეგად თანხის შემცირება და ა.შ.

წლების განმავლობაში ჭიათურის რაიონულ სასამართლოში დაზარალებული მოსახლეობის ათასობით სარჩელია შეტანილი ჭიათურმანგანუმის წინააღმდეგ. როგორც წესი, საქმის ხანდაზნულობის⁴³ გამო, სასამართლო მოსარჩელეთა უმრავლესობას უარს ეუბნებოდა სარჩელის განხილვაზე. ასევე არის შემთხვევები, როდესაც დაზარალებულები დროულად მიმართავდნენ სასამართლოს და სასამართლოც დაზარალებულთა სასარგებლოდ იღებდა გადაწყვეტილებებს,

⁴¹ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს პასუხი (11/11-116, 27.06.2006) ასოციაცია მწვანე ალტერნატივას (2006 წლის 7 ივნისის) წერილზე.

⁴² იხ. საქართველოს კონტროლის პალატის “სააქციო საზოგადოება „ჭიათურმანგანუმი“ 2001 წლის 1 ივლისიდან 2004 წლის 1 ივლისამდე პერიოდის საფინანსო-ეკონომიკური საქმიანობისკომპლექსური შემოწმების აქტი”, ქ. ჭიათურა, 2004 წლის 25 დეკემბერი

⁴³ აქტის შედგენიდან 3 წელი

მაგრამ გადაწყვეტილებათა უმეტესობას „ჭიათურმანგანუმი“ არ აღასრულებდა. შედეგად, სასამართლოს გადაწყვეტილებათა უმეტესობაზეც გასულია აღსრულების (ათწლიანი) ვადა.

როგორც აღვნიშნეთ, ზარალის შეფასებას ახორციელებდა სპეციალური კომისია. კონტროლის პალატის ანგარიშის თანახმად, „გარდა ზარალის აქტების შედგენისა, კომისია ასევე მუშაობს გასულ წლებში შედგენილი და დამტკიცებული ზარალის აქტების გადამოწმება-გაუქმების საკითხებზეც. ამ შემთხვევაში, დირექტორთა გამგეობის 2000 წლის 9 ივნისის დადგენილებით (ოქმი №29), ზარალის კომისიის წევრებს და იმ სპეციალისტებს, რომელთა მონაწილეობით უნდა მოხდეს ზარალის აქტის გადამოწმება და ზარალის გაუქმება, აგრეთვე საზოგადოების ხელმძღვანელებს, უნესდებათ დამატებითი ანაზღაურება გაუქმებული ზარალის აქტებით გათვალისწინებული თანხის 6%-ის ოდენობით... სარევიზიო პერიოდში გაუქმებული 186 აქტისათვის, აქტების გაუქმებაში მონაწილე თანამშრომელთა ნახალისებისათვის საწარმოს დაეკისრა 137 ათასი დოლარის ექვივალენტის ლარებში გადახდა“.

დაზარალებულთა თქმით, აქტების გაუქმება მოლაპარაკების საფუძველზე ხდებოდა⁴⁴. კერძოდ, „ჭიათურმანგანუმი“ ზარალის აქტში მითითებული თანხის გადახდაზე მთლიანად უარს ამბობდა, მაგრამ თუ დაზარალებული საწარმოს სასარგებლოდ დათმობდა თანხის ნაწილს, „ჭიათურმანგანუმი“ მას დარჩენილი თანხის მთლიანდ დაფარვას პირდებოდა. მოსახლეობის დიდი ნაწილი სწორედ ასე მოტყუვდა და საკუთარი ხელით დაწერა განცხადება, რომ ს/ს „ჭიათურმანგანუმის“ სასარგებლოდ ტოვებდა თანხის გარკვეულ (ხშირ შემთხვევაში უმეტეს) ნაწილს. „ჭიათურმანგანუმმა“ ამით დაზარალებული მოსახლეობის უმეტესობას თავად ათქმევინა უარი თანხის ნაწილზე და თან დაზარალებულთა უმრავლესობას თანხის დარჩენილი, შეთანხმებული ნაწილიც არ გადაუხადა.

საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 17 აპრილის №127 განკარგულების საფუძველზე საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს დაევალა სს „ჭიათურმანგანუმის“ მიერ დაზარალებული პირებისა და საწარმოო ტრამვით დაშავებულთა მოთხოვნების შემსწავლელი კომისიის შექმნა. კომისიას 2005 წლის 1 ივნისამდე უნდა დაედგინა დაზარალებული პირებისა და საწარმოო ტრამვით დაშავებულთა, აგრეთვე მათი მოთხოვნების მოცულობის ზუსტი რაოდენობა. ყურადსაღებია, რომ საკითხში გარკვევა დაევალა ფინანსთა სამინისტროს და არა გაკოტრების მმართველს, მაშინ როცა საწარმო ამ დროს უკვე გაკოტრების რეჟიმში იმყოფებოდა და დაზარალებულ პირებთან სადავო საკითხების გარკვევა გაკოტრების მმართველის კომპეტენცია იყო.

2006 წლის ნოემბერში „მწვანე ალტერნატივამ“ ფინანსთა სამინისტროს სთხოვა ზემოხსენებული კომისიის ანგარიშის ასლის მონოდება. კომისიის ანგარიშის (რომელშიც ასახული უნდა ყოფილიყო დაზარალებული პირებისა და საწარმოო ტრამვით დაშავებულთა, აგრეთვე მათი მოთხოვნების მოცულობის ზუსტი რაოდენობა) ნაცვლად, რამოდენიმე თვის დაგვიანებით, 2007 წლის 14 მარტს „მწვანე ალტერნატივამ“ ფინანსთა სამინისტროდან მიიღო წერილი, რომლის თანახმად, სს „ჭიათურმანგანუმის“ მიერ დაზარალებულთა მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 7 მარტის №123 განკარგულებით, საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილია 1 681 539 აშშ დოლარის ექვივალენტი ლარებში და 939 312 ლარი. მოგვიანებით, აღნიშნულ განკარგულებაში შევიდა ცვლილება⁴⁵, რომლის თანახმად თანხა გაიზარდა და შეადგინა 1 740 590 აშშ დოლარის ექვივალენტი ლარებში და 965 412 ლარი.

უნდა აღინიშნოს, რომ თანხის გამოყოფა მხოლოდ მას შემდეგ მოხდა, რაც „ჭიათურმანგანუმის“ კრედიტორმა მოსახლეობამ სარკინიგზო გზა გადაკეტა (შეაფერხა საწარმოს საქმიანობა) და ვალის დაფარვა საწარმოს ახალ მფლობელს მოთხოვა⁴⁶. ყურადსაღებია, ასევე რომ ზარალის ანაზღაურებაზე უარი ეთქვა 1 000-ზე მეტ კრედიტორს, რომელთათვის მიყენებული ზიანი სადაოდ იყო მიჩნეული.

⁴⁴ 2006 წლის ივნისში ჩატარებული ინტერვიუები ჭიათურის რაიონის მოსახლეობასთან.

⁴⁵ საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 5 აპრილის №175 განკარგულება

⁴⁶ „ჭიათურმანგანუმის კრედიტორებმა აქცია გამართეს“ ახალი ამბები, ტელეკომპანია „იმედი“, 2007 წლის 7 თებერვალი; URL: http://imednews.ge/ge/news_read/19586/

7.4. გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულება

სს „ჭიათურმანგანუმის“ ოპერირებაზე გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ გარემოსდაცვითი ნებართვა არ გაცემულა, ვინაიდან „ჭიათურმანგანუმი“ უკვე ფუნქციონირებდა „გარემოსდაცვითი ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის ძალაში შესვლამდე. სს „ჭიათურმანგანუმზე“ გაცემული იყო ნიაღვრისარგებლობის ლიცენზია, რომელშიც გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან არსებული ნიაღვრისარგებლობის ლიცენზირების უწყებათშორისო ექსპერტთა საბჭოს გადაწყვეტილებით, პირობების შესრულების მიხედვით, გარკვეული ცვლილებები შედიოდა.

სს „ჭიათურმანგანუმის“ საქმიანობის გარემოსდაცვითი კანონდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობის მონიტორინგი წლების განმავლობაში ფორმალურ ხასიათს ატარებდა, რაც თვალნათლივ აისახა ჭიათურის გარემოს მდგომარეობაზე.

ჩვენთვის ცნობილია ერთდერითი შემთხვევა, როდესაც სს „ჭიათურმანგანუმის“ მიმართ გატარდა შესაბამისი ზომები გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის მოთხოვნათა დარღვევისთვის. კერძოდ, 2003 წლის 16 აპრილს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს იმერეთის რეგიონულმა სამმართველომ შუამდგომლობით მიმართა ჭიათურის რაიონულ სასამართლოს სს „ჭიათურმანგანუმის“ შემონმებაზე ბრძანების მისაღებად. სასამართლოს მიერ გაცემული ბრძანების საფუძველზე ჩატარებული შემონმებით გამოვლინდა, რომ ობიექტი წყალსარგებლობას ეწეოდა შესაბამისი ლიცენზიისა და გარემოში მავნე ნივთიერებათა გამოყოფის ლიმიტის გარეშე. აღნიშნულზე შედგა ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი და რეაგირებისათვის გადაეგზავნა ჭიათურის რაიონულ სასამართლოს. სასამართლომ დაადგინა საწარმოს მიერ გარემოში მავნე ნივთიერებათა გამოყოფის შედეგად სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზარალი და საწარმოს ადმინისტრაციას დაავალა 18 362 990,88 ლარის გადახდის უზრუნველყოფა. იოლი მისახვედრია, რომ „ჭიათურმანგანუმი“ დაკისრებულ სახდელს ადვილად არ გადაიხდიდა... გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ 2006 წლის მარტში „მწვანე ალტერნატივას“ შემდეგი აცნობა: „რადგანაც სს „ჭიათურმანგანუმმა“ ნებაყოფლობით არ გადაიხადა აღნიშნული თანხა, 2004 წლის 27 აპრილს სამმართველომ მიმართა ქუთაისის საოლქო სასამართლოს. შედგა რამოდენიმე პროცესი. შემდეგ საქმე გადაეცა ჭიათურის რაიონულ სასამართლოს, რომლის 2006 წლის 27 მარტის განჩინებით დაინიშნა კომპლექსური ექსპერტიზა. ექსპერტიზის ჩატარებამდე საქმის განხილვა შეჩერებულია“⁴⁷.

საქართველოს მთავრობის 2006 წლის 20 დეკემბერის №234 დადგენილებით ცვლილება შევიდა „გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის წესისა და პირობების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 1 სექტემბრის №154 დადგენილებით დამტკიცებულ დებულებაში, რომლის თანახმად, „გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას დაქვემდებარებული საქმიანობა, რომლის განხორციელებაც დაწყებულია „გარემოსდაცვითი ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის ამოქმედებამდე, ექვემდებარება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის აღებას 2009 წლის 1 იანვრამდე სამინისტროსთან შეთანხმებული გეგმის (პროგრამის) შესაბამისად.“ ცვლილების თანახმად, სს „ჭიათურმანგანუმმა“ საქმიანობის ნებართვის მისაღებად უნდა წარადგინოს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში, რომელიც უნდა ასახავდეს როგორც გარემოს არსებული მდგომარეობის ანალიზს (ეკოლოგიური აუდიტი), ისე მიმდინარე საქმიანობით გამოწვეულ გარემოზე ზემოქმედების შემამცირებელ ღონისძიებათა გეგმას.

ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, რომ 2006 წლის 11 ნოემბერს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ ჭიათურის მანგანუმის საბადოზე სასარგებლო ნიაღვრისეულის მოპოვების ლიცენზიის გაცემის მიზნით აუქციონი ჩაატარა. სასარგებლო ნიაღვრისეულის მოპოვების ლიცენზიის საწყისი ფასი შეადგენდა 5 500 000 აშშ დოლარის ეკვივალენტს ლარებში. აუქციონში გაიმარჯვა ერთადერთმა მონაწილემ შპს „ჯორჯიან მანგანუმი“ (ბრიტანული „სტემკორის“ შვილობილი კომ-

⁴⁷ გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს 2007 წლის 17 იანვრის პასუხი (№11/11-13) ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივას“ 2006 წლის 25 მარტის წერილზე.

პანია — იგივე “Georgian Manganese Holding Limited”). 2006 წლის 25 დეკემბერს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ გაცემული ლიცენზიის თანახმად, “ჯორჯიან მანგანეზმა” 2007 წელს უნდა უზრუნველყოს მინიმუმ 350 ათასი ტონა მადნის კონცენტრატის წარმოება, ხოლო მომდევნო წლებში - მინიმუმ 400 ათასი ტონის წარმოება. წელიწადში მინიმუმ 200 ათასი ტონა მანგანუმის კონცენტრატი უნდა გადამუშავდეს საქართველოს ტერიტორიაზე. ლიცენზია გაიცა 40 წლის ვადით.

უნდა აღინიშნოს, რომ სს “ჭიათურმანგანუმის” სამთო მინაკუთვნი 2006 წლამდე მოქმედი ლიცენზიით განისაზღვრებოდა 3 566,16 ჰექტარით, რომლის ფარგლებს გარეთ სახელმწიფო ბალანსზე ირიცხებოდა გორა-ტყის ველის, ნაგუთის, პასიეთის და სარეკის მარაგები. 2006 წელს გაცემული ლიცენზიის თანახმად, სს “ჭიათურმანგანუმის” სამთო მინაკუთვნის ფართობი გაიზარდა და 16 430 ჰექტარით განისაზღვრა. ამჟამად სამთო მინაკუთვნი მოიცავს ადრე აუთვისებელ საბადოებსაც.

“ჭიათურმანგანუმის” საქმესთან დაკავშირებით, ყურადსაღებია კიდევ ერთი გარემოება. 2005 წლის 22 აპრილს „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ჩამორთმევის ნების შესახებ“ საქართველოს კანონში შეტანილ იქნა დამატება, რომლის თანახმად, აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ექსპროპრიაცია შესაძლებელია განხორციელდეს სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვებისათვის სამუშაოების წარმოების მიზნით. აღნიშნული ცვლილება კანონში “ჭიათურმანგანუმის” “ევრაზპოლდინგისათვის” მიყიდვის მცდელობის პედიოდში განხორციელდა. მოგვიანებით საჩხერის რაიონის მაჟორიტარი დეპუტატი, ვალერი გელბახიანი საჯაროდ მიუთითებდა განხორციელებული ცვლილების ანტიკონსტიტუციურობაზე და აღნიშნავდა: “ჭიათურმანგანუმის პრივატიზაციისთვის საკანონმდებლო ცვლილებები ეტაპობრივად განხორციელდა. ჯერ კიდევ მარტსა და აპრილში მიღებულ კანონებში თითქოსდა ტექნიკური შეცდომები გაიპარა... შემორანდუმის მიხედვით, ჭიათურასა და საჩხერის ფართობები, რომელშიც არის მადანი, ინვესტორს უნდა გადასცემოდა. რამდენადაც საპრივატიზაციო ნაკვეთების ნუსხაში სოფლებიც შედიოდა, საჭირო გახდა კანონების შესწორება. ფაქტობრივად ეს იყო ექსპროპრიაცია, რომელსაც მთავრობა ყოველგვარი სასამართლოს გარეშე ახორციელებდა. ლაპარაკი იყო სოფლების აყრასა და კერძო საკუთრების ხელყოფაზე. ეს კი მთლიანად ეწინააღმდეგეოდა კონსტიტუციურ, ფუნდამენტურ პრინციპებს”⁴⁸.

2005 წელს “ევრაზპოლდინგთან” მიღწეული შეთანხმების ჩაშლამ საჩხერის რაიონის 3 ათასზე მეტი ოჯახი საცხოვრებელი ადგილებიდან აყრას გადაარჩინა, თუმცა მხოლოდ დროებით... ადრე თუ გვიან “ჯორჯიან მანგანეზი” დაიწყებს მისთვის მიკუთვნებული საბადოების ათვისებას და ჩვენც, ალბათ, მორიგი საპროტესტო აქციებისა და გაფიცვების მომსწრენი გავხდებით.

8. “მადნეული”

მადნეულის ოქრო-სპილენძ-ბარიტ-პოლიმეტალის საბადო მდებარეობს ბოლნისის რაიონში, თბილისიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთით 80 კმ-ის დაშორებით. მადნეულის საბადოს შესწავლა გასული საუკუნის 40-იან წლებში დაიწყო. 1956 წელს საბადო დამტკიცდა, ხოლო 1959 წელს საქართველოში დაიწყო ფერადი ლითონების ერთ-ერთი უდიდესი - მადნეულის კომბინატის მშენებლობა. კომბინატის მშენებლობასთან დაკავშირებით, სრულიად უკაცრიელ ტერიტორიაზე წარმოიშვა დიდი სამრეწველო დასახლება — დაბა კაზრეთი. 1975 წელს ექსპლუატაციაში შესული კომბინატი ახორციელებდა სპილენძის, ბარიტის, ოქრო-ვერცხლის შემცველი კვარციტებისა და პოლიმეტალური მადნების მოპოვებას, მოპოვებული სპილენძის და ბარიტის⁴⁹ მადნების პირველად გადამუშავებას, გამდიდრებას და მიღებული პროდუქტის რეალიზაციას.

სპილენძის მადნის მოპოვება წარმოებს სამთო სამუშაოების მაღაროზე ბურღვა-აფეთქებითი მეთოდით. კარიერიდან ამოღებული მადანი ტრანსპორტირდება გამამდიდრებელ ფაბრიკაში

⁴⁸ “მთავრობა კანონს რამდენიმე კაცის ინტერესებს არგებს”, გაზეთი “ახალი ვერსია” № 364, 2005 წლის 14 აგვისტო.

⁴⁹ 1990 წლიდან ბარიტის მადნის მოპოვება შეწყვეტილია.

შემდგომი გადამუშავებისათვის. ფაბრიკიდან სპილენძის კონცენტრატი სარკინიგზო ტრანსპორტის მეშვეობით მიეწოდება მომხმარებელს, წარმოების წარჩენი მასა, ე.წ. “კუდები” გადაიზიდება სპეციალურ სანაყაროზე, კუდსაცავზე. საწარმოს დღეისათვის გააჩნია ოთხი სანაყარო (საერთო ფართობი 239,7 ჰა). საწარმოს სამთო მინაკუთვნი მოიცავს 1 039 ჰექტარ ტერიტორიას. საწარმო მუშაობს უწყვეტი რეჟიმით. საწარმოზე დასაქმებულია 780-მდე ადამიანი.

საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს კოლეგიის 1994 წლის 26 დეკემბრის დადგენილებით მადნეულის სამთო გამამდიდრებელი კომბინატის ბაზაზე დაფუძნდა სააქციო საზოგადოება “მადნეული”.

საქართველოს რესპუბლიკის გარემოს დაცვის სამინისტრომ 1995 წლის 8 სექტემბერს სს “მადნეული” 20 წლის ვადით (1994 წლის 12 აპრილიდან 2014 წლის 12 აპრილამდე) გასცა წიაღით სარგებლობისათვის ლიცენზია (სერია 053, №11, რეგისტრაციის №ესფ) ოქროს საბადოს კომპლექსური დამუშავებისთვის.

8.1. გაკოტრების პირას მისული “მადნეული”

საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის 1993 წლის 7 ივნისის №445 დადგენილებით, მადნეულის სამთო გამამდიდრებელი კომბინატი მოექცა საპრივატიზებო ობიექტთა ნუსხაში. “სააქციო საზოგადოება “მადნეული” გამოვლენილ უხეშ დარღვევათა და ამ ორგანიზაციაში კორუფციასთან ბრძოლის გაძლიერების ღონისძიებათა შესახებ” საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის 1995 წლის 15 ოქტომბრის ბრძანებულებით, საწარმოში აღმოჩენილი დარღვევის გამო, დაკავებული თანამდებობიდან გათავისუფლდა სააქციო საზოგადოება “მადნეულის” დირექტორი, ხოლო სააქციო საზოგადოება “მადნეულის” სამეურნეო-საფინანსო საქმიანობის შესწავლის და ცალკეულ პირთა კორუფციაში მხილების მასალები გადაეცა რესპუბლიკის პროკურატურას. ამავე ბრძანებულების თანახმად, “სააქციო საზოგადოება “მადნეული” საქართველოს რესპუბლიკის საგადასახადო სამსახურისა და კონტროლის პალატის მიერ ჩატარებული შემოწმებების შედეგად გამოვლინდა საფინანსო დისციპლინისა და საგადასახადო კანონმდებლობის უხეში დარღვევები. კერძოდ, კომბინატის დირექცია ექსპორტზე რეალიზებული პროდუქციის ღირებულებას ხელოვნურად ამახინჯებდა და შემოსავლებს ბალანსზე შემცირებული მოცულობით ასახავდა, რის გამოც კომბინატს ბიუჯეტის სასარგებლოდ დამატებით გადასახდელად 550 ათასი აშშ დოლარი დაერიცხა”.

მოგვიანებით, საქართველოს პრეზიდენტის მიერ 1996 წლის 20 დეკემბერს გამოცემული №830 ბრძანებულების შესაბამისად, 1997 წლის დასაწყისში გამოცხადდა ტენდერი სააქციო საზოგადოება “მადნეულის” საკონტროლო პაკეტის 5 წლის ვადით გადაცემაზე. ტენდერში გაიმარჯვა კომპანია “გლინკორ ინტერნეიშენალ აგ”-იმ, რომელსაც მიენიჭა მადნეულის სპილენძის კონცენტრატების შესყიდვაზე ექსკლუზიური უფლება, მთელი რიგი დათმობებით. კომპანიას უნდა განეხორციელებინა 7 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიცია პირველი ორი წლის განმავლობაში და 3 მილიონის მესამე წელს. აღნიშნული ინვესტიციის შედეგად, საწარმოში სიტუაციის გაუმჯობესების ნაცვლად, საქმე იქამდე მივიდა, რომ დადგა კარიერის გაჩერების საკითხი.

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან არსებული წიაღით სარგებლობის ლიცენზირების უწყებათაშორისო ექსპერტთა საბჭოს 1997 წლის 16 მაისის სხდომის გადაწყვეტილებით, წიაღით სარგებლობის სამუშაოთა წარმოებაში სს “მადნეულის” პარტნიორებად ლიცენზიაში დაფიქსირდნენ: შპს “კვარციტი” - ოქროს შემცველი მეორადი კვარციტების გადამამუშავებაში და კარიერის ჩამდინარე წყლების განმენდის საკითხებში - შპს “ეკოლოგი”.

საქართველო-ავსტრალიის ერთობლივი საწარმო „კვარციტი“ 1994 წლის იანვარში დაარსდა⁵⁰. საწარმო დაფუძნდა სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება „მადნეულის“ და ავსტრალიური კომპანია „კროპვუდ ლიმიტედ ლეველზის“ მიერ (შემდგომში „ბოლნისი მაინინგ ოპერეიშენ ნლ“). ერთობლივი საწარმოს საქმიანობის ძირითად საგნად განისაზღვრა: სამუშაოების ჩატარება „მადნეულის“ საბადოს მოსაპოვებელი, მოპოვებული და დასაწყობებული მეორადი კვარციტების გადამუშავებისათვის და მათგან კეთილშობილი ლითონების ამოღება შემდეგი აფინაჟისათვის; საქართველოში სიმძლავრეების შექმნა ოქროს აფინაჟისათვის და ოქროს წარმოების სათანადო სიმძლავრეთა შექმნამდე საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის ნებართვით „დორე შენადნობის“ გატანა აფინაჟისათვის. ასევე, „მადნეულს“ უნდა უზრუნველყო „კვარციტი“ მადნის ნედლეულითა და საჭირო გეოლოგიურ-ტექნიკური ინფორმაციით. ავსტრალიური მხარის მთავარი ვალდებულება იყო სრული მოცულობით კაპიტალდაბანდებათა გამოყოფა, ასევე, საჭირო მოწყობილობებისა და მასალების მიწოდება გადამამუშავებელი წარმოების ორგანიზაციისათვის და საკუთრივ მადნების გადამამუშავების განხორციელებისათვის, მოწინავე მანქანა-დანადგარების დამონტაჟება და თანამედროვე მიღწევების დანერგვა. ტექნოლოგიური მხარის გარდა, ავსტრალიელ პარტნიორს ასევე ევალებოდა საწარმოს ეკოლოგიური უზრუნველყოფა, სამუშაოთა წარმოების კონტროლი, საჭიროების შემთხვევაში, უცხოეთის ვალუტის კრედიტების ორგანიზებაში დახმარების განწევა და სხვა.

2004 წელს საქართველოს კონტროლის პალატის მიერ სს „მადნეულში“ ჩატარებული შემოწმების⁵¹ აქტის თანახმად, წლების განმავლობაში ავსტრალიური მხარე სარგებლობდა შპს „კვარციტში“ უკანონო დათმობებით, რაც გამოიხატებოდა განუღებელი მენეჯმენტის საფასურად რეალიზებული პროდუქციის ღირებულების 2.5%-ის უკანონო მითვისებაში, ბრიტანულ „მაქვორი ბანკთან“ კაბალური ხელშეკრულების გაფორმებასა და საწარმოო ხარჯების უსაფუძვლო ზრდაში. კონტროლის პალატა აღნიშნავს, რომ: „არ სრულდება სალიცენზიო პირობები, უხეშად ირღვევა ტექნოლოგიური რეჟიმი, წარმოების დანახარჯებიდან დღემდე გადამამუშავებელ მადნებში ოქროს შემცველობამ შეადგინა 2.44 გ/ტ-ზე, ნაცვლად საბალანსო 1.3გ/ტ-სა და ამ პირობებში ნაცვლად იმისა, რომ შემცირებულიყო წარმოებული პროდუქციის ღირებულება, ფაქტიურად 2.5-ჯერ გაზრდილია. საერთაშორისო აუდიტორულმა ფირმამ „პრაისვოტერჰაუზმა“ ჩაატარა შემოწმება, მაგრამ ვერ გაშიფრეს ავსტრალიური მხარის მიერ განუღებელი კაპიტალდაბანდებების ხარჯები, შემდგომაც საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოცხადებულ საერთაშორისო აუდიტორულ ფირმას „დელოიტ დე ტუშ“-ს ავსტრალიურმა მხარემ არ მიაწოდა კაპიტალდაბანდებების გაშიფრვა, რის გამოც დღემდე არაა წარმოდგენილი აუდიტორული დასკვნა.“

უნდა აღნიშნოს, რომ ზემოთ აღნიშნული აუდიტორული დასკვნა საქართველოს მთავრობის მიერ მსოფლიო ბანკისა⁵² და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის⁵³ წინაშე აღებული ვალდებულებების თანახმად, საჯარო უნდა გამხდარიყო (ის უნდა განთავსებულიყო საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსა და ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ვებ-გვერდებზე), რაც დღემდე არ შესრულებულა, მიუხედავად იმისა, რომ 2005 წლის ოქტომბრიდან ავსტრალიური მხარე უკვე აღარ ფლობს წილს „კვარციტში“. ვალდებულების შესრულებაზე არც „მადნეულისა“ და „კვარციტის“ დღევანდელი მფლობელი „სტენტონ იქვიტიზ კორპორეიშენი“⁵⁴ ფიქრობს და სამწუხაროდ, ვალდებულების შეუსრულებლობას საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მხრიდანაც არ მოჰყოლია რეაგირება.

⁵⁰ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის ამოქმედების შემდეგ ერთობლივი საწარმო „კვარციტი“ გარდაიქმნა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება „კვარციტად“, რომელიც ბოლნისის რაიონის სასამართლოს მიერ რეგისტრაციაში გატარდა 1995 წლის აგვისტოს. ბოლნისის რაიონის სასამართლოს 1997 წლის 29 იანვრის დადგენილებით, საზოგადოების საწესდებო კაპიტალი განისაზღვრა 100 ათასი აშშ დოლარის ექვივალენტით ეროვნულ ვალუტაში, საწესდებო კაპიტალში 50% ეკუთვნოდა „მადნეულს“ და 50% კომპანია „კროპვუდს“.

⁵¹ სს „მადნეულის“ მიერ (სახელმწიფო წილი 97.252%) 2002 წლის 1 სექტემბრიდან 2004 წლის 1 ივლისამდე პერიოდში სახელმწიფო საკუთრების გამოყენების ეფექტურობისა და მიზანშეწონილობის საკითხების არასაპროგნოზო თემატური შემოწმება.

⁵² Report No. 28548-GE, Program Document For a Proposed Reform Support Credit in the Amount of SDR 16.6 million (US \$24 million equivalent) to Georgia, May 27, 2004.

⁵³ IMF Country Report No. 04/165, Georgia: Request for Three-Year Arrangement Under the Poverty Reduction and Growth Facility—Staff Report; IMF Country Report No. 05/1, January 2005, Table 2. Georgia: Status of 2004 Structural Performance Criteria (*) and Structural Benchmarks.

⁵⁴ Stanton Equities CORP. Acquires Australian's 50% Share in Gold Extracting Quartzite, Daily News: November 1, 2005, „Sarke“ news agency.

რაც შეეხება სს „მადნეულს“, კონტროლის პალატის ზემოთხსენებული შემოწმების აქტის თანახმად, „გლენკორმა“ არ უზრუნველყო საინვესტიციო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების შესრულება. კერძოდ, გათვალისწინებული 10 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიციის ნაცვლად, 1998-2002 წლებში კომპანიამ განახორციელა მხოლოდ 1,7 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიცია. მიუხედავად აღნიშნულისა, „გლენკორმა“ განცხადებით მიმართა ბოლნისის რაიონულ სასამართლოს სს „მადნეულს“ მიმართ გაკოტრების საქმის წარმოების გახსნის შესახებ. კომპანიის განცხადებით, სს „მადნეულს“ მის მიმართ 2 873 469.03 აშშ დოლარის ოდენობის დავალიანება ჰქონდა, რომელიც წარმოიქმნა, ერთი მხრივ, სს „მადნეულთან“ დადებულ კომერციულ ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით და მეორე მხრივ, 1998 წ. 9 მარტს გაფორმებული საინვესტიციო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების შეუსრულებლობის შედეგად.

ბოლნისის რაიონულმა სასამართლომ 2003 წ. 9 ივლისის განჩინებით დაამტკიცა სს „მადნეულს“ რეაბილიტაციისა და ფინანსური მდგომარეობის გაჯანსაღების გეგმა, ხოლო სს „მადნეულს“ მიმართ გაკოტრების საქმის გახსნა გადაავადა რეაბილიტაციის გეგმის განხორციელების ვადით (12 წლით).

ბოლნისის რაიონული სასამართლოს 2003 წ. 9 ივლისის განჩინება კერძო საჩივრით გაასაჩივრა ფინანსთა სამინისტრომ, რომელმაც მოითხოვა აღნიშნული განჩინების გაუქმება იმ საფუძველზე, რომ 2003 წ. 9 ივლისის მდგომარეობით, სს „მადნეულს“ სახელმწიფო ბიუჯეტის მიმართ გააჩნდა 4 688 938 ლარის დავალიანება, ანუ ფინანსთა სამინისტრო წარმოადგენდა სს „მადნეულს“ უმსხვილეს კრედიტორს, რაც სასამართლოს არცერთ სტადიაზე არ გაუთვალისწინებია.

ბოლნისის რაიონული სასამართლოს 2004 წ. 26 ივლისის განჩინებით ფინანსთა სამინისტროს კერძო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და საქმის მასალებთან ერთად გადაიგზავნა თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატაში, რომელმაც ბოლნისის რაიონული სასამართლოსგან განსხვავებით, დააკმაყოფილა ფინანსთა სამინისტროს კერძო საჩივარი. ამგვარად, ბოლნისის რაიონული სასამართლოს 2003 წ. 9 ივლისის განჩინება გაუქმდა და სს „მადნეულს“ განცხადება რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცების შესახებ ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2004 წ. 24 ნოემბრის განჩინებაზე კერძო საჩივარი შეიტანა ამჯერად უკვე სს „მადნეულმა“. „მადნეულმა“ მოითხოვა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ფინანსთა სამინისტროს მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა. თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წ. 7 მარტის განჩინებით სს „მადნეულს“ კერძო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და ის საქმის მასალებთან ერთად გადაეცა საქართველოს უზენაეს სასამართლოს.

8.2. „მადნეულს“ ბოლო პრივატიზება

წლების განმავლობაში „მადნეულს“ საქმიანობის ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი პრობლემების შესწავლა სხვადასხვა კომისიებისა თუ სამართალდამცავი ორგანოების შესწავლის საგანი იყო, თუმცა საწარმოში შექმნილი უკიდურესად მძიმე სიტუაციის გამოსწორება ვერ, თუ არ მოხერხდა.

2003 წლის „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ სახელმწიფო ქონების მართვის სააგენტომ დაიწყო მსხვილ საწარმოებში ახალი სამეთვალყურეო საბჭოების დანიშვნა. ამ საწარმოთაგან ერთ-ერთი პირველი სააქციო საზოგადოება „მადნეული“ იყო. ახალ სამეთვალყურეო საბჭოს უნდა უზრუნველყო საწარმოში კორუფციის აღმოფხვრა და მენეჯმენტის შეცვლა.

საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭოს შეცვლას და საბჭოს მიერ დანიშნული გენერალური დირექტორის საქმიანობას მორიგი სკანდალი მოჰყვა. 2004 წლის თებერვალში დანიშნულ დირექტორს პარ-

ლამენტის ერთ-ერთი დეპუტატი უკვე ნახევარ წელიწადში სერიოზულ ბრალდებებს უყენებდა და საქმის გამოძიებას პროკურატურას სთხოვდა⁵⁵. შედეგად, ახლადდანიშნულმა დირექტორმა პოსტი საკუთარი ინიციატივით დატოვა. 2004 წლის ოქტომბერში გენერალურ დირექტორად დაინიშნა კობა ნაყოფია, რომელიც 2003 წლიდან რუსული კომპანია “პრომიშლენი ინვესტორის” ვიცე-პრეზიდენტი იყო. “პრომიშლენი ინვესტორის” ვებ-გვერდზე⁵⁶ განთავსებული ინფორმაციით თუ ვიმსჯელებთ, ბატონ ნაყოფიას ახალ დანიშვნასთან დაკავშირებით, კომპანიის ვიცე-პრეზიდენტის პოსტი არ დაუტოვებია.

2005 წლის მაისში საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ გამოაქვეყნა მოწვევა/განაცხადი შპს “კვარციტის” (50%), სს “მადნეულის” (97,25%), და მისი შვილობილი კომპანიების: შპს “სამთამადნო კომპანია” (100%), შპს “ბელაზაკავკასიანსსერვისი” (100%, საქმიანობა - მოპოვებული მადნის ტრანსპორტირება), შპს “გარდი” (100%, საქმიანობა - მოპოვებული მადნის ტრანსპორტირება), შპს “ტრანსფეტქმზიდი” (100% - ბურღვა-აფეთქებითი საქმიანობა), შპს “ეკოლოგი” (51%, საქმიანობა - წყლის გაფილტვრა-ნეიტრალიზება და სპილენძის კონცენტრატის მიღება), შპს “საფეხბურთო კლუბი სიონი” (50%), შპს “ტრანს ჯორჯიან რესორსი” (50%, კომპანია ფლობს ლიცენზიას სამთამადნო საქმიანობაში საყდრისის საბადოზე), და შპს “თბილისის საიუველირო ქარხანა” — პრივატიზების ინტერესთა გამოხატვაზე.

აღნიშნულ განაცხადს თან ერთვოდა პრივატიზაციის პროცედურის შემდეგი ყოვლად უცნაური (რომ აღარაფერი ვთქვათ კანონთან შესაბამისობაზე) განმარტება:

“პრივატიზაციის პროცესი: პრივატიზაცია წარიმართება დადგენილი წესის მიხედვით [?!]. დაინტერესებულმა ინვესტორებმა უნდა განსაზღვრონ თავიანთი ინტერესი წერილობით. გამოხატული ინტერესების შემცველი (ინგლისურენოვანი⁵⁷) წერილები უნდა გადმოიგზავნოს დროულად (2005 წლის 31 მაისი, 18.00 სთ-მდე, საქართველოს დროით) — ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მისამართზე — საქართველო, თბილისი, რუსთაველის გამზ. №12 (მითითებული უნდა იყოს ინტერესთა გამოხატვა/კომპანიის სახელწოდება).

დაინტერესებულმა კომპანიებმა უნდა დანიშნონ შეხვედრის დრო და ადგილი, რათა შეთანხმება მოხდეს გაყიდვის ობიექტთან დაკავშირებით.

გამოქვეყნებული პუბლიკაცია და ინტერესის გამოხატვის გამოცხადება არ ავალდებულებს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიყიდოს ნებისმიერი წილი, აქცია ან აქტივი შესყიდვით დაინტერესებულ ნებისმიერ მხარეს; არ აძლევს მხარეებს სამინისტროს მიმართ ნებისმიერი სახის პრეტენზიის და რაიმე ქმედების განხორციელების უფლებას. ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო იტოვებს უფლებას საკუთარი მოსაზრებით, ნებისმიერ დროს (I) გამოეთიშოს გაყიდვის პროცედურას; ან (II) შეაჩეროს ან შეცვალოს პროცედურა, ან (III) გამორიცხოს ნებისმიერი დაინტერესებული მხარე გაყიდვის პროცედურიდან ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს საწინააღმდეგო, ნებისმიერი კომპენსაციის ან ზარალის ანაზღაურების შესახებ პრეტენზიის აღძვრის უფლების გარეშე”.

მიუხედავად იმისა, რომ განაცხადის პირობები საკმაოდ ბუნდოვანი იყო, უნდა აღინიშნოს, რომ განაცხადით დაინტერესება 21-მა ადგილობრივმა და უცხოურმა კომპანიამ გამოთქვა, რომლებთან მოლაპარაკებებს სამინისტრო მთელი სამი თვის განმავლობაში აწარმოებდა. 2005 წლის სექტემბერში სანიმისტრომ შეწყვიტა მოლაპარაკებები (რის უფლებასაც მას აძლევდა განაცხადის დოკუმენტი) და გამოაცხადა საწარმოების კონკურსის წესით გაყიდვის შესახებ.

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2005 წლის 19 სექტემბრის № 1-1/1013 ბრძანების საფუძველზე 2005 წლის 21 სექტემბერს გამოცხადდა კონკურსი სს “მადნეულის” სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ აქციათა პაკეტის 97,25%-ის (12 477 682 ცალი ერთდოლარიანი

⁵⁵ “ONE BAR OF GOLD, ONE TONE OF CONTROVERSY” Source: The Messenger, September 16, 2004

⁵⁶ <http://www.prominvestors.com/comp.htm>

⁵⁷ ყოვლად გაურკვეველია, რატომ უნდა ჩაებარებინა კონკურსში მონაწილეობის მქონე ქართულ კომპანიას საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროში განაცხადი ინგლისურად.

აქცია) და შპს “ტრანს ჯორჯიან რესორსის” სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 50% წილის პრივატიზების შესახებ. საწარმოების ერთობლივ საწყის ფასად განისაზღვრა 32 500 000 აშშ დოლარი, ხოლო საკონკურსო პირობებად:

- სს “მადნეულის” საქმიანობის პროფილის შენარჩუნება 3 წლის განმავლობაში;
- მყიდველის მიერ საპრივატიზებო თანხის 50%-ის დაფარვა 2005 წლის 15 ნოემბრამდე, ხოლო დარჩენილის 50%-ის დაფარვა 2005 წლის 15 დეკემბრამდე;
- სს “მადნეულში” დასაქმებულ მუშა-მოსამსახურეთა სახელფასო ფონდის არშემცირება 3 წლის განმავლობაში;
- ლიცენზიისა და წიაღით სარგებლობის საპროექტო მახასიათებლების დაცვის, მათი გაუმჯობესებისა და არსებული დარღვევების აღმოფხვრის, გარემოზე ნეგატიური ზემოქმედების მაქსიმალურად თავიდან აცილებისა და შემცირების მიზნით გარემოს დაცვისა და წიაღით სარგებლობის კანონმდებლობის, აგრეთვე აღნიშნული კანონმდებლობით დადგენილი ნორმების მოთხოვნათა განუხრელი შესრულების უზრუნველყოფა;
- სს “მადნეულის” პრივატიზაციის პროცესის დამთავრებიდან 3 თვის ვადაში, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან კონსულტაციების საფუძველზე, შემუშავებული და ამავე სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოდგენილი იქნას გარემოს უსაფრთხოების პროგრამა, რაც მოიცავს ატმოსფერული ჰაერის დაცვას, ჩამდინარე წყლების გაწმენდას, ნარჩენების მართვას, ავარიული სიტუაციების თავიდან აცილებას, გარემოსდაცვითი მართვის სისტემების დანერგვას;
- დამტკიცებული პროგრამა ეტაპობრივად განხორციელდეს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან მისი შეთანხმებიდან არაუმეტეს 21 თვეში;
- კონკურსში მონაწილის მიერ, კონვერტით წარმოდგენილი უნდა იქნას კონკრეტულად დაფიქსირებული გამოსასყიდი თანხა.

ასევე განაცხადში მითითებული იყო, რომ სს “მადნეულის” დებიტორული დავალიანება შეადგენდა 43 614 831 ლარს, ხოლო კრედიტორული — 28 702 266 ლარს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ კონკურსზე გასაყიდად გამოტანილ ობიექტთა შორის აღარ ფიგურირებდა შპს “თბილისის საიუველირო ქარხანა”, რომელიც მოგვიანებით ცალკე იქნა გატანილი აუქციონზე. შპს “თბილისის საიუველირო ქარხანა”, რომლის საწესდებო კაპიტალი შეადგენდა 8 101 484 ლარს, 2 020 000 აშშ დოლარად 2006 წლის 16 მაისს ჩატარებული აუქციონის შედეგად შეიძინა აუქციონის ერთადერთმა მონაწილემ - იმ დროისთვის სს “მადნეულის” სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარის, კობა ნაყოფიას მიერ დაფუძნებულმა შპს “გოლდინვესტმა”⁵⁸.

საკონკურსო წინადადებების წარდგენის ბოლო ვადა 2005 წლის 24 ოქტომბერი იყო. 2005 წლის 25 ოქტომბერს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროში გაიხსნა საპრივატიზაციო პაკეტი. როგორც აღმოჩნდა, წინა განაცხადით დაინტერესულ კომპანიათა ვრცელი სია მნიშვნელოვნად შემცირდა და სამინისტროს მხოლოდ ორი კომპანიის — “Stanton Equitize Corporation”-ის და “Energy and Industry Complex”, წინადადებებს შორის უნდა ამოერჩია ღირსეული.

2005 წლის 1 ნოემბერს გამარჯვებულად გამოცხადდა ბრიტანული კომპანია “Stanton Equitize Corporation”. უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც მხოლოდ კომპანიის გამარჯვების შემდეგ გაირკვა, “Stanton Equitize Corporation” წარმოადგენს რუსული “პრომიშლენი ინვესტორის” შვილობილ კომპანიას. ამავედროულად შეგახსენებთ, რომ “პრომიშლენი ინვესტორის” ყოფილი (თუ მოქმედი, “პრომიშლენი ინვესტორის” ვებ-გვერდზე განთავსებული ინფორმაციით) ვიცე-პრეზიდენტი 2004 წლის ოქტომბერიდან სს “მადნეულის” პრივატიზების შესახებ განაცხადის გამოქვეყნების დღემდე

⁵⁸ “Reviving the jewelry industry in the land of the Golden Fleece” by Misha Kobaladze, 10.08.2006, issue #318 newspaper “Georgia Today”. http://www.georgiatoday.ge/article_details.php?id=1616

საწარმოს გენერალური დირექტორის პოსტზე იმყოფებოდა⁵⁹.

ეკონომიკური განვითარების ყოფილმა მინისტრმა ირაკლი ჩოგოვაძემ მიღებული გადაწყვეტილება შემდეგით ახსნა: “გამარჯვებული კომპანიის მიერ გადახდილი თანხიდან - 35 100 000 აშშ დოლარი მოხმარდება აქციათა შესყიდვას, ხოლო 16 000 000 აშშ დოლარით გასტუმრებული იქნება სს “მადნეულის” სახელმწიფო ბიუჯეტისადმი დავალიანება. ქართული კომპანია “ენერგია და ინდუსტრია კომპლექსის” წინადადებაში ნათქვამი იყო, რომ კომპანია გადაიხდიდა 36 000 000 აშშ დოლარს მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ საბიუჯეტო დავალიანება 8,6 მილიონ ლარს არ აღემატებოდა. ამდენად, “ენერგია და ინდუსტრია კომპლექსთან” შედარებით 10,5 მილიონი აშშ დოლარით მეტი თანხის გადახდამ განაპირობა Stanton Equities Corp-ის გამარჯვება”⁶⁰.

კონკურსში დამარცხებული კომპანია აცხადებდა⁶¹, რომ სამინისტრომ ბრიტანულ-რუსულ Stanton Equities Corporation-ს უპირატესობა უსამართლოდ მიანიჭა, ვინაიდან “Energy and Industry Complex”-მა სამინისტროს ბევრად უკეთესი და იურიდიულად გამართული პირობები შესთავაზა. “Energy and Industry Complex”-ი ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს გადაწყვეტილების გასაჩივრებას სასამართლოში აპირებდა, თუმცა, სამომავლო ბიზნეს-ინტერესების გამო, მალევე გადაიფიქრა.

ყველაზე საინტერესო ამ სიტუაციაში ის იყო, რომ “სს “მადნეულის” სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული აქციათა პაკეტის 97,25%-ის (12 477 682 ცალი ერთდოლარიანი აქცია) და შპს “ტრანს ჯორჯიან რესორსის” სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 50% წილის პრივატიზების შესახებ” საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2005 წლის 19 სექტემბრის № 1-1/1013 ბრძანების მიხედვით (რომლის საფუძველზე 2005 წლის 21 სექტემბერს გამოცხადდა კონკურსი), საუკეთესო წინადადების გამოვლენის კრიტერიუმები იყო “(ა) მაქსიმალური გასაყიდი ფასის დასახელება, რომელიც უნდა აღემატებოდეს გამოცხადებულ საწყის გასაყიდი ფასს” და “(ბ) ვალდებულების აღება საკონკურსო პირობების დაკმაყოფილებაზე”. ამ კრიტერიუმების გათვალისწინებით, ლოგიკურად, გამარჯვებული “Energy and Industry Complex”-ი უნდა ყოფილიყო, რადგან ის აქციათა შესყიდვისათვის 900 000 აშშ დოლარით მეტის გადახდას აპირებდა, ვიდრე “Stanton Equities Corporation”-ი. შესაბამისად, ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ გადაწყვეტილება თავისივე ბრძანების (№ 1-1/1013) დარღვევით მიიღო. თუმცა, დაშვებული შეცდომა მოგვიანებით გამარჯვებულმა კომპანიამ “გამოასწორა”; 2005 წლის 11 ნოემბერს “Stanton Equities Corporation”-სა და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შორის დადებულ საპრივატიზაციო ხელშეკრულებაში ვკითხულობთ: “მხარეები” ადასტურებენ, რომ “ქონების” მთლიანი საფასური შეადგენს ოცდათხუთმეტი მილიონ ასი ათას (35 100 000) აშშ დოლარის ექვივალენტს ლარში, რაც წარმოადგენს “მყიდველის” მიერ საკონკურსო განაცხადში შეთავაზებულ თანხას, პლუს ცხრაას ათი ათას (910 000) აშშ დოლარის ექვივალენტს ლარში, რომელიც **დამატებით ნებაყოფლობით იქნა შეთავაზებული “მყიდველის” მიერ** და რაც ჯამში შეადგენს ოცდათექვსმეტი მილიონ ათი ათას (36 010 000) აშშ დოლარს.”

გარდა იმისა, რომ სამინისტრომ კონკურსის პირობების მიხედვით არასწორი არჩევანი გააკეთა, მას საერთოდ არ უნდა განეხილა არცერთი კომპანიის წინადადება, რადგან ორივე კომპანიამ გადახდის პირობად ვალის შემცირება დაასახელა. საკონკურსო განაცხადის მიხედვით, აღნიშნული საკითხი საერთოდ არ უნდა ყოფილიყო მსჯელობის საგანი. **სამინისტრომ, ფაქტიურად, საკონკურსო წინადადებების პაკეტების გახსნის შემდეგ შეცვალა საუკეთესო წინადადების გამოვლენის კრიტერიუმი.**

⁵⁹ სს “მადნეულის” გენერალური დირექტორის მოვალეობას 2005 წლის 20 სექტემბრიდან (№209/ზ ბრძანების საფუძველზე) ლაშა ახალაძე ასრულებდა.

⁶⁰ სს “მადნეულის” მფლობელი “Stanton Equities Corp”-ი გახდა, www.privatization.ge, სიახლეები, 2.11.2005

⁶¹ “მადნეულის” პრივატიზებაზე გამოცხადებული კონკურსის შედეგს წაგებული კონკურსანტი აპროტესტებს”, 01.11.2005, სააგენტო Prime News, URL: <http://geo.primenewsonline.com>

8.3. გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულება

უკანასკნელ პერიოდში განხორციელებული პრივატიზაციებიდან, სს “მადნეულის” პრივატიზება იყო პირველი შემთხვევა, როდესაც საპრივატიზაციო ობიექტის საკონსურსო პირობებში ჩადებულ იქნა ახალი მესაკუთრის მიერ გარკვეული გარემოსდაცვითი მოთხოვნების შესრულების ვალდებულება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საკონსურსო პირობებში გარემოსდაცვითი მოთხოვნების ჩართვა არ იყო სახელმწიფოს სურვილი, არამედ იყო არასამთავრობო ორგანიზაციების, ბოლნისში მოქმედი ადგილობრივი ჯგუფის — ქვემო ქრთლის საზოგადოებრივი საინფორმაციო ცენტრისა და იმ მოსახლეობის აქტიური ლობირების შედეგი, რომელზეც უშუალო ზეგავლენას ახდენს სანარმო. “Stanton Equities Corporation”-სა და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შორის 2005 წლის 11 ნოემბერს დადებული საპრივატიზაციო ხელშეკრულების თანახმად, კომპანია ვალდებულებას იღებს, რომ:

- “მადნეულთან” მიმართებაში, ლიცენზიისა და წიაღით სარგებლობის საპროექტო მახასიათებლების დაცვის, მათი გაუმჯობესებისა და არსებული დარღვევების აღმოფხვრის, გარეშე ნეგატიური ზემოქმედების მაქსიმალურად თავიდან აცილებისა და შემცირების მიზნით, უზრუნველყოფილი იქნას გარემოს დაცვისა და წიაღით სარგებლობის კანონმდებლობის, აგრეთვე აღნიშნული კანონმდებლობით დადგენილი ნორმების მოთხოვნათა განუხრელი შესრულება;
- “დასრულების თარიღიდან”⁶² სამი (3) თვის განმავლობაში, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან კონსულტაციების საფუძველზე, მოამზადებს და ამავე სამინისტროს დასამტკიცებლად წარუდგენს გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების პროგრამას; ამგვარი პროგრამა მოიცავს ატმოსფერული ჰაერის დაცვას, ჩამდინარე წყლების განმენდა-დასუფთავებას, ნარჩენების მართვა-გადამუშავებას, ავარიული სიტუაციების თავიდან აცილებასა და გარემოსდაცვითი მართვის სისტემების დანერგვას; და
- ეტაპობრივად, არაუმეტეს 21 თვის განმავლობაში მისი დამტკიცებიდან, განახორციელებს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ დამტკიცებულ პროგრამას”.

ზემოაღნიშნული ვალდებულებიდან გამომდინარე, 2006 წლის 15 მარტისათვის კომპანიას გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში უკვე წარდგენილი უნდა ჰქონოდა გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების პროგრამა. 2006 წლის 7 ივნისს “მწვანე ალტერნატივამ” გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სთხოვა აღნიშნული დოკუმენტისა და სს “მადნეულსა” და შპს “კვარციტზე” გაცემული ლიცენზიების ასლები და მათი პირობების შესრულების ამსახველი დოკუმენტაციის მოწოდება. პასუხად, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ “მწვანე ალტერნატივას” აცნობა, რომ სს “მადნეულსა” და შპს “კვარციტზე” გაცემული ლიცენზიის პირობების შესრულების მდგომარეობის შემოწმება ჯერჯერობით არ განხორციელებულა და მიანოდა სამინისტროსთან არსებული უწყებათაშორისო ექსპერტთა საბჭოს სხდომების ოქმების ამონაწერების ასლი (44 გვერდი). რაც შეეხება გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების პროგრამას, არასამთავრობო ორგანიზაციას ეცნობა, რომ “ეს დოკუმენტი სამინისტროს კანცელარიაში დაფიქსირებულია ნომრით - 662”.

ამ ყოვლად უცნაური პასუხის მიღების შემდეგ, “მწვანე ალტერნატივა” შეეცადა გაერკვია დოკუმენტის მოუწოდებლობის მიზეზი. როგორც აღმოჩნდა, სამინისტრო, “საჯარო ინფორმაციის ასლის გადაღების მოსაკრებლის შესახებ” კანონის შესაბამისად, ითხოვდა შესაბამისი მოსაკრებლის გადახდის დამადასტურებელი ქვითრის წარდგენას, მიუხედავად იმისა, რომ თანხის გადახდის პროცედურა სამინისტროს ჯერ დადგენილი არ ჰქონდა. ამ მიზეზის გამო, “მწვანე ალტერნატივამ” მოთხოვნილი დოკუმენტი მხოლოდ 6 თვის შემდეგ, 2006 წლის 5 დეკემბერს მიიღო. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ პროცედურის არარსებობამ სამინისტროს არ შეუშალა ხელი იმავე წერილით მოთხოვნილი სხვა ინფორმაცია (ზემოხსენებული სხდომების ოქმები) მიეწოდებინა ორგანიზაციისთვის.

⁶² ხელშეკრულების თანახმად, 2005 წლის 15 დეკემბერი.

საბოლოოდ, მოთხოვნილი დოკუმენტის მოპოვების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ მოწოდებული 110 გვერდიანი დოკუმენტიდან მხოლოდ 6 გვერდი იყო სს “მადნეულის” ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამა, რომელშიც თეზისებად არის ჩამოწერილი განსახორციელებელი ქმედებები, ხოლო დანარჩენი, პროგრამის დანართის სახით წარმოდგენილი დოკუმენტი, იყო შპს “საქართველოს გეოლოგიური მომსახურების ცენტრის” მიერ 2006 წელს მომზადებული “სააქციო საზოგადოება მადნეულის არსებული გარემოსდაცვითი მდგომარეობის შეფასება (აუდიტი)”. ქვემოთ წარმოგიდგენთ რამოდენიმე ამონარიდს აღნიშნული დოკუმენტიდან:

“გარემოს დაცვის თვალსაზრისით, საწარმოს აქვს ნიადაგთან დაკავშირებული ორი ძირითადი პრობლემა: ნიადაგის დაბინძურება მძიმე ლითონებით და ნიადაგის ფენასა და ფლორაზე მექანიკური ზემოქმედება (რეკულტივაციის საკითხი).

ნიადაგის დაბინძურების ძირითადი წყაროებია საწარმოო ნარჩენების ორგანიზებული (სანაყაროები) და ტერიტორიის სხვადასხვა ადგილებზე დაფიქსირებული არაორგანიზებული მყარი ნარჩენები, აგრეთვე ნიადაგზე მოხვედრილი ჩამდინარე წყლები (მაგალითად, კირის საამქროდან, კუდსაცავიდან).”

“კუდსაცავიდან დრენირებული და ფილტრაციული წყლები გროვდება პიონერული დამბის ძირას არსებულ სპეციალურ შემკრებში, საიდანაც უნდა გადაიტუმბოს წყალშემკრებ ტბორში. დღეისათვის ტუმბო არ მუშაობს და წყალი პირდაპირ მიედინება მდინარე კაზრეთულაში.”

“წყლის რესურსების დაბინძურება ხდება ძირითადად სხვადასხვა ნაგებობებიდან (კარიერი, მილსადენები, კუდსაცავი, სანაყაროები და ა.შ.) მუშავე კარიერული წყლების მუდმივი გაჟონვის შედეგად. აგრეთვე საფრთხეს წარმოადგენს შესაძლო ავარიული ჩაშვებები.”

“სანაყაროებიდან წამოსული წყლების შესაკრებად მოწყობილია შემკრები დამბა, რომლის დანიშნულებაცაა შეკრიბოს დაბინძურებული წყლები და მიმართოს გამამდიდრებელი ფაბრიკისკენ. დამბა აშენებულია 1988-1989 წლებში. დღეისათვის დამბას არ გააჩია სასარგებლო მოცულობა, თითქმის მთლიანად მოლამულია ნატანი მასალით და გამოიყენება მხოლოდ წყლის დონის ასანევად. დამბის ტექნიკური მდგომარეობა არაადაქმაყოფილებელია, კედლიდან მუდმივად ჟონავს მძიმე ლითონებით გაჯერებული წყალი, რომელიც დაახლოებით 200 მეტრის დაშორებით ჩაედინება მდ. კაზრეთულაში. ამის გარდა, წვიმების დროს მოსალოდნელია წყლის ზალპური ჩაშვება მდ. კაზრეთულაში.”

“საფრთხეს წარმოადგენს შესაძლო ავარიული ჩაშვებები, რაც გამოწვეულია სხვადასხვა ნაგებობის არადაქმაყოფილებელი ტექნიკური მდგომარეობით. აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ პროექტით გათვალისწინებულია სადრენაჟო წყლების შემგროვებელიდან კუდსაცავში დაბრუნება, სინამდვილეში კი ეს წყლები სამი მილის მეშვეობით ჩაედინება ფერდობზე და შემდეგ მდ. კაზრეთულაში.”

“2004 წლის თებერვალ-მარტში ჰიდრომეტეოროლოგიის სამსახურის გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის ცენტრის და ასოციაცია-კავშირი “ექსას” მიერ შესწავლილი იქნა მდინარეების მაშავერასა და კაზრეთულას ხარისხი. ამ ორგანიზაციების დასკვნით, მდ. კაზრეთულას მონაკვეთში (კარიერის ნაჟური წყლების ჩადინებიდან — მდ. მაშავერას შესართავამდე) თითქმის არ არის ცოცხალი ორგანიზმი”.

საქართველოს გეოლოგიური მომსახურების ცენტრის თანახმად, საწარმოში გარემოსდაცვითი დოკუმენტაცია ფაქტიურად არ არსებობს: ატმოსფეროში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა წყაროების ინვენტარიზაცია არ არის ჩატარებული, ატმოსფეროში გაფრქვეული მავნე ნივთიერებათა პირველადი აღრიცხვა არ წარმოებს, ასევე არ წარმოებს წყლის გამოყენების პირველადი აღრიცხვა, საწარმოში 1998 წლიდან დღემდე წყალზე და ჰაერზე არ ტარდებოდა თვითმონიტორინგი. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ კი სს “მადნეულის” ოპერირებით გამოწვეული გარემოს დაბინძურების კონტროლი და გარემოს ხარისხის მონიტორინგი შემოიფარ-

გლება სამინისტროს მონიტორინგისა და პროგნოზირების ცენტრის მიერ მდინარე მაშავერასა და კაზრეთულას წყლის ხარისხის კვლევით, რომელიც მხოლოდ კვარტალურად ხორციელდება.

ზემოთ წარმოდგენილია აუდიტის დოკუმენტში აღწერილი დარღვევების მხოლოდ უმნიშვნელო ნაწილი. ამდენად, მსგავსი დოკუმენტის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში არსებობის პირობებში, ყოვლად გაუგებარია სამინისტროს უმოქმედობა.

რაც შეეხება ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამას, ეს დოკუმენტი (აუდიტის ანგარიშთან ერთად) კომპანიამ სამინისტროში 2006 წლის 15 მარტს წარადგინა. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს განმარტების თანახმად⁶³, “რადგანაც “მადნეულის” ხელმძღვანელობამ, აცნობიერებდა რა წლების განმავლობაში სს”მადნეულის” ფუნქციონირების პროცესში დაგროვილი ეკოლოგიური პრობლემების გადაჭრის ვალდებულების აღებასთან დაკავშირებულ პასუხისმგებლობას, საჭიროდ მიიჩნია საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთვის მოემართა თხოვნით ერთობლივი კომისიის შექმნის თაობაზე, რომელიც განიხილავდა წარმოდგენილი ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამის პროექტს და შედეგად, ერთობლივად იქნებოდა დასახული სამომავლო ღონისძიებები, რომელთა შესრულებაც დაევალებოდა სს “მადნეულს”.

2006 წლის 25 მაისს არასამთავრობო ორგანიზაციების საყურადღებოდ გავრცელდა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს განცხადება ს.ს. „მადნეულის“ ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამის ფარგლებში გარემოსდაცვითი პრობლემების გადაჭრის მიზნით ერთობლივი კომისიის შემადგენლობაში არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლების კანდიდატურების წარმოდგენის შესახებ. “მწვანე ალტერნატივამ” გამოთქვა კომისიის მუშაობაში მონაწილეობის მიღების სურვილი და განაცხადში მითითებული ყველა საჭირო დოკუმენტიც წარადგინა, თუმცა ოფიციალური პასუხი არც კომისიის წევრობის და არც უარის შესახებ არ მიუღია. როგორც მოგვიანებით (2006 წლის ოქტომბერში, ისიც მხოლოდ “მწვანე ალტერნატივას” მოთხოვნის საფუძველზე) გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ განმარტა, აღნიშნული კომისიის შექმნა იყო კომპანიის ინიციატივა, მაგრამ სს “მადნეულის” ხელმძღვანელის შეცვლასთან დაკავშირებით, აღნიშნული საკითხი ღიად დარჩა. “ამჟამად, სს”მადნეულის” ახალმა ხელმძღვანელობამ თავიდან მომართა სამინისტროს და გამოთქვა მჭიდრო თანამშრომლობის სურვილი და მზადყოფნა, რაც გამოიხატება იმაში, რომ საწარმო გეგმავს მთელ რიგს ღონისძიებებისა, რომლებიც მიმართულია საწარმოო პროცესის სტაბილიზაციისკენ და მართვის გაუმჯობესებისაკენ. ამ აღნიშნული გარემოებების გამო, საწარმოს მხრიდან გადასახედი გახდა ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამის პროექტი და დაგეგმილია საბოლოო პროგრამის წარმოდგენა სამინისტროში, სადაც განერილი იქნება კონკრეტული ღონისძიებები და შესრულების ვადები”⁶⁴.

აღნიშნულით, კომპანიამ, ფაქტიურად, უარი თქვა პროცესში არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობაზე და შესაბამისად, პროცესის საჯაროობაზე. 2006 წლის დეკემბერში სს “მადნეულმა” გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში წარადგინა ახალი “ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამა”, რომელიც წინა დოკუმენტისაგან განსხვავებით, მხოლოდ სამ გვერდიან დოკუმენტს წარმოადგენს, სადაც 17 წინადადებაში ჩამოთვლილია განსახორციელებელი ქმედებები. წინა დოკუმენტთან შედარებით პროგრესი იმაში შეიმჩნევა, რომ ამჯერად მითითებულია ქმედებათა განხორციელების განრიგი. აღნიშნული პროგრამა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ მოიწონა და 2007 წლის 10 თებერვალს (საპრივატიზაციო ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვადიდან 11 თვის დაგვიანებით) “Stanton Equities Corporation”-თან პროგრამის შესრულების თაობაზე განზრახულობათა შესახებ მემორანდუმს მოაწერა ხელი.

ჩვენი აზრით, სამინისტრომ დროულად არ გამოიყენა ის უფლება, რომელსაც მას “Stanton Equities Corporation”-სა და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შორის 2005 წლის 11

⁶³ გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის მოადგილის, დავით ჩანტლაძის 2006 წლის 27 ოქტომბრის წერილი №09-15/3463 ასოციატია მწვანე ალტერნატივას.

⁶⁴ გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის მოადგილის, დავით ჩანტლაძის 2006 წლის 27 ოქტომბრის № 09-15/3463 წერილი ასოციატია მწვანე ალტერნატივას.

ნოემბერს დადებული საპრივატიზაციო ხელშეკრულება ანიჭებს — სამინისტრომ არ მოახდინა რეაგირება ხელშეკრულების იმ პირობის შეუსრულებლობაზე, რომელიც მის კომპეტენციაში შედის. ამასთან, ყოვლად გაუგებარია კომპანიასთან მემორანდუმის გაფორმების საფუძველი, ვინაიდან ის არ არის დაკავშირებული არავითარი ახალი ვალდებულების შესრულებასთან. სავარაუდოა, რომ მემორანდუმის გაფორმება მხოლოდ “პიარზე” მიმართული ღონისძიება იყო, რომელსაც სამინისტროსა და კომპანიის ვალდებულებების შეუსრულებლობა საზოგადოებისათვის უნდა წარმოეჩინა, როგორც სამინისტროს კარგი მუშაობის შედეგი და კომპანიის კეთილი ნების გამოხატულება.

საგულისხმოა, რომ 2006 წლის ნოემბერში სს “მადნეულმა” გამოაცხადა საერთაშორისო ტენდერი საწარმოში გარემოსდაცვითი აუდიტის ხელმეორედ ჩატარებისათვის. ტენდერში გამარჯვებულად გამოცხადდა ბრიტანული ორგანიზაცია “Golder Associates Europe Ltd”⁶⁵, რომელსაც აუდიტის დოკუმენტი 10 კვირის განმავლობაში უნდა მოემზადებინა. სს “მადნეულის” მიერ გარემოსდაცვითი აუდიტის ჩატარებისათვის მომზადებული ტექნიკური დავალების მიხედვით, “გარემოსდაცვითი აუდიტის მიზანია საწარმოს ოპერირების ნაკლოვანებების გამოვლინება საერთაშორისოდ აღიარებული საუკეთესო პრაქტიკის, კერძოდ კი მსოფლიო ბანკის/საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის გარემოსდაცვითი სახელმძღვანელო პრინციპებთან მიმართებაში. ასევე, სს “მადნეულს” სურს გამოავლინოს ის გარემოსდაცვითი ვალდებულებები, რომლებიც დაკავშირებულია წინა ოპერირებასთან.” ამასთან, ამავე დოკუმენტის თანახმად, “აუდიტი უნდა დაეფუძნოს არსებულ ინფორმაციას. გამოძიებები და ლაბორატორიული ანალიზები არ არის გათვალისწინებული”.

მოკლე ხანში გარემოსდაცვითი აუდიტის განმეორებით ჩატარებას შესაძლოა, ჰქონდეს ორგვარი ახსნა:

პირველი — საწარმო გეგმავს უცხოური ინვესტიციის მოზიდვას და ამდენად, მისთვის მნიშვნელოვანია საერთაშორისო სახელოვანი აუდიტორის მიერ ჩატარებული დასკვნის არსებობა.

მეორე — სს “მადნეული” შესაძლოა, იმედოვნებს, რომ შეზღუდულ ვადაში ჩატარებული განმეორებითი აუდიტი ვერ შეძლებს ასახოს საწარმოში არსებული მწვავე მდგომარეობა, ისე როგორც ეს პირველად ჩატარებული აუდიტის დოკუმენტშია და ამით სადავო გახადოს ან საერთოდ გააბათილოს ამ უკანასკნელში მოყვანილი დასკვნები. სხვა სიტყვებით, მიუხედავად კანონმდებლობის მოთხოვნისა, კომპანია უბრალოდ ცდილობს, თავიდან აიცილოს არსებული მდგომარეობის გამოსწორებისა და საწარმოს ყოფილი მესაკუთრის გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულების პასუხისმგებლობა. ამგვარი ვარაუდის გამოთქმის საშუალებას იძლევა თუნდაც ის, რომ: (ა) სამინისტროსა და კომპანიას შორის შეთანხმებულ ეკოლოგიური უსაფრთხოების პროგრამას უკვე თან აღარ ახლავს საქართველოს გეოლოგიური მომსახურების ცენტრის მიერ 2006 წელს მომზადებული აუდიტის ანგარიში (პროგრამის პირველი ვარიანტისგან განსხვავებით, შეთანხმებულ პროგრამაში საერთოდ არ არის ნახსენები საქართველოს გეოლოგიური მომსახურების ცენტრის მიერ მომზადებული აუდიტის ანგარიში). (ბ) განმეორებითი გარემოსდაცვითი აუდიტისთვის არ არის გათვალისწინებული დამატებითი ინფორმაციის, გამოძიებებისა და ლაბორატორიული ანალიზების ჩატარება.

ისევე როგორც “ჭიათურმანგანუმის” შემთხვევაში, სს “მადნეული” და შპს “კვარციტი” დღემდე გარემოსდაცვითი ნებართვის გარეშე ოპერირებდნენ, ვინაიდან მათ ფუნქციონირება “გარემოსდაცვითი ნებართვის შესახებ” საქართველოს კანონი ძალაში შესვლამდე დაიწყეს. ამჟამად მოქმედი კანონმდებლობით, სს “მადნეული”, ისევე როგორც “ჭიათურმანგანუმი”, ვალდებულია 2009 წლის 1 იანვრამდე მოიპოვოს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა. ნებართვის მისაღებად “მადნეულმა” უნდა წარადგინოს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში, რომელიც უნდა ასახავდეს როგორც გარემოს არსებული მდგომარეობის ანალიზს (გარემოსდაცვითი აუდიტი), ისე მიმდინარე საქმიანობით გამოწვეულ გარემოზე ზემოქმედების შემამცირებელ ღონისძიებათა გეგმას. სავარაუდოდ, ნებართვის მოსაპოვებლად სს “მადნეული” გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში “Golder Associates Europe Ltd”-ის მიერ ჩატარებული გარემოსდაცვითი

⁶⁵ URL: <http://www.golder.com/>

აუდიტის ანგარიშს და მის საფუძველზე შემუშავებულ ღონისძიებათა გეგმას წარადგენს.

როგორც სს „მადნეულის“ ხელმძღვანელობა აცხადებდა, „Golder Associates Europe Ltd“-ს გარემოსდაცვითი აუდიტი 2007 წლის მარტის ბოლოს უნდა დაესრულებინა და აუდიტის ანგარიში ხელმისაწვდომი უნდა გამხდარიყო დაინტერესებული საზოგადოებისთვის, თუმცა ამ დროისთვის აუდიტის შესრულების მდგომარეობა უცნობია.

8.4. წლების განმავლობაში უცვლელი სურათი

ამჟამად, სს „მადნეულის“ მიერ დღემდე მოსახლეობისა და გარემოსათვის მიყენებული ზიანის თაობაზე არაერთგვაროვანი პოზიცია გააჩნია სს „მადნეულის“ ხელმძღვანელობას, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, არასამთავრობო სექტორსა და ადგილობრივ მოსახლეობას. აღნიშნულის სადემონსტრაციოდ წარმოგიდგენთ რამოდენიმე ამონარიდს გაზეთ „ინფორმატორში“ 2006 წლის დეკემბერში გამოქვეყნებული სტატიიდან⁶⁶:

“დღეს, ოქროს გადამამუშავებელ საწარმოსთან ახლოს მდებარე პატარა მდინარე კაზრეთულა მკვდარ მდინარედ ითვლება და იგი მდინარე მაშავერასთან შეერთების მონაკვეთსაც მნიშვნელოვნად აბინძურებს. ადგილობრივი მოსახლეობა სიმსივნური დაავადებების შემთხვევების ზრდაზე მიუთითებს და თვლის, რომ საფრთხე მხოლოდ აქაურებს კი არა, დედაქალაქელებსაც ემუქრებათ, რადგან თბილისური ბაზრები ბოლნისში მოყვანილი პროდუქტითაა გაჯერებული.

ბოლნისის რაიონის მოსახლეობა „მადნეულთან“ დაკავშირებული საშიშროების რეალობის დადგენას ითხოვს. ...მდინარეების დაბინძურების თაობაზე საუბრობს „USAID“-ის სამხრეთ კავკასიის წყლების პროგრამის საქართველოს ჯგუფის ხელმძღვანელი ზურაბ ჟინჭარაძე, რომელიც აცხადებს, რომ მაშავერასა და კაზრეთულაში „მადნეულის“ გამო დაახლოებით 7 მძიმე მეტალი ილექება. ცოცხალი ორგანიზმების გაქრობა კი წყალში მჟავის, PH-ის არსებობამ გამოიწვია. მისივე განცხადებით, მდინარეებს ბოლნისის რაიონში საყოფაცხოვრებო მიზნებითაც იყენებენ და ზაფხულობით სოფლის მეურნეობის პროდუქტებსაც რწყავენ. „ეს მეტალები ორგანიზმში ილექება და ჯანმრთელობისათვის საშიშია. არსებობს იმის ეჭვიც, რომ წყალს ჩაკეტილი ციკლიდან დროდადრო მდინარეში უშვებენ, რის გამოც წყალი მწვანე შეფერილობას იღებს“, – აცხადებს ზურაბ ჟინჭარაძე და ამ ფაქტის ამსახველი ფოტომასალის არსებობაზეც საუბრობს. ადგილობრივი ბიუჯეტის დაფინანსებით, ბოლნისის გამგეობამ რაიონში შპს „დავით ტატიშვილის სამედიცინო ცენტრის“ სპეციალისტები მოიწვია და 706 ბოლნისელი შეამოწმა. სარძევე ჯირკვლის დაავადების ფიბროზული და ფიბროზულდისკოზური მასტოპათია 253 პაციენტს აღმოაჩნდა. ცენტრის აღმასრულებელი დირექტორის ნუგზარ ბოლქვაძის განცხადებით, „დაავადებათა ლოკალიზაცია დაბა კაზრეთთანაა დაფიქსირებული, მსგავსი სტატისტიკა კი დემოგრაფიული გენოციდის ტოლფასია”.

“საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოს, გარემოს ინტეგრირებული მართვის დეპარტამენტის წყლის რესურსების დაცვის სამმართველოს ხელმძღვანელი მარინა მაკაროვა ადასტურებს მდინარე კაზრეთულას დაბინძურების ფაქტს. რაც შეეხება მდინარე მაშავერას, მისი განცხადებით, იგი საშიში მხოლოდ 500 მეტრის მანძილზეა, შემდეგ კი წყალი იწმინდება და შემოწმებაც ინტენსიურად ხდება. მისივე თქმით, დეპარტამენტის მიერ გაკეთებული ანალიზის პასუხი „მადნეულის“ მიერ გაკეთებული ანალიზის პასუხს ემთხვევა.

მდინარის „მადნეულისაგან“ დაბინძურების ფაქტს კატეგორიულად უარყოფს წარმოების გენერალური დირექტორის მოადგილე ჯანიკო ყაფლანიშვილი და აცხადებს, რომ კომპანიას წარმოებაში გამოყენებული წყლის ჩაკეტილი სისტემა აქვს და მისი მდინარეში მოხვედრა ფანტაზიის ნაყოფია. „წყლის ანალიზი „მადნეულის“ ლაბორატორიაში კეთდება და მდინარის წყალში მავნე ნივთიერე-

⁶⁶ „ეკოლოგიური საფრთხე თუ დემოგრაფიული გენოციდი“, გაზეთი „ინფორმატორი“, გამოცემა №12, 15 დეკემბერი, 2006 წ., მასალა მომზადებულია „ინტერნიუსის“, USAID-ის, „PACConsulting Group“-ის ხელშეწყობით

ბების არსებობა დასაშვებ ნორმებს არ აღემატება“, – აცხადებს იგი. გარემოს დაცვის მინისტრის მოადგილე სოფიკო ახოვაძე აცხადებს, რომ გარემოს დაცვის სამინისტრო გარემოს დაბინძურების შესახებ რეგულარულად აწყობს მონიტორინგს და ცდილობს, ასეთი საწარმოებისთვის განკუთვნილი საჯარიმო სანქციები საკმაოდ მაღალი იყოს. ამავდროულად, პრესისთვის აკეთებს განცხადებას იმის თაობაზე, რომ „მადნეულის“ მიმართ გარემოს დაცვის სამინისტროს მიერ გაცემული რესურსმოპოვების ლიმიტი ვადაგასულია. ოქროს მომპოვებელი საწარმოს ადმინისტრაცია ბრალდებებს კატეგორიულად უარყოფს. ქვემო ქართლის საზოგადოებრივი საინფორმაციო ცენტრის ხელმძღვანელი გიორგი დემურაშვილი კი, რომელიც „მადნეულის“ მიერ გარემოს დაბინძურების საკითხებზე დიდი ხანია მუშაობს, აცხადებს, რომ ღია წესით ნარჩენების დამბეზად დასაწყობება ძალიან საშიშია ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, ხოლო დაბინძურებული მდინარის შორიანხლოს მცხოვრები ადამიანები დღემდე სრულიად დაუცველნი არიან“.

დასასრულს, ამჟამად ბოლნისის რაიონში არსებული მდგომარეობის მეტნაკლებად სრულად წარმოსადგენად, ქვემოთ კომენტარის გარეშე ასევე წარმოგიდგენთ ბოლნისის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს მიერ 2007 წლის 23 იანვარს რაიონის სამკურნალო დაწესებულებებში გაგზავნილ წერილს:

წერილის ადრესატის თხოვნით, მისი მონაცემები დაფარულია.

9. დასკვნა და რეკომენდაციები

როგორც წარმოდგენილი ანგარიშიდან ნათლად ჩანს, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესის არაეფექტურობა განპირობებულია, ერთის მხრივ, კანონმდებლობის ნაკლოვანებებით, რომელიც სრულყოფილად ვერ უზრუნველყოფს პროცესის გამჭვირვალობას, დაინტერესებული საზოგადოების მონაწილეობასა და გარემოსდაცვითი საკითხების გათვალისწინებას სახელმწიფო ქონების გასხვისების შესახებ გადაწყვეტილების პროცესში; და მეორეს მხრივ, დღეს საქართველოში კანონის უზენაესობის პრინციპის შერჩევითი გამოყენების მყარად დამკვიდრებული პრაქტიკით.

ქვემოთ წარმოდგენილია რეკომენდაციები იმ ღონისძიებების განსახორციელებლად, რომლებიც ჩვენი აზრით, მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ კანონმდებლობის დასახვეწად და პრივატიზების არსებული პრაქტიკის გასაუმჯობესებლად.

1. აუცილებელია სახელმწიფო ქონების პრივატიზების მარეგულირებელი კანონმდებლობის და ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის დახვეწა, პრივატიზების პროცესის გამჭვირვალების ხარისხის გაზრდის თვალსაზრისით. საკანონმდებლო დონეზე ცალსახად უნდა დადგინდეს, რომ პრივატიზების ხელშეკრულება, ისევე, როგორც პრივატიზების პირობები, რომელმაც შესაძლოა ზეგავლენა მოახდინოს გარემოსა და მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე, არ შეიძლება გამოცხადდეს საიდუმლო ინფორმაციად.

2. ისეთი შემთხვევებისთვის, როდესაც პრივატიზების პროცესი შეიძლება განხილულ იქნეს, როგორც გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი საქმიანობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების ადრეული ეტაპი, კანონმდებლობით სავალდებულო უნდა იყოს, დეტალური, მარტივი და გასაგები პროცედურის ფორმით საზოგადოების წარმომადგენელთა მონაწილეობის უზრუნველყოფა ამ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში (ორჰუსის კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებულ ფარგლებში). ეს, როგორც მინიმუმ, უნდა შეეხოს პრივატიზების ისეთ შემთხვევებს, როდესაც პრივატიზების შესახებ გადაწყვეტილება შეიძლება განხილულ იქნეს ორჰუსის კონვენციის პირველ დანართში გათვალისწინებული რომელიმე საქმიანობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების ადრეულ (საწყის) ეტაპად.

3. აუცილებელია, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების პროცესში გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მონაწილეობა, გახდეს სავალდებულო.

4. აუცილებელია, რომ საპრივატიზაციო ობიექტებზე არსებული ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასების, საქმიანობის ეკოლოგიური რისკის დადგენის, ჩასატარებელი გამწმენდადგენითი სამუშაოების ღირებულების დადგენის მიზნით, გარემოსდაცვითი აუდიტის ჩატარება გახდეს სავალდებულო; გარემოსდაცვითი აუდიტის შედეგად მიღებული ინფორმაცია ობიექტზე არსებული გარემოს მდგომარეობის შესახებ აუცილებლად უნდა აისახოს ობიექტის პრივატიზების შესახებ განაცხადში; აუდიტის საფუძველზე შემუშავებული გარემოსდაცვითი მოთხოვნები უნდა აისახოს საპრივატიზაციო პირობებში, ხოლო შემდგომში, ვალდებულებების სახით, საპრივატიზაციო ხელშეკრულებაში; ასევე, მნიშვნელოვანია, რომ ხელშეკრულებებში აისახოს გარემოსდაცვითი ვალდებულებების შესრულების ვადები და სანქციები ვალდებულებების შეუსრულებლობაზე;

5. საჭიროა, პრივატიზების შესახებ კანონმდებლობაში ჩაიდოს მონიტორინგის უფრო ეფექტური მექანიზმები, მათ შორის, პრივატიზების პროცესში გარემოსდაცვითი მოთხოვნების შესრულებასთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმები;

6. როგორც პრაქტიკა უჩვენებს, საჯარო მოხელეები ცუდად იცნობენ არამართო ორჰუსის კონვენციის, არამედ ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსისა და სხვა ნორმატიული აქტების მოთხოვნებსაც გარემოსდაცვითი ინფორმაციის (და ზოგადად, საჯარო ინფორმაციის) ხელმისაწვდომობის შესახებ. შესაბამისად, მიზანშეწონილია ტრენინგების მოწყობა პრივატიზების პროცესთან ამა თუ იმ ფორმით შეხებაში მყოფ საჯარო მოხელეთათვის, გარემოსდაცვითი ინფორმაციის და ზოგადად საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საკითხებთან მიმართებაში. მათ შორის, ორჰუსის კონ-

ვენციის დებულებების პრაქტიკაში დანერგვასა და გამოყენებასთან დაკავშირებით.

7. საზოგადოების წარმომადგენლებმა უფრო აქტიურად უნდა გამოიყენონ გარემოსდაცვითი და ზოგადად საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის უკვე არსებული სამართლებრივი მექანიზმები, მათ შორის ორჰუსის კონვენცია; კონვენციის მოთხოვნების შეუსრულებლობის შემთხვევებში კი, ადმინისტრაციული და/ან სასამართლო წესით დაიცვან თავისი უფლებები. ორჰუსის კონვენციის მოთხოვნების დარღვევის შემთხვევებში, გარდა ადგილობრივი დაცვის მექანიზმებისა, ასევე შეიძლება უფრო აქტიურად იქნეს გამოყენებული კონვენციის შესრულების უზრუნველყოფის ისეთი პროცედურა, როგორიცაა ორჰუსის კონვენციის შესრულების კომიტეტისთვის მიმართვა.

8. ბოლო პერიოდში ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისთვის სახელმწიფო ქონების აქტიური გადაცემის ფონზე, მოსალოდნელია, რომ სულ მალე დაიწყება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების მიერ მათ საკუთრებაში არსებული ქონების ინტენსიური გასხვისება - “აგრესიული პრივატიზება” ადგილობრივ დონეზე. საქართველოში პრივატიზების ამ დრომდე არსებული გამოცდილების გათვალისწინებით, ადვილია იმის წინასწარმეტყველება, თუ როგორ წარიმართება პრივატიზების პროცესი ადგილობრივ დონეზე.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, უაღრესად აუცილებელია ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების საქმიანობის, უფლებამოსილებებისა და ვალდებულებების მარეგულირებელი კანონმდებლობის დახვეწა და დეტალიზება, გამჭვირვალობის უზრუნველყოფისა და კორუფციის შესაძლებლობების თავიდან აცილების მიზნით. ასევე, ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულები მზად იყვნენ მათთვის დელეგირებული ამ უფლებამოსილების სრულფასოვნად განხორციელებისათვის, ხოლო საზოგადოება (განსაკუთრებით, მოსახლეობა რეგიონებში), პროცესში ეფექტურად ჩართვისათვის. ამ მიზნით, აუცილებელია ღონისძიებების გატარება ადგილობრივ დონეზე შესაძლებლობების გაძლიერების მიმართულებით.

ასოციაცია “მწვანე ალტერნატივა”

მისამართი: თბილისი, ყიფშიძის 5ა, IV სადარბ. VII სართ.
საფოსტო მისამართი: ჭავჭავაძის გამზ. №62, თბილისი, 0162
ტელ: (+995 32) 22 16 04, 22 38 74
ფაქსი: (+995 32) 22 38 74
ელ-ფოსტა: greenalt@wanex.net
ვებ-გვერდი: www.greenalt.org

